

ÚJ KELET

..... Izraeli magyar nyelvű független lap

„EGYRE TÖBB A GYEREK – DE EGYRE KEVESEBB A GYERÉKKOR” (Khaled Hosseini)
Övök a jövő(nk), miénk a felelősség

Ifjú szívvvel Izraelben

GRAFIKA: MISS LOU

„Az őszinte gyermekkor” – mondják sokan, ám ha igazán őszintén idézzük fel az ifjúságot, a gyermekkor korántsem jelent teljes lelki és szellemi tisztaságot. Különösen a Közel-Keleten. A kicsik gyakran kegyetlenebbek, mint mi, felnőttek, legyen szó diszkriminációról, bosszúról vagy tudatlanságból fakadó utálatról. A varázslat másban rejlik. Gyerekként még elhisszük, hogy az élet igenis (meg)érthető, és mindenre van válasz.

A matematikai képlet az iskola tábláján sosem vetődne fel, ha nem lenne megoldás rá. Gyerekként épp ily egyértelmű, hogy egy nap megtudjuk: miért van békétlenség és hogyan lehetne béke, vagy mit jelent vallásosnak lenni,

és hogyan gyakorolhatjuk a hitet – mások hitének lerombolása nélkül.

Felnőttként – hacsak nem egy radikális szervezet tagjaként, bebetonozott hitrendszerrel élünk – már minden valódi válasz ajándék, mi több, meglepetés. Izraelben hetven éve tárjuk az ifjúság elé az aktuális rendet és rendszert, mondván: mi, izraeliek így látjuk a világot.

Ám manapság egyre többen mernek új perspektívát adni és kapni; kész válaszok helyett képességeket, tehetséget, egyéniséget ébreszteni a gyermekekben. Szerzőink ebben a hónapban saját gyermekkorukról mesélnek, mások ifjú éveiket idézik fel, vagy éppen korrajzként mutatják be a ma gyermekének értelmét és érzelmeit.

Szubjektív Gáza

TÖRTÉNELMI BETEKINTŐ AZ IZRAELI HÍRLEVÉL BLOGGAL

Gáza héber neve, Ázá Mózes 1. könyvében fordul elő először, a 10. fejezetben. Erősséget, erődítményt jelent. A Bírák könyvében meg az olvasható, hogy Izrael fiai állandó harcban álltak a filiszteusokkal. Dávid meghódította őket, de később ismét önállóak lettek, majd Nagy Sándor idejében eltűntek a környékről és a történelem színpadáról... Ma rakéták, égő gumibroncsok és sárkányok színhelye a régió és környéke, hatalmas károkat okozva Izraelnek, Gázának és a békefolyamatnak.

Halmos László cikke a 6. oldalon

Anyaméhkölcsonzás Izraelben és Európában

CSALÁDALAPÍTÁS TÖRVÉNY SZERINT

Izrael az egyetlen ország a világon, amely államilag finanszírozza a fizetett bérnyaság lehetőségét. Ez az intézmény jelenleg Európa legtöbb országában köz-törvényes büncselekménynek számít. A gyökeresen eltérő jogi szabályozás miatt is érdemes közelebről megvizsgálni a júliusban fellángolt izraeli tüntetéshullám hátterét, melynek során különböző helyszíneken több tízezres tömegek követelték a melegek „családalapítási jogát”.

Seres Attila írása a 4. oldalon

KEP: WIKIPÉDIA

A TARTALOMBÓL:

Siket-meleg gyerekvállalás

Seres Luca interjúja a Szeretetet jelelni c. film alkotóival 7. o.

Magyar alija a 2000-es években

Leah Sofer frissen nosztalgikus cionizmusa 8. o.

Az Új Kelet ifjúságáról

Lapunk történetéről Markovits Máriával 9. o.

Steiner Kristóf csodálatos kalandjai

Önéletírás felsőfokon 10. o.

Fónagy János egy gyönyörű sírról

Balázs Mór a Kozma utcai temetőben 16. o.

Egy régi olá gondolatai

Schnapp Lea Izraelről és a zsidóságról 18. o.

Magyar bronz a Maccabi Ifjúsági játékokon

Vadász Éva villáminterjúja 21. o.

Egyenlők a bajban, egyenlők az örömben. Vagy mégsem?

A becslések szerint legalább 50 ezer ember gyűlt össze a tel-avivi Rabin téren augusztus első szombat estjén, hogy izraeli és drúz zászlókat lengetve tiltakozzon az ellentmondásos zsidó nemzetállami törvény ellen, és egyenlőséget követeljen az ország kisebbségei számára. A tüntetés fő szervezői a drúz közösség vezetői voltak.

A drúz közösség tagjai, akik – ellentétben az izraeli arabokkal – teljesítenek katonai szolgálatot a hadseregben, felháborodásukat fejezték ki a nemrég elfogadott törvény rendelkezéseivel kapcsolatban. A törvény életbe lépése óta több hivatásos drúz tiszt tette le az egyenruhát, mondván a törvény másodrangú állampolgárrá degradálta őket, és ezért nem kívánják tovább szolgálni Izraelt.

„Az állam iránt mutatott korlátlan hűségünk ellenére az állam nem tekint minket egyenlőnek” – mondta Muafak Tarif sejk, az izraeli drúz közösség szellemi vezetője.

Bár először a kormány képviselői úgy nyilatkoztak, hogy a nemzetállami törvény semmiben sem korlátozza a kisebbségek meglévő jogait, a miniszterelnök a drúzok haragját csökkentendő egy koncessziós tervről egyeztetett augusztus első heteiben a kisebbségi vezetőkkel. Ennek keretében alaptörvénybe foglalják és elismernék az ország védelmében részt vevő valamennyi kisebbség és közösség hozzájárulását. Rögzítenék a drúz és cserkesz közösségek jogi helyzetét, törvénybe foglalják a drúzok vallási, oktatási és kulturális intézményeinek támogatását.

Izraeli világcsúcs a minszki RSG világkupán

Augusztus második hetében az oroszországi Minszkben zajlott a ritmikus sportgimnasztika (RSG) világkupa. A 19 éves Linoy Ashram 77,80 pontos eredményével összetettben aranyérmet szerzett, és 20,65 pontos buzogánygyakorlatával megdöntözte az eddigre kiderült orosz Dina Averina 20,05 pontos világcsúcsát is.

Az Izraeli Olimpiai Bizottság információi szerint Ashram az első versenyző a világkupa-sorozat történetében, aki egy szezont során két aranyérmet is szerzett, Linoy ugyanis májusban a

Izraeli könnyítések a Gázai övezetben

KÖRVONALAZÓDNI LÁTSZÓDIK A TARTÓS BÉKE

Benjámín Netanjahu miniszterelnök nyár elején titokban Kairóba látogatott, ahol megbeszéléseket folytatott Abdel-Fattáh el-Szizsi egyiptomi elnökkel a Gázai övezet ügyében. Ezt követően Katar bevonásával tárgyalások kezdődtek a Hamász és Izrael közötti fegyverszünetről. Izrael minden ellenségeskedés teljes beszüntetését követelte a Hamásztól cserébe a fegyverszünetért. A megbeszéléseken a Fatah képviselői nem vettek részt, véleményük szerint az „egy nép–egy állam” elv jegyében Gáza és Ciszjordánia helyzetét egy közös megállapodásban kellene rögzíteni. Mahmud Abbász, a Ciszjordániát irányító Palesztin Hatóság elnöke úgy véli, a Hamásznak a korábbi megegyezés szerint át kellene adnia a gázai kormányzást a Fatah számára, amennyiben pedig erre nem kerül sor, a Hamászt terheli a felelősség minden, Gázával kapcsolatos döntésért.

Augusztus közepén az egyiptomi segédlettel folyó béketárgyalások eredményeként Izrael teljes mértékben újraindította a Gázai övezetbe irányuló áruszállítást Kerem Salomnál, az övezet teherforgalmi átkelőhelyénél, és kiszélesítette a gázaiaknak halászatra enge-

délyezett tengeri sávot. Ennek ellenére tovább folytatódott a Visszatérés menete nevű palesztin tiltakozó akció, és több ezer palesztin vonult a biztonsági kerítéshez. Többen megpróbálták áttörni, mire válaszként az izraeli katonák tüzet nyitottak, két nappal később pedig Izrael lezárta az Erez átkelőhelyet. A lépés inkább szimbolikus értékű, ugyanis ezen az átkelőhelyen eddig is csak szórványos gyalogosforgalom volt, ráadásul a tilalom nem vonatkozik sem a humanitárius okokból érkezőkre, sem az egészségügyi kezelés miatt átkelőkre.

A Gázai övezetben élő palesztinok helyzetének könnyítéséről szóló határozatot Avigdor Liberman védelmi miniszter közösen hozta meg Gadi Ejenkot vezérkari főnökkel – adta közre a ynet. A döntés ellen hevesen tiltakozott a biztonsági kabinet ülésén Naftali Bennet oktatási miniszter, a telepéseket támogató, jobboldali Zsidó Otthon (Habájt Hajehudi) párt vezetője, mert szerinte a könnyítések lehetőséget teremtenek a Hamásznak a fegyverkezésre. A Sin Bét biztonsági ügynökség vezetője, Nadav Argaman arra figyelmeztette a minisztereket, hogy a Palesztin Hatóság kizárása az Izrael és a Hamász közötti hosszú távú tűzszüneti megállapodásból azt az üzenetet küldi, hogy a terrorizmus kifizetődő, ráadásul egy tűzszünet megerősítené a Hamászt Ciszjordániában.

Az övezet szomszédságában élő izraeli települések lakóinak egy része sem örült az engedékeny lépésnek, mivel az utóbbi napokban változatlanul érkeztek gyújtó eszközök Gázából, bár a korábbinál kisebb számban. Ezért augusztus 18-án este Tel-Avivba szerveztek tüntetést, hogy a nyugalom helyreállítását követeljék a kormánytól. „Nem vagyunk ágyútöltelékek” állt a tiltakozók tábláin.

A tiltakozás más formáját választotta az Eskolban élő, 15 éves Uriah Hatzroni. Ő augusztus közepén megindító hangú levelet írt António Guterres ENSZ-főtitkárnak, a Gázai övezet közelében élő, rakétatámadásoknak és tűzveszélynek kitétt gyermekek mindennapjairól.

„Most nyári szünet van, amikor a gyerekeknek, mint én, játszaniuk kellene, élvezni a játékokat, együtt lenni a barátaikkal. Ehelyett óvóhelyeken vagyunk, és félnünk kellünk, mert attól tartunk, hogy rakétát lőnek ki ránk, vagy tüzet hordó sárkányt küldenek felénk. Tudta, hogy mindössze 15 másodpercünk van (!), néha még kevesebb, hogy baj esetén menedéket találjunk?” – állt Uriah levelében.

A többlépcsős egyiptomi rendezési terv első állomása a tartós tűzszünet az átkelőhelyek megnyitásával. A gázaiak már a kezdeti tűzszünet idején számos könnyítést élvezhetnek, a terv – további nyugalom esetén – újabb lépcsőkben az övezet gazdasági rehabilitációját ígéri, és egy későbbi, harmadik fázisban tartalmazza izraeli katonák holttesteinek átadását és a Gázában fogva tartott izraeli állampolgárok fogolycseréjét is.

külföldi & itthoni HÍREK

Ismét kihallgatta Netanjahut a rendőrség

Újra kihallgatta az izraeli rendőrség Benjámín Netanjahu miniszterelnököt a Bezeq távközlési vállalat korrupciós ügyével összefüggésben.

A rendőrség ezúttal sem adott semmiféle tájékoztatást, de sajtóértesülések szerint Netanjahut a négyezres aktának nevezett Bezeq-üggyel kapcsolatosan faggatták a nyomozók. Arra próbálnak fényt deríteni, hogy Netanjahu 2017-ig (miniszterelnökként a médiaügyi minisztériumot is vezetve) azért hozott-e a közérdekkel ellentétes, a Bezeqnek kedvező döntéseket, hogy cserébe a vállalat tulajdonában álló, népszerű Walla honlapon kedvezőbb színben tüntessék föl a Netanjahu házaspárt, valamint hozott-e a céggel kapcsolatos döntéseket azután, hogy ettől kifejezetten eltiltotta a legfőbb ügyész a Saul Elovics főrészvényessel ápoló baráti kapcsolata miatt. A híradások szerint az újabb kihallgatás tárgya a miniszterelnök Eloviccsal fenntartott kapcsolata.

Az izraeli média úgy tudja, hogy a tavaly indított büntetőjogi eljárásban ez az utolsó rendőrségi kihallgatás. A Bezeq-üggyben a rendőrség az év elején már őrizetbe vett két, Netanjahuhoz közel álló személyt.

A rendőrség az idén már négyszer, tavaly pedig hétszer hallgatta ki a kormányfőt jeruzsálemi rezidenciáján, a szóban forgó, illetve két másik, 1000-es és 2000-es számú aktaként ismert ügyekben, amelyek a milliárdos oligarcháktól kapott nagy értékű ajándékok elfogadására, illetve mediabefolyásolási korrupciós ügyekre vonatkoznak.

A rendőrség február közepén az utóbbi két ügyben már vádemelést javasolt, de erről Aviháj Mandelblit legfőbb ügyész mindeddig nem hozott döntést.

Benjámín Netanjahu többször elutasította és megalapozatlannak nevezte a vele szemben felmerült gyanút, és azt hangoztatta, hogy boszorkányüldözés folyik ellene.

Mi kerüljön a kávéba? Szupercukor vagy fehérje?

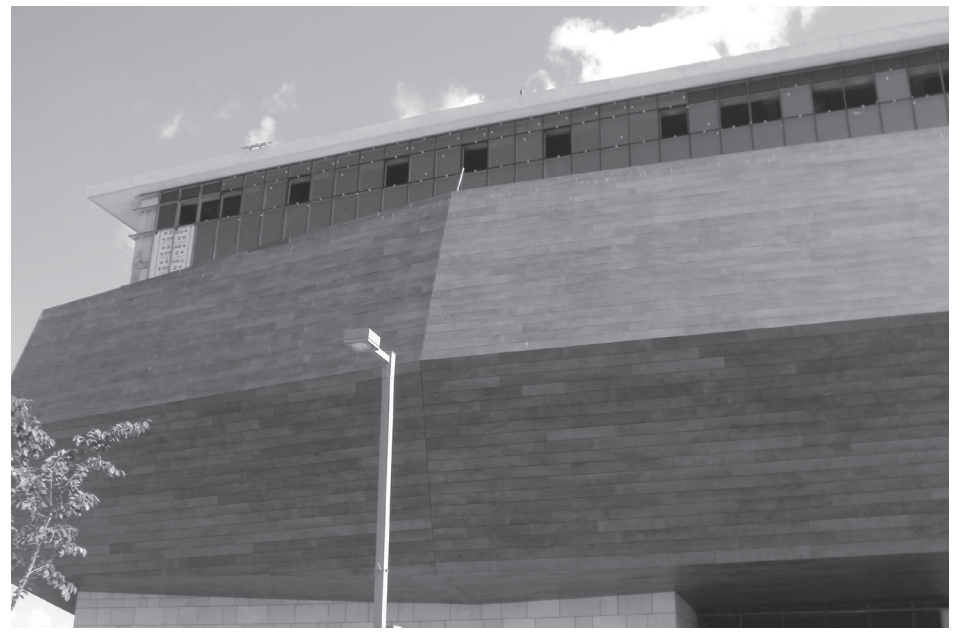
Napjainkban az elhízás és az abból következő anyagcsere-betegségek (cukorbetegség, magas vérnyomás, magas koleszterinszint stb.) jelentik az egyik legnagyobb egészségügyi kockázatot. A túlsúly kialakulásában fontos szerep jut a túlzott cukorfogyasztásnak is. A Egészségügyi Világszervezet (WHO) ajánlása szerint a felnőtteknek naponta legfeljebb 26 gramm cukrot szabadna elfogyasztaniuk, de a tényleges fogyasztás világszerte ennek 2-3- vagy akár ötszöröse is lehet. Nem csoda hát, ha az oly vonzó, de annál veszélyesebb édes kristályok fogyasztásának csökkentése évtizedek óta több tudományos kutatás középpontjában áll. Egyes kutatók más anyagokkal helyettesítik a cukrot, mások felturbózzák az ízelembimbókra gyakorolt hatását, hogy kisebb mennyiségben fogyasztva is hasonló örömet jelentsen.

Egy Tel-Aviv közelében székelő izraeli startup, a DouxMatok például nemrég új terméket fejlesztett ki, a szupercukrot. Felfedezték, hogy az E551-ként is ismert kovakristály, melyet az élelmiszeriparban eddig csak csomósodásgátló anyagként vagy víz megkötésére használtak, hatékonyabban eljut a nyelv édes ízt érzékelő receptoraihoz, mint a tiszta cukor, és segítségével ugyanaz az édes íz akár 40 százalékkal kevesebb cukor hozzáadásával elérhető. Ráadásul nincs semmilyen mellékhatása és ismert mellékhatása, sőt egy kutatás szerint csökkenti a csontritkulás kockázatát.

A DouxMatok a nyár folyamán partnerségre lépett a német Südzuckerrel, amely elsőként használja fel szilárd édesipari termékeiben az izraeli találmányt, ami folyadékok ízesítésére egyelőre nem alkalmas, tehát a kalóriaszegény italok gyártóinak egyelőre más cégek termékeit kell használni. Például a Weizmann Intézet kutatójának találmányát, az édesítő fehérjét, amely úgy tudja pótolni az egészségtelen cukrokat, hogy közben nem emeli meg a vércukor és az inzulin szintjét.

Ilan Samish a többfajta ismert édesítő protein közül a Nyugat-Afrikában őshonos katamfe növény gyümölcsében találhatóhoz hasonló mesterséges vegyületet hozott létre. Samish lemodellezte a fehérje felépítését, majd az ez alapján előállított DNS-molekulákat ültette élesztőgombákba. Ezek aztán a sörkésztésből is ismert erjesztési folyamat során termeltek édesítő fehérjét. E fehérjék nem számítanak génmódosítottaknak, mert a fogyasztó nem az élesztőgombát eszi meg, hanem annak egy termékét, amiben nincs jelen a mesterségesen előállított DNS.

Samish Amai Protein nevű cége még nem forgalmazza a sajátos technológiával előállított édesítőt, de a teszt eredmények optimizmusra adnak okot. Az izraeli kutató szerint az embereket nehéz leszoktatni az édes ízről, de az édesítő fehérjékkel megmarad az élvezet – és az egészség is.

KÉPEK: WIKIPÉDIA, FACEBOOK, MTI

Megnyílt a Közel-Kelet első jelentős természettudományi múzeuma

Földrajzi fekvésének köszönhetően Izraelnek rendkívül sokszínű az állat- és növényvilága. Tengereiben – a Földközi-, a Vörös-, a Holt-tengerben, illetve az olykor tengerek nevezett Galileai-tóban – egymástól teljesen eltérő élővilág található, de más állatokat és növényeket találunk a sivatagban, az oázisokban, illetve a mediterrán éghajlaton. Az itt honos és a világ minden tájáról származó növény- és állatfajok 5,5 millió példányát mutatja be a júliusban Tel-Avivban megnyílt Steinhardt Természettudományi Múzeum.

Az egyetemi negyedben felépített múzeum a tudományos ismeretterjesztést az evolúció elméletének hangsúlyozásával is szolgálja. A Noé bárkájára emlékeztető, és negyvenmillió dollárba (több mint 11 milliárd forintba) kerülő intézmény nagyrészt Michael Steinhardt amerikai zsidó milliárdosnak, Izrael egyik legnagyobb adományozójának a jóvoltából épülhetett meg. Steinhardt arról is ismert, hogy egzotikus állatokat tart Manhattan északi részén lévő birtokán.

A Közel-Kelet egyetlen jelentős természettudományi múzeumának célja a környezettudatosság növelése, a három szárazföld (Európa, Ázsia és Afrika) határán fekvő Izrael ökológiai sokszínűségének bemutatása, és a figyelem ráirányítása a modern fejlődés okozta pusztításra. Az ötemeletes épület majdnem 10 ezer négyzetméteres terében kilenc kiállítóhelyet alakítottak ki, a közönségszolgálati részek mögött

tizenkét kutatólaboratóriumot is berendeztek.

Az épületben különlegességek is helyet kaptak, köztük az utolsó (1916-ban megölt) szíriai medve, s az 1911-ben leölt utolsó ázsiai gepárd. Kitérve került a múzeumba az utolsó izraeli krokodil is; egykor nagy tömegben éltek itt az óriási hüllők, rájuk emlékeztet a Karmel-hegy déli nyúlványánál a Földközi-tengerbe tartó Krokodil-folyó. Az ország területéről kihalt állatok a helyi élőhelyek pusztulására figyelmeztetik a látogatókat.

A múzeumot 1961-ben kezdték el tervezni, eleinte csak a régebbi gyűjtemények megőrzését tűzték ki célul. Az új, nagyszabású, a világ nagyvárosaiban található hasonló múzeumokkal versengő koncepció kidolgozása után is húsz évig tartottak a munkálatok, és ennek nemcsak pénzügyi okai voltak, hanem az is, hogy az evolúció elmélete Izraelben sokak számára a zsidó tradícióba ütköző vallási kérdést jelent. Az ultraortodox hívők jelentős része elutasítja az élővilág fejlődésének, alakulásának elméletét, mert szigorúan, szó szerint értelmezik a Biblia teremtéstörténetét. Ezért Darwin 19. században megalkotott, és azóta uralkodóvá vált tudományos elméletét nem is tanítják állami finanszírozású iskoláikban. (Ezek az összes izraeli tanintézmény 23 százalékát teszik ki.)

ujkelet.com

Mégis lesz 2019-ben Eurovízió Izraelben

Netta Barzilai májusi eurovíziós győzelmével Izrael megszerezte a 2019-es dalverseny rendezésének jogát, de az ország házigazda szerepe azóta többször megkérdőjeleződött, előbb Jeruzsálem helyszíneként való meghatározása, majd pénzügyi viták miatt. Augusztus elején azonban egyezsége jutott egymással a dalversenytől költségeiről az izraeli pénzügyminisztérium és a helyi közmédiavezetés – jelentette a Jediót Ahronót honlapja, a ynet.

A megállapodás szerint a Tagid nevű közmédiaszervezet ötvenmillió sékel (kb. négy milliárd forintnak megfelelő) bankkölcsönt vett fel, ami letétbe helyezte az

Európai Műsorszolgáltatók Szövetsége (EBU) által megjelölt svájci bankban.

A pénzügyminisztérium állami garanciát vállalt arra az esetre, ha valamely rendkívüli esemény (Izraelben korántsem elképzelhetetlen háború, földrengés vagy más előre nem látható ok) miatt elmaradna az egyébként világszerte érdeklődéssel várt program.

A finanszírozási problémák miatt korábban már veszélybe került a 2019-es izraeli rendezés, mert a kormány és a közmédiák egymásra mutogatott a dalverseny várható költségei miatt.

Megvalósult a Magyar Kormány támogatásával

Főszerkesztő: Vadász Éva • Vezető szerkesztő: Steiner Kristóf • Olvasószerkesztő: Bedő J. István • Korrektor: Sebő Anna • Képszerkesztő: Salamon Sára • Tördelő: Szász Julianna • Szerzőink: Arje Singer, Avi Ben Giora, Balázs Ibi, Barukh Hyman Hídvégi, Egervári Vera, Eldad Ilani, Fónagy János, Halmos László, Halmos Sándor, Krasznai Éva, Leah Sofer, Markovits Mária, Müller Olga, Nimrod Dagan, Schnapp Lea, Seres Attila, Seres Luca, Sivan Erush, Surányi J. András, Szabó Zita Katalin, Turcsányi Gabriella, Wéber Edina • Email: editor@ujkelet.com • Új Kelet online: www.ujkelet.com • Ára: 21 sékel, Eilat: 18,50 sékel • Az Új Kelet újságot 1918-ban Kolozsváron Chaim Weisburg alapította • Felelős kiadó: Salamon Sára, Steiner Kristóf, Vadász Éva • Hirdetés: +972-54-472-7472 • Információ a terjesztésről: +972-50-528-8982 • Nyomdai kivitelezés: Hadfusz Hechadas Kft. • A szerkesztőség nem felel a hirdetések tartalmáért. A kéziratokat nem őrizzük meg és nem küldjük vissza.

Az anyaméh államosítása

A BÉRANYA-TÖRVÉNY KITERJESZTÉSE NEM „CSALÁDALAPÍTÁSI JOG”

Izrael az egyetlen ország a világon, amely államilag finanszírozza a fizetett béranyaság lehetőségét. Ez az intézmény azonban jelenleg Nyugat-Európa legtöbb országában köztörvényes bűncselekménynek számít... A gyökeresen eltérő jogi szabályozás miatt is érdemes közelebbről megvizsgálni a júliusban fellángolt izraeli tünteteshullám hátterét, melynek során különböző helyszíneken több tízezres tömegek követelték a homoszexuális férfiak „családalapítási jogát”.

..... Seres Attila

Családalapítási jog?

Először pontosítsuk az előzményeket. Izrael a világon elsőként legalizálta a béranyaságot, még 1996-ban. Többszöri módosítás után a jelenleg hatályos szabályozás nem egyszerűen megengedi, hanem államilag támogatja az ilyen konstrukciókat. Az állam megtéríti a megrendelők összes költségét, beleértve a béranya fizetését, az egészségügyi ellátás és jogi eljárások díjazását.

A törvény szerint

- A béranyát heteroszexuális pár (egy férfi és egy nő élettársi vagy házastársi kapcsolatban) veheti igénybe.
- Kizárólag egyedülálló, tehát hajadon, elvált vagy özvegy nők vállalhatnak béranyaságot, akiknek korábban már született saját gyermekük.
- A béranya vallásának azonosnak kell lennie a megrendelő pár vallásával.
- A születendő gyermek nem foghat a béranya petesejtéből, az csak a megrendelő pár nőtagjától, illetve annak meddősege esetén harmadik személy donortól származhat.
- A megrendelő pár nőtagjának igazolnia kell, hogy meddő, vagy az egészségét veszélyeztetné a gyermek kihordása.
- A béranya minden jogi kötelékét elveszíti a születendő gyermekkel kapcsolatban.

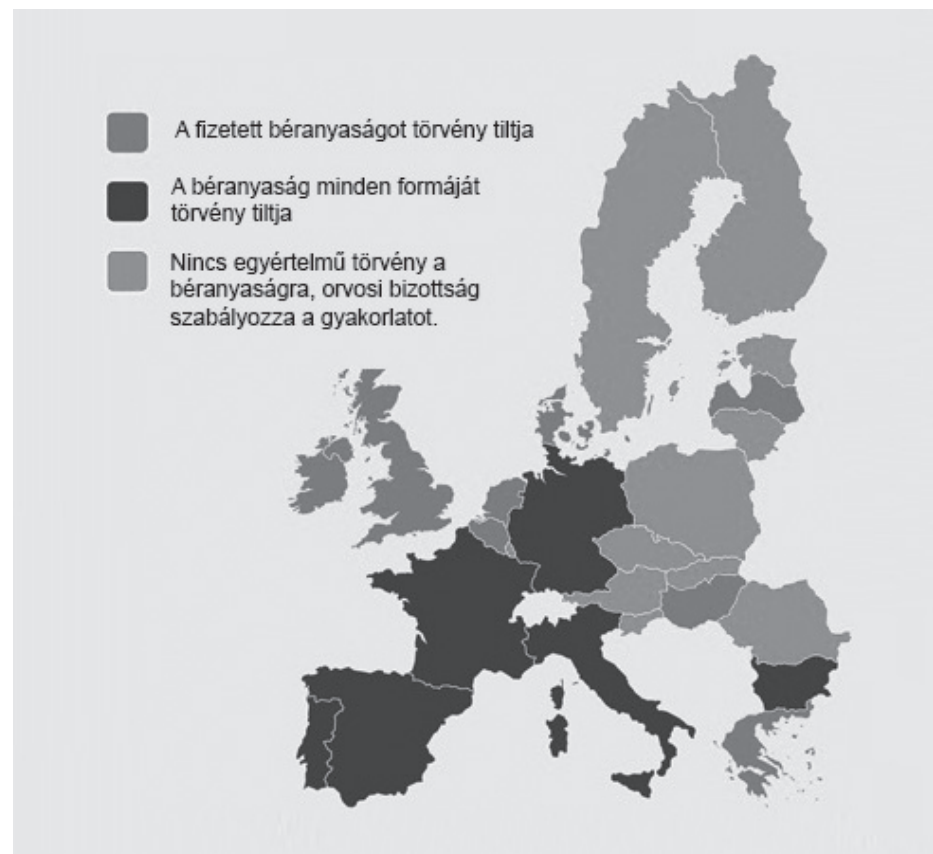
Július 19-én a Kneszet ennek a törvénynek a hatályát kiterjesztette az egyedülálló nőkre is, ami értelemszerűen kiskaput kínál a leszbikus párok gyermekvállalása számára. Bár a szavazás előtt felmerült, hogy homoszexuális párokra és egyedülálló férfiakra is kiterjedjen a törvény hatálya, ez végül kimaradt a törvény szövegéből.

Rögzítsük tehát, hogy egyáltalán nem „családalapítási jogról” van szó, hanem arról, hogy az állam mely természetlen párok/személyek helyett vállalja át a béranyaság költségeit. Homoszexuális férfiak, ahogy eddig is, ezután is legálisan igénybe vehetik a béranyaság intézményét akár Izraelben, akár külföldön, csak az állam nem fedezi a költségeiket. Vagyis egyáltalán nem jogról, hanem pénzről van szó. Nagyon sok pénzről.

Mindeközben a béranyaságot a fejlett világ sok országában – így Magyarországon is – nemhogy államilag támogatnák, de egyenesen prostitúciónak, gyermekkereskedelemnek minősül, ezért súlyos börtönbüntetéssel sújtják az anyagi ellenszolgáltatásért végzett anyaméhkölcsonzást. Magyarországon még az is bűncselekménynek számít, ha magyar állampolgárok külföldön, az

ottani törvényeknek megfelelően vesznek igénybe ilyen szolgáltatást.

Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a különböző okokból meddő párok ne tudnának igénybe venni legális reprodukciós segítséget. Az úgynevezett dajkaanyaság ugyanezt a fogalmköröt takarja, azzal az alapvető különbséggel, hogy a folyamatból kizárja a pénzforgalmat. A magzatot kihordó dajkaanya nem fogadhat el anyagi ellenszolgáltatást a gyermekért, kizárólag elhivatottságból vállalkozik a fizikailag és lelkileg erősen megterhelő feladatra, így ez a konstrukció mentesül a béranyaság kérdését övező etikai problémáktól. A térképen feketével jelölt országokban azonban még ez a módszer is tilos.

A béranya: áruba bocsátja a testét?

Kevés szó esik a béranya sorsáról, általában csak olyan mélységig beszélnek róla, mint egy autókölcsönzőről, egy névtelen személynél, aki egyszerűen kölcsönadja a méhét bérleti díj fejében, aztán viszlát. Pedig ez a „szolgáltatás” sokkal több pusztán szervkölcsonzásnál. A béranya nemcsak 9 hónapot áldoz az életéből a projektre, hanem a terhességgel járó minden nehézséget is el kell viselnie, speciális életmódot kell folytatnia, miközben nagyon erősnek kell lennie, hogy ne alakuljon ki a kellenél nagyobb érzelmi kötődés a testében fejlődő, izgómozgó kis emberhez. A terhesség nem egy szervi elváltozás passzív elviselése, hanem aktív pszichikai, érzelmi és fizikai igénybevétel, a szülés nem egyszerű egészségügyi beavatkozás, hanem egy

új emberi élet komoly szenvedéssel járó manifesztációja, amelyet nem kárpótol a pénz. A természetes ösztönök ezekben az asszonyokban gyakran a saját gyermek elvesztésének egész életre kiható traumáját, pszichikai terhét hagyják maguk után. Ekkora áldozatot a legtöbb esetben csak nagyon kiszolgáltatott helyzetben levő nők hoznak.

A gyermek

Az egész ügyben még a béranyánál is kevesebb szó esik a születendő gyermekről, az ő jogairól. És itt már nemcsak a béranyaság állami finanszírozásáról, hanem általában a társadalmi felelősségvállalásról, a liberális minimumról van szó.

A civilizált – nyugati – világban a li-

szexhez való hozzáférés jogát, és a szex újraelosztását követelik az állami szociálpolitika részeként. Magyarán: szociális alapon akarnak nőhöz jutni.

A boldogsághoz való jog azonban ennél jóval bonyolultabb. A boldogság definíciójának meghatározására ennek a cikknek a keretei között nem vállalkozhatunk, de annyit leszögezhetünk, hogy az egyéni boldogság nem feltétlenül külső körülmények által meghatározott okokban keresendő.

Mindenki más-más lehetőségekkel, képességekkel, külső és belső adottságokkal születik, amelyek születésünktől fogva korlátoznak vagy éppen segítik utunkat a boldogság keresésének lehetőségeiben. A társadalmi helyzet, személyes ambíciók, törekvések persze tudják tágitani, vagy éppen szűkíteni az egyén mozgásterét, de minden igyekezete ellenére sem lehet bárkiből Albert Einstein, Bar Refaeli vagy Leonard Cohen.

Az állam feladatai?

A társadalmi felelősségvállalás keretében az állam feladata, hogy enyhítse a szociális, társadalmi adottságok különbségeiből származó esélyegyenlőtlenségeket, hogy azonos képességű emberek boldogságkeresésének az esélyeit minél kevésbé befolyásolja az eltérő szociális, kulturális családi-társadalmi háttér.

Nagyon messzire vezet, ha a jogalkotás az eltérő szociokulturális helyzetből fakadó különbségek enyhítésén kívül a genetikai adottságokon alapuló különbözőségeket eltüntetését is a társadalompolitika szintjére emeli, ahogyan az Izraelben történik. Egészen utópisztikus, végül akár disztópikus helyzetekhez vezethet ez az út, amelynek átütő erejű példáját láthatjuk a Handmaid's tale (A szolgálólány meséje) című, jelenleg is futó, világhírű tévésorozatotban, amely egy olyan társadalmat mutat be, melyben a reprodukcióra képtelen párok számára az állam „gondoskodik” anyaméhről.

Ezen a ponton talán joggal merülhet fel a kérdés, hogy miért csak nők vállalhatnak béranyaságot, az állam miért rekeszti ki a férfiakat egy ilyen jövedelmező üzlet lehetőségéből?

Semmivel sem valószínűtlenebb elképzelés az a gondoskodó állam, amely a jövőben akár a társadalmilag hátrányos borszín megváltoztatásának, akár a szerényebb kognitív képességek genetikai javításának, akár az előnytelen külső plasztikázásának a költségeit átvállalja...

Az izraeli társadalom sokkal előrébb jár ezen az úton, mint bármely más ország a világon. A jövő egyik nagy kérdése, hogy ez az előre tényleg előrébb van-e, vagy esetleg zsákutcába vezet. ■

Kinderjörn – nem életrajz, nem hasonlítgatás

Az élet egy hete jó esetben. A felhőtlennek tetsző „kinderjörn” émelyítőn szirupos krónikása leszek egy hasábnnyira. A hit, a csak remélt dolgok valódi idejébe, a történelem és az emberi lélek valóságához, vagyis az ötvenes évek közepére evezek vissza. A fényt akkoriban elfödte néha egy mindenható személy árnyéka, bár ma sincs ez másként. Mai szemmel, ésszel nehéz kikerülni azt az ellentmondásos korszakot. Valahol mindig egy váratlan Panaszfalba ütközünk.

..... Surányi J. András

Nem is tudom, mikor kezdődött. Talán két éves koromban. Addig titokzatos semmi, csak sejtelmes pózolások a családi albumban, besárgult, szármárfüles képeken. Első saját képeim? Talán ez a kezdet: az egész ház lent a pincében, ahol egyébként egy „Vas-és Edényáru” raktár volt békeidőkben. Persze a nem-békeidőkben is. Hangoskodás, sok fazék és lábos, kint puffogások, egy jelentős robaj, amelyet egy még jelentősebb csoportos visitás követett. Igazán érdekes képek az unalmas ötvenes évek derekán éppen túl, és persze én, a koravén csecsemő, a pince sztárja: pinceszínház.

Az első szocialista lakótelep-kampány kellős közepébe születtem bele, a legendás Ratkó-nemzedékbe. A gyerekkorom nem a sajátom, az övéké, azt láttam – a sajátomat nem, az csak úgy zajlott. Titkos, meg nem értett felnőttek éreztem magam. A fagyik természetéről magvas gondolatokat fogalmaztam meg a Gabi presszóban, és a körülöttem sürgölődő, játszadozó hasonszórú gyerekek erre fogékony részének elmeséltem a francia tévé-horrorfilm, a Belphegor negyedik részét. De az csak háromrészes volt, és azokat sem láttam, tévénk sem volt.

Úgy szocializálódtunk az óvodában, hogy sokan vagyunk, és ez így rendjén is van, mert sokan kell a békéért küzdeni, kakaó meg vajaskenyér mindig lesz, amíg munkáshatalom van, és az megvéd minket az imperialistáktól, fasisztáktól és cionistáktól. Négyen voltunk testvérek, én voltam a legkisebb. Nem volt teljesen veszélytelen a környékünk. A zuglói grundok teli voltak 45-ből, de akár 56-ból hátramaradt, elszórt vagy nem felrobbant lőszerrel. Magam is találtam lőszerhüvelyeket és más, nehezen azonosítható kutyüket. Nem egy baleset is előfordult, ami a gyerekseregve nézve időleges szankciókkal járt. Emlékezetemben maradt az Egresi testvérek balesete, akik valami nem felrobban aknát találtak, és addig piszkálták, míg az valóban felrobbant. Én megúsztam, sőt még láttam Gagarint és Tyeresskovát; Kodály Zoltán a zenei általánosban barackot nyomott a fejemre. Ott kaptam első igazgatói intőmet is: „Andris ma – nem először – furulyáját verekedésre használta, ezért megintem!” Apám a fejét csóválta, így nehezen leszek külügyminiszter... Nem volt igaza, lehettem volna, csak nagyobbakat kellett volna ütnöm.

Első lakhelyünk az úgynevezett sárga házak egyike volt a Nagy Lajos király úton. Ezek még hagyományos téglapületek, de már az új szocialista embertípus vizi-onált szükségleteivel felszerelve. Konyha, fürdőszoba, spájz, véce. A hírhedt „kulcsos gyerekek” egyikeként már a 150 méterrel arrébb épült, második generációs, de még nem panelépítésű házak egyikébe költöztem, s vittem a családot. Apám bár kádernek számított, de abból a gör-csösen elvű fajtából, amelyik nem folyamodott tágas, belvárosi (polgári) lakásért, hanem az „új szocialista embertípus” ötven árnyalatának lehető legtöbb tónusát akarta magán megvalósulva látni. Így laktunk a 60 négyzetméteres lakásban hatan, sőt olykor heten. Kutyamacska-nyúl természetesen volt, de időnként tyúk is kapirgált a konyhában és ponty úszott a kádban.

U-alaprajzú sorházunk a Nagy Lajos király útja felé zárt, az U nyílása a lakótelep belseje felé nézett. Szüleim egész napi távolléte alatt átvettem a hatalmat, és a barát-

seregek öröme átjáróházzá vált a lakás. Aki nem akarta megkerülni az egész tömböt, az U geometriai közepén egy nem túl megerőltető felhúzódkodással beugrott a konyhánkba, átment a nőveim (Nagy Lajosra néző) szobájába, és ott kiugrott a nem éppen magas ablakon. Ezt naponta többször és csoportosan is elkövettük, Tolnai néni, a házmester jogos felháborodására. Rácsok sehol nem voltak még az ablakokon, az ajtókat sem zárta senki, jószerével senkitől sem volt mit lopni. A ház kapuját is csak éjszakára zárta a házmester. Az éjszaka hazatérő szegénylősen felcsöngette ilyenkor a házmestert, és horribilis kapupénzt fizetett. Én tíz forintra emlékszem, ez rengetegnek tűnt számomra, anyám cigarettája, a Terv 4 forint 30 fillérbe került, egy mozijegy a Zuglóiba, az első sorokba 1,70 Ft. Így teltek korosztályom gyermekévei.

A hidegháború apránként csúcsára hágott, apám Bécsbe került a nagykövetségre. A hatvanas évek közepét már innen számoltam. A testvérek Magyarországon maradtak – zálogban. Új nyelvek, új gyermek-paradigmák, testközélen új rasszokkal, az ellenség földjén. A gyermekkor egyszeri mivolta és az ezzel járó felelősség először érintett meg. Nem volt kérdés, az élet mégsem habostorta, és a játék nem babra megy. Kilenc osztályelenséget – kapedlis zsidót – is számoltam az osztályban, ráadásul szombaton nem jöttek iskolába. Ez nagyon felháborított, illetve hogy nekem akkor miért kell. A nyelvtanulásban kétségtelen húzóerőt jelentettek térítési kísérleteim, ám Perlstein, Schwarz, Mermelstein, Holzberg és Nussbaum semmi affinitást nem mutatott egy új világnézet iránt, Ziesl legalább bélyegeket akart cserélni.

'67-re elvadult a helyzet: mindennapi verekedések, a tábla összefirkálása mindenféle Közé-Kelet térképekkel, egyszer egy nagyobb Izraellel, máskor Izrael nélkül. Éreztem, hogy valahol ez lehet a gyerekkor vége, minden élesben ment. Legalábbis a pofon, amit Perlsteintől kaptam. Mintha fojtogató feszültséggel figyelték volna szüleim otthoni antiszemita (nincs rá jobb szó) kiborulása-imat, melyek a hatnapos háború talán negyedik napján kulmináltak. Először életemben egyértelmű vereséget kellett elszennvednem, ami nemcsak a sajátom volt, de az addig győzhetetlen béketáboré is. Felfoghatatlan volt számomra, hogy a munkásosztály harcos ökle, illetve annak élcsapata, a Szovjetunió miért nem csap le a kolonialista, judeoimperialista, cionista Izraelre és itteni pimasz csatlósaira. Na, jó – mondta apám zavaros tekintettel, kezében tartva professzor Gerhold értesítőjét a legutolsó, a „mózeshitű tanulókat is érintő agresszív rendbontásomról” –, akkor talán kérdezd meg anyádat, mit keresett Bergen-Belsenben, nagyapád Theresienstadtban és a szabadkai rokonok meg a nénéd a Dunában.

Nem kérdeztem meg. Egy villanás alatt így is szer-tefoszlott egy összefüggéseiben tisztázatlan családi délibáb. Tehát mégsem orosz volt a szöveg Kun Benő nagyapám kiskunhalasi sirján. A titokzatos egyenlet, melynek szívós ismeretlenje tizenhárom éves koromig tartotta magát, megoldódott. A „nichtvordemkindek” és a „hogysmondjákok” kora lejárt.

A szinte bibliai pontossággal, kellő időben jött bár micvó frappánsan zárta a gyermekkort, egyben a béketábor bábszínházát.

Ez van, ebből kell a legjobbat kihozni – gondoltam. De ez már felnőtt-munka. ■

Slóma és Móse a héderben azt hallották valakitől, hogy Hosána Rabba, vagyis a Frigyszekrény ünnepe utolsó éjszakáján egy percre megnyílik az ég. Aki pedig ezt meglátja, kívánhat valamit, és a kívánsága teljesül. Slóma, Móse és Eszter gyakran beszélgetett erről. Isaac Bashevis Singer elbeszélésében – Mese a három kívánságról –, amelyik épp erről az ünnepről szól, a gyerekek életre szóló dolgokat kívánnak. A mese végére felnőnek, megöregszenek, és mindegyikük kívánsága teljesül.

Szukot hetedik napja, az utolsó „félelmes” nap, a smini aceret és a szimchat tora ünnepeket megelőző nap és éjjel, a hosana raba ünnepe. Félünnep (chol hamoed), a fordítása magyarul pontosabban: az ünnepi időszak hét-köznapja. E napon a hagyományok szerint hétszer körbejárjuk a tóraolvasó asztalt, segélykérő imákkal kiáltunk az Örökkévalóhoz, és a szukoti ünnepi csokrot idéző fűzfaágakat ötször a földhöz vagy a padhoz csapjuk. Hosa na raba szó szerint azt jelenti: Nagy segítséget kérem/kérjük. Innen ered az Új Testamentum 'hozsanna' szóhasználat. A 118. zsoltárban magyarul így fordul elő: Ó, segíts meg!

A kapcsolatot a fűzfavesszőkkel az esőért mondott szukoti imák értelmezik. A fűznek jelentős mennyiségű vízre van szüksége, a Misna szerint pedig ez az év azon szaka, amikor a Mindenható eldönti, lesz-e eső a következő évben.

Az őszi nagyünnepek sorában a lelkiileg megterhelő ros hasana (újév) és jom kippur (engesztelő nap) után a szukot (sátoros ünnep) alatt fellelegzünk, sőt éppen ez az öröm ünnepe. Ros hasanakor bekerült nevünk az élet könyvébe, jom kippurkor pecsét is került rá, és a könyv még nyitva marad az őszi nagyünnepek végéig.

A megelőző éjjelt a zsinagógában vagy a sátorban töltjük, olvassuk a szent könyveket. Egyes szokások szerint csak a Tórát, de az egész – más szokások szerint a Zsoltárok könyvét, de az egészet! Az éjjeli tanulással lehetőséget adunk magunknak, ha már nem olvastunk egész évben Tórát, hogy ezt bepótoljuk egy éjszakán. Imádkoztunk esőért, és ros hasana meg jom kippur után ez az utolsó reményteljes alkalom, amikor még személyesen kérhetjük Istent a ránk szabott itéletének felülbírálatára, jóra (jobbra) fordítására.

Megint csak Isaac B. Singert kell idéznem: „Aki nem mond és nem hallgat mesét, az csak a pillanatnak él, és az nem elegendő” – írja A félelmetes fogadóban.

Elég hinni a mesékben? Talán örökké gyerekeknek kell maradnunk ahhoz, hogy higgyünk? Mindenesetre fürkesszük az eget hosana rabakor. Talán tényleg megnyílik egy percre. és ezen a kis ünnepen, ami megbújik az őszi nagyünnepek sorában, teljesülnek a kívánságaink.

Addig is szép ünnepeket, kellemes olvasást, jó morfondírozást!

Ezt a számot Surányi Vera, Surányi J. András állandó szerzőnk testvére emlékének ajánljuk.

Gáza: egy szerencsétlenség anatómiája

Gáza, jelen

Alig van nap, hogy a lapok főcímei, a rádió, a televízió első hírei ne ezzel foglalkoznának. Ha nyugodt időszak adódik, az csak a kivétel. A határ izraeli oldala ellen bevetett fegyverzet változatos: rakéta és aknagránát, gépfegyvertűz, alagútásás, rajta keresztül emberrablás vagy terrorakció megkísérlése közeli izraeli településen vagy határőrbázison.

Ezen a nyáron új rendszert és új eszközöket vetettek be. A rendszer: péntekenként, a mecsetekben tartott szertartás után súlyos rendzavarás estig. Az eszközök: égő gumiabroncsok. A fekete füst mögül tömegesen kísérlik meg az áttörést a biztonsági kerítésen. A határőrség helytáll, tehát bevetik a legújabb harci eszközt: az égő sárkányt. Benzines rongyot erősítenek rá, a tenger felől fújó szél meg átviszi a határ izraeli oldalára. A filléres, de milliós károkat okozó fegyver ellen a hadsereg drónokat próbál bevetni, csekély eredménnyel. A tűzsárkányok ellen tehetetlenek vagyunk. A légierő, persze, húsz perc alatt lángba boríthatná az egész Gázai övezetet, de ezt nem teszi, nem teheti.

A sárkánybrigádok sok száz tüzesetet okoztak az övezettel határos Ófent Ázá régióban. A közvetlen kár már most milliókra tehető, de a kiégett altalaj csak évtizedek múlva nyerheti vissza termőképességét, s az erdők állatvilága is elpusztult. ■

..... Halmos László

Gázával kétszer ismerkedtem meg. Először Budapesten, éspedig könyvből. A könyv a hetvenes évek egyik irodalmi slágere volt, az *Avraham Bogatir hét napja*. Kardos G. György szenzációsan megírt regénye itt, Erec Jisráélben játszódik, nem sokkal Izrael Állam megszületése előtt, amikor az országot még Palesztinának hívták, britek kormányozták, mandátumi területként működött. És amikor még együtt, egy országban élt az izmosodó zsidó meg a milliós arab lakosság. Ők akkor még nem voltak palesztinok, mivel az ország minden lakosa hivatalosan „palesztinai” volt. Még a pénz is: palesztinai font.

A négyszáz oldalas önéletrajzi regény cselekménye a nagy vihar előtti csend korszaka, az 1948-as függetlenségi háború előestéje. A főhős Beer Tuvján élt, akárcsak a szerző a negyvenes évek derekán. A cselekmény elviszi az olvasót Tel-Avivba, Jeruzsálembé, de még Gázába is. Megismerjük a zsidó gazdák munkásait is, sokan a szomszédos arab falu, M'rár lakosai voltak.

Az akkori Majakovszkij utcai könyvesboltban megismerkedtem a szerzővel is: tőle hallottam a könyvben hangfogóval megírt történetek valódi, drámai részleteiről.

Másodszor személyesen volt alkalmam ismeretséget kötni Gázával. Nem turistaúton jártam ott, hanem egyenruhában. Egyszerű híradós gyakorlaton voltam, nem harcászokni a hetvenes évek vége felé. Társaimmal úgy határozunk, hogy a rövid pihenőben megkóstoljuk az igazi arab felafelt. Az apró kioszk tulajdonosa megtermett, ötvenes férfi volt. Elbűszkélkedtem csekély arab tudással, amit a tulaj mosollyal nyugtázt. Megkérdezte, most már kifogástalan ivított: hogyan tanultam, honnan a tudás az arabokról. Megemlítettem a regényt, Beer Tuvját, M'rárt. A férfi arca elborult. „Mi onnan jöttünk el a 48-as háború után.”

Ebben az arcban ott volt az egész izraeli-arab konfliktus képe.

Gáza, régmúlt

Írott történelme négyezer éves. Egy egyiptomi papirusz kánaánita városként említi. Utánuk jöttek a filiszteusok, akik a Földközi-tenger szigeteiről hajóztak ide, és valószínűleg a görögökkel álltak rokonságban. A héber Biblia plitimnek, betolakodóknak nevezi őket. Később róluk nevezték el a római hódítók Izrael földjét Palesztinának. Hogy ezt a nem éppen tiszteletre méltó népvételt miért vették magukra a mai szentföldi arabok – ők tudják.

Gáza héber neve, Ázá Mózes 1. könyvében fordul elő először, a 10. fejezetben. Erősséget, erődítményt jelent. A Bírak könyvében meg az olvasható, hogy Izrael fiai állandó harcban álltak a filiszteusokkal. Dávid meghódította őket, de később ismét önállóak lettek, majd Nagy Sándor idejében eltűntek a környékről és a történelem színpadáról.

Gázai övezet, közelmúlt

A brit mandátum lejártával, 1948. május 15-én kitört függetlenség háború. Az ezt lezáró fegyverszünet értelmében a mandátumi Palesztina tengerpartjának déli, 41 kilométer hosszúságú, 6–12 kilométeres szélességű sávját Egyiptom szállta meg. Az 1956. októberi Szináj-hadjáratban hónapokig az izraeli hadsereg ellenőrzése alatt állt. Az 1957 márciusában visszatérő egyiptomi katonai kormányzat kíméletlen rendet tartott, de ez nem akadályozta meg, hogy az övezet lakosai időről időre át ne ránduljanak a szomszédos kibucokba, mosávokba, ahonnan rablott állatokkal és terménnyel tértek vissza. A gyilkosságok is napirenden voltak.

A Hatnapos háború során, 1967 júniusában a Gázai övezet ismét izraeli megszállás alá került, ezúttal huzamosabb ideig. A férfiak csakhamar megtalálták helyüket az izraeli munkaerőpiacon, és az övezetben egyre-másra alapuló zsidó településeken. Történelmükben először tapasztaltak emberi bánásmódot, kaptak tisztességes munkabért. A palesztinok mosógépet, hűtőszekrényt, televíziót, modern bútorokat vásároltak. Általánossá vált a villanyvilágítás. A putrik helyébe modern villák és házak épültek, izraeli segítséggel iskolák, üzletek létesültek, a városokat csatormázták, a korábbi magas gyermekhalandóság a töredékére csökkent.

Az életszínvonal emelkedése, a gyermekhalandóság csökkenése és az ugyancsak hagyományos többnejűség gyakorlata népeségrobbanást eredményezett. Egyre gyakoribbá váltak a zsidók elleni merényletek, a rablások és gyilkosságok. Gondot okoztak az Izraelbe illegálisan áttelepülő gázai palesztinok is: ennek leállítására kezdték 1994-ben építeni a védőkerítést az övezet határán.

Izrael sohasem tervezte a milliós arab lakosságú Gázai övezet annektálását. Az 1993-as oslói megállapodás értelmében azonban az állam magának tartja fenn a jogot az övezet légtérének, szárazföldi határainak és felségvizeinek katonai ellenőrzésére.

Az izraeli kormány kilátásba helyezte, hogy 2005-ig bezárólag kivonul a Gázai övezetből. Ezt Áriél Sárón 2005 nyarán végre is hajtotta, kockáztatva a polgárháború kirobbanását. Alighogy a Cáhál elhagyta az övezetet, kilőtték az első rakétát izraeli területre.

Jasszer Arafat halála után helyettese, a

PFSZ első embere, Mahmud Abbasz (Abu Mázén) vette át az irányítást előbb a PFSZ, majd 2005 májusában a Palesztin Autó-nómia fölött. A Hamasz (Iszlám Ellenállási Mozgalom) 2006-ban megnyerte a választásokat. Gázában és a Nyugati parton polgárháború tört ki a mérsékeltbbnek tartott Fatah és a keményvonalas Hamasz között. Mahmud Abbasz elbocsátotta a Palesztin Hatóságból a Hamasz-tagokat és Fatah-irányítást vezetett be Ramallában és a Nyugati parton.

2007 nyarán a Hamasz kiszorította riválisa, a Fatah fegyvereseit Gázából, majd megkezdte hatalma megszilárdítását, és csempészalagutakat épített ki Egyiptom felé. Ezeket át fegyvereket, technikát, sőt terrorszakértőket hozott be. Az Izrael által feltárt és berobbantott alagutak némelyikében síneket is fektettek, villanyvilágítás és telefonhálózat volt.

Megindultak a rendszeres rakétatámadások izraeli városok ellen. A Hamasz Izraellel kapcsolatos stratégiája máig: „Nincs egyezkedés, csak háború.” Izrael válaszképpen lezárta az övezet határait, a támadásokra az energia- és segélyforrások időleges elzárásával reagált. Az övezetnek nincs saját gazdasága, nemzetközi segélyszállítmányokból él. 2008 óta teljes a szárazföldi, tengeri és légi blokád. A szállítmányokat Asdod kikötőjében rakodják ki, ellenőrzik, majd kamionokkal szállítják Gázába. Be- és kilépés az övezet két határátkelőhelyén lehetséges.

Gázai konfliktusok és hadműveletek az utóbbi években

► 2004. május 12–24.

Egy palesztin terrorakcióban egy csapatszallítót támadtak meg, öt katonát megölték.

► 2006. június 25 – 2011. október 18.

Egy alagúton keresztül elrabolták Gilad Salit tizedest. Több mint öt évig fogóság után, 1027 palesztin arab terrorista szabadon bocsátása fejében engedték el.

► 2008. december 27 – 2009. január 18.

A Hamasz fegyverraktárainak és a határ alatt fúrt alagutak felderítése, megsemmisítése, a rakétatámadások elhárítása. A légierő megsemmisítette a Hamasz kormányzati épületét Gázában.

► 2010. május 31.

Egy Gázába tartó török „segélyflotta” zászlóshajóját a tengerészeti kommandó megállította és az asdodi kikötőbe vontatta. A katonákat életveszélyesen fenyegető kilenc török személyt agyonlőttek, egy tizedik évekkel később halt bele sebesülésébe.

► 2012. november 14 – 2012. november 21.

A fokozódó rakétatámadások megtorlásaként a légierő célzott támadással megsemmisítette a Hamasz katonai szárnyának parancsnokát, Ahmed Dzsabarit szállító autót. Másnap hajnalig több mint száz Hamasz-célpontot ért bombatámadás. A következő órákban Hamasz is száznál több rakétát lőtt Izraelre, ezek többségét a Vaskupola elhárító rendszer megsemmisítette. Egy iráni gyártmányú rakéta Tel-Avivban csapódott be, Asdodot is érte rakéta, de sebesülés sehol nem történt.

► 2014. július 8 – 2014. augusztus 26.

Célja a Hamasz katonai infrastruktúrájának megsemmisítése. A Vaskupola most is kitűnőre vizsgázt.

► 2018. március 30 óta

„Visszatérés-menet” a Gázai-övezet és Izrael határán.

Szeretetet jelelni

A tavalyi Docaviv Nemzetközi Dokumentumfilm-fesztiválon mutatkozott be Iris Ben Moshe és Elad Cohen közös filmje, a Szeretetet jelelni (The Sign for Love). A filmről és a két rendező különleges alkotói kapcsolatáról beszélgettem Irisszel egy tel-avivi kávézóban.

..... Seres Luca

Nagyon élveztem a filmet, Iris, mert számomra sok mindenről szól. De az olvasók kedvéért, akik még nem látták, foglalj össze a sztoriját.

Örülök, hogy tetszett! Mivel az első dokumentumfilmemről van szó, számomra nagyon fontos a visszajelzés. A Szeretetet jelelni egy Elad nevű, csökkent hallású fiatalemberről szól, aki egész életében kirekesztettnek érezte magát a hallók világából, a családjából is. Mikor Tel-Avivba költözik, és elkezd keresni önmagát, a hovatartozását, találkozik a szintén siket Yaelivel, akivel a legjobb barátok lesznek. Idővel arra jutnak, hogy mivel mindketten a homoszexuális közösség részei, és nehezen találnak maguknak romantikus partnert, nem várnak tovább, és közösen fognak gyermekvállalásba.

Ez nem igazán hétköznapi döntés...

Elad és Yaeli eleinte biztosak benne, hogy a barátságuk elég erős ahhoz, hogy egy ilyen bonyolult helyzetet is problémamentesen kezeljenek – de a baba megszületésével hamar kiderül, hogy ez valóban nem egyszerű. Az út egyébként, amit bejárnak, nagyon hasonló minden újdonsült szülő útjához, nem feltétlenül a csökkent hallásukhoz kötődik – az egyik így akarja, a másik úgy, nem mindig teljes az egyetértés. Amikor rájönnek, hogy a kapcsolatuk élettársi formában már nem működik, úgy döntenek, szétköltöznek, és megosztottnak majd Raz felügyeletén. Ez a megoldás végül sikeresnek is bizonyul, bár ez a filmben már nincs benne. Mint ahogy az sem, hogy Yaeli azóta már a második babáját várja, akinek a biológiai apja Elad új élettársa – akivel a film bemutatása után ismerkedett meg. Ettől még persze Elad is ugyanúgy apaszerepet fog majd betölteni az elsőszülött Raz életében, ahogy az (új) élettárs is. Ez egy alternatív, háromszög jellegű szülői közösség.

A film több témába is alaposan belekavar. A moziból kijövet gondoltam át, hogy ez a film nem a csökkent hallás témáját dolgozta fel, hanem annál sokkal többet. És ez számomra nagyon pozitív élmény volt.

Valóban, miközben alakul a családalapítás Yaelivel, a történetükkel párhuzamosan megjelenik a másik szál, Elad kapcsolata a saját családjával. Yaeli családja nagyon támogatja a sokak számára képtelennek tűnő ötletet, Elad családja annál kevésbé, főleg az apja kezeli őt nagyra nőtt gyerekként, aki alkalmatlan a gyereknevelésre. Elad kapcsolatát az apjával és a testvéreivel mindig is feszültségek terhelték, ezért a saját életének drasztikus változásait sem volt könnyű megosztania velük. Utólag már látjuk, hogy a filmkészítés folyamata gyógyító hatású lett a családon belüli viszonyokra. Ezt nagyon érdekes volt személyesen végigkísímem, és a nézők is megtapasztalhatták a javulást a kapcsolatokban. Elad a film végére, számos, nagyon mélyre hatoló beszélgetés után rájön, nemcsak neki volt komoly probléma nem hallóként felnőni egy halló családban, hanem a családja is megpróbáltatásokat élt át az ő fogyatékosága miatt.

Elad a film főszereplője és társrendezője egyben. Te hogyan kerültél a képbe, vagyis a csapatba?

Elsőéves voltam a film szakon a Tel-avivi Egyetemen, és mellette jeltolmácsolással foglalkoztam. Eladdal úgy ismerkedtem meg, hogy egy fotós kurzust tolmácsoltam neki. Amikor kiderült számára, hogy filmes növendék vagyok, lázba jött, és elmesélte, hogy van egy csomó leforgatott anyaga, amit szeretne megmutatni, hátha össze tudok belőle vágni valamit. Így kezdtünk el együtt dolgozni a filmen, ami végül teljesen közös alkotás lett. Ennek azért is örülök különösen, mert korábban már gondoltam azon, hogy csökkent hallásúakkal csináljak filmet, de nem volt bátorságom egyedül belefogni. A róluk szóló dokumentumfilmeket mindig halló rendezők készítik, a csökkent hallás állapotát a fogyatékoság kontextusában tárgyalják. Folyton arról szólnak, hogy milyen így élni, és sosem az élet más aspektusairól. Közben Elad és én köztem a barátság is elmélyült, és annak ellenére, hogy évekig költségvetés nélkül, pusztán szenvedélyből dolgoztunk a filmen, mindketten végig hittünk abban, hogy a sok munka végül megtérül majd, és fontos végigcsinálnunk. Érdekes még ebben a folyamatban, hogy Elad eleinte a csökkent hallású közösségről kezdett forgatni, de miután megemlítette, hogy egyébként Yaelivel közös gyerekvállaláson gondolkodnak, megállítottam. Azt mondtam, hagyja abba a csökkent hallású ismerősei videózását, és kezdjen saját magára koncentrálni. Szereztem neki egy olcsó videokamerát, és megmondtam, hogy minden alkalommal, amikor nem vagyok jelen, és valami fontos történik, nyomja meg a gombot és forgasson.

Így is történt?

Igen, Elad nagyon elszánt dokumentarista, a film egy részébe bevágtunk a fiatalokból amatőr felvételeket, amiket otthon készített. Kivételesen természetességgel nyilvánul meg a kamera előtt. Az egyik kedvenc jelenetemet úgy rögzítettük, hogy teljesen megfélemedezett a kamera jelenlétéről. Nekem mint barátjának mesélte el, hogy milyen nehéz neki a babához, Razhoz kötődnie. Mindenki azt hajtogatja, milyen fontos ez a kötődés, de ő ezt sokkal nehezebben éri el, mint gondolta volna. Közben még én is megfélemedeztem arról, hogy kamerát tartok a kezemben, és csak a vágósobában vettük észre a jelenet fontosságát és érzékenységét.

Hogyan fogadta a közönség a filmet, milyen visszhangja volt?

Többféle közönségről beszélhetünk. A halló nézők azt a meglepetést élték át, hogy nem hatott rájuk nyomasztóan a halmozottan hátrányos helyzetű főhős története, hanem kifejezetten pozitív volt az élmény, és a film kedvesen, humorosan boncolgat fontos társadalmi kérdéseket. Aztán vannak az apák, akik életükben először láttak az apaságról szóló olyan filmet, ami végre foglalkozik a 'friss apa a szülés után' témájával. A nem hallók pedig nagyon örültek egy olyan filmnek, ami végre nemcsak róluk beszél, hanem az ő nézőpontjukból is készült. Egyébként legtöbbjük csökkent hallásúként nőtt fel csökkent hallású családban, és számukra még az is meglepetés volt, hogy egy olyan sorstársuk történetével találkozott, aki halló családban nehezen tudott megnyilvánulni. Nagyon élvezzük azt, hogy a különböző embereket/nézőket a filmen belül különböző témák fogják meg, és nem csak a csökkent hallás állapotának aspektusaival foglalkoznak. Az erről szóló filmek után a néző általában elgondolkodva, és valószínűleg kissé lehangolva távozik a moziból. A Szeretetet jelelni után viszont jó marad a hangulat, és kiegészül azzal a tudattal, hogy egy csökkent hallásúnak ugyanolyanok az igényei és a gondolatai, mint a hallóknak – kapcsolatok, család, munka, szülővé válás. És még valami: a film megmutatja, hogy léteznek alternatív családformák, és hogy a gyerekek boldogságban cseperedhetnek föl a nem klasszikus papa-mama-gyerekek felállásban is. Ez nagyon fontos többlet.

Te személy szerint mit kaptál ettől a munkafolyamattól?

Először is nagyon fontos élmény volt, hogy a (tipikus) halló, heteroszexuális, kívülálló pozíciója helyett az intim barátságban alapuló dokumentarista szerepét tölthettem be. Ez lehetőséget adott arra, hogy ne kívülről-felülről bíraskodjak, miközben dokumentálom az életüket.

Az élmény megmáshíthatatlan szenvedélyt váltott ki belőlem a dokumentum-

KÉPEK: DOCAVIV.COM

film-készítés iránt. Ez eddig is megvolt nálam, de azóta valahányszor játékfilmen gondolkodom, rájövök, hogy a való élet sokkal jobban vonz, ahogy mondják: a valóság minden képzeletet felülmúl. Néha, amikor előadom valakinek, hogy csináltam egy filmet egy halló családban felnőtt, csökkent hallású, meleg srácról, aki egy leszbikus, szintén csökkent hallású nővel közösen halló gyereket hoz világra, aztán szétköltöznek, majd a srác élettársával közösen, immár hárman a második gyereket tervezik – akkor a másik fél biztos benne, hogy csak fikciós mozifilmről lehet szó.

Nem utolsó sorban pedig, az Eladdal végzett közös munka óta sokkal könnyebb elfogadnom, megértenem az alternatív, nem megszokott élethelyzeteket. Nemcsak a csökkent hallású életformáról beszélek, hanem a különböző identitásokról, különböző családfelállásokról, kapcsolatokról. Nem mintha Elad megismerése előtt semmit sem tudtam volna a csökkent hallásúak vagy a meleg közösségről. De az nagyon különleges, amikor ennyire szorosan, velük együtt élek meg élethelyzeteket, és válok a mindennapjaik részévé. A célom az volt, hogy ezt osszam meg a közönséggel.

Saját tapasztalatból elmondhatom, hogy ez sikerült is. Elad személyisége kivételes hitelességű, magával ragadóan mesél családról, kapcsolatokról, gyermekorról és a szülői létről. A filmet az elmúlt évben világszerte számos fesztiválon mutatták be, Izraelben mostanában a HOT csatornán, valamint országszerte különböző vetítéseken lehet megnézni. Ezekről a film Facebook-oldalán (<https://www.facebook.com/THESIGNFORLOVE>) található információ.

A film a Hot8 és a New Foundation for Cinema and Television támogatásával jött létre. ■

A nagy kalandtúra és a magyar zsidó reneszánsz

..... Leah Sofer

Csaknem két évtizede történt, az orosz (akkor még szovjet) peresztrojka kellős közepén. Illetve zajlott még valami igen fontos 1990-ben, de erről majd később. Az első csoportok között érkezünk Izraelbe, a Bnei Akiva szervezte a Bár Micvó és Bát Micva táborokat. Én azon a nyáron mentem először Nyugatra. A mai napig bennem él, amikor landolt a gép, és lábunk a Szentföld (illetve a reptér) betonját érintette – valami egészen különleges érzés fogott el.

A 120 fős csoportban mi, öten az osztályból (ELTE Radnóti Gyakorló, a háború előtt még Zsidó Gimnázium) külön magot alkottunk. Háromhetes ajándék körutazásként bejártuk az országot. Nyitottak és befogadóak voltunk: valami másra. Állandó katonai kísérettel mehettünk mindenhol. Ami (talán már mostani szemmel nézve) valahogy természetesnek tűnt, pedig nem kellett volna, hogy az legyen.

Körutazásunk első és utolsó állomása a Siratófal volt. Jeruzsálem Óvárosában, egy kollégiumban töltöttük az első napokat, az utolsó napon pedig a jeruzsálemi főrabbi avatott minket nagylánnyá, a fiúkat pedig nagyfiúvá. A programban minden volt, ami vonzhatja a kamaszlelket: észak és dél, sivatag és tenger, néhol erdő, három éghajlat, három tenger. A Maszada kihagyhatatlan hajnali mászása után izzappakolós lebegés mélyen a tengerszint alatt. De emlékszem arra is, hogy a Negev-sivatagi túra

után fél órát mindenki a busz mellett hason fekve töltött, mert az a hír jött, hogy egy terrorista mászkál a környéken. Mi persze mindezt kalandként éltük meg. A szülők kevésbé. Utólag hallottuk, hogy állítólag néhányan bementek a Szochnutba, és balhéztak, hogy azonnal hozzák vissza a gyerekeket, mert ki-tört az Öböl-háború. Mi persze mindebből semmit nem érzékelünk.

Talán furcsa, de nem ezek hagyták bennem a legmélyebb nyomot, hanem az első szombatartás. Bnei Brakban láttunk életünkben először szörmekalapos, kaftános hászid zsidókat. A kísérőink igyekeztek beavatni minket az ortodoxia szigorú, rejtelmes és merev szabályaiba, bár magamban már akkor is megkérdőjeleztem a világias szemléletünkkel, tudatunkkal felfoghatatlannak tűnő, bezárkózó mentalitást.

A kilencvenes években Tel-Aviv nagyon sokban különbözött a maitól. Szombatoként zárva voltak a boltok, autót szinte alig lehetett látni. De már akkor is világvárosnak számított, tehát az iránytaxi, a serut talán működött. Mai képével összehasonlítva, a Tayeleten és a Bauhaus házakon kívül nem sok minden emlékeztet az akkori Tel-Avivra.

A nagy kalandtúrán persze hatalmas barátságok is kialakultak. Velük később a Somerben, nyaranta Szarvason, péntek esténként a Rabbiképzőnél találkoztunk. Az őszi ünnepeken meg a Dohány utcai zsinagógában. Igaz, oda a Nagyival mentem Ros Hasanakor, miután visszatértem Izraelből. Én akkor utoljára, ő pedig, bár végig Pesten élt, a háború óta először tette oda be a lábát. 1990-

ben nyílt Budapesten az első zsidó alapítványi iskola is. Indulásakor nem lehetett tudni, hogy vallásos vagy világi irányzatot fog követni, mindenesetre a lányoknak kötelező volt a hosszú szoknya, fiúknak a kipa.

Valahogy így kezdődött a zsidó reneszánsz Budapesten. Már nem kellett az iskolában titkolni, hogy zsidó felmenőim vannak. Persze ehhez egy kicsit buborék közegben kellett élni, és mindezt elősegítette a Radnóti szabad szellemisége.

Pár évvel később szedtem barackot a kibucban (az igazat megvallva inkább a fa tetején hűsöltem, és a munkaidő végén lemásztam, de már barackkal teli hassal), keltem hajnali 4-kor, hogy miliméteres műanyagdarabkákat vágjak a gyárban, ahol a kibucnyikok minden reggel kávéval és keksszel vártak. És ástam a sivatagi régésztáborban 40 fokos langymelegben, de harminc ásatási napom összes sikere egyetlen majomfogban realizálódott. (Őskori? ókori? jelenkori? Ki tudja...)

Volt egy megállapodásunk Apuval, ha megvan a diplomám, nem állok be a nejlonszűrős állami apparátus kiégett aktagyártói közé, hanem a Tel-avivi Egyetemre jövök tanulni. 2000 augusztus eleje volt. Elkezdődött az ulpán, kibéreltem egy lakást két izraeli lánnyal. Esténként és hétvégenként pincérkedtem. Épp a piacon voltam, amikor csörgött a telefon: menjek haza, és nézzem élőben a háborút. Ariel Saron, az akkori miniszterelnök ellátogatót a Sziklamecsethez, én meg belecsöppentem a második intifadába.

Bár a második intifáda soha nem volt deklaráltan háború, mint ahogyan a második libanoni háború alkalmával sem volt hadüzenet. Pedig háború volt ez: északról, mint a tengerár, jöttek a rakéták, és az emberek hónapokig az óvóhelyen éltek.

Bevallom, kicsit megijedtem. Mégiscsak egy békés, közép-európai országból jöttem, ahol 1956 óta nem volt se háború, se forradalom. Csupán egy rendszerváltás. Még aznap felhívtam a követséget, hogy ha baj van, tudok-e repülőre ülni. Aztán mégis úgy döntöttem, maradok. Hiszen ez volt az álomom. Igaz, sok minden más lett az első utam óta. 2000-2001-ben az emberek ritkábban mentek az utcára, érezhető volt a félelem, az éttermek és szórakozóhelyek nem voltak olyan zsúfoltak, mint tíz évvel korábban. Vagy akár mostanában.

2001 volt az első olyan év, amikor éjszaka robbantottak egy szórakozóhelyen. A Delfinárium a második intifáda mind ez ideig legvéresebb terrorcselekményeinek emlékhelye. De idén májusban elkezdtek annak is az újjáépítését.

Ha visszatekintek itteni életemre: minden nehézség, összetettség ellenére – talán a sokszínűsége miatt – Izraelben leltem meg az igazi szabadságot és a szerelmet. És mindig lenyűgöz a generációk összetartása is: fiatalok és idősek együtt táncolnak, sírnak, nevetnek, kiabálnak vagy tüntetnek az utcán.

17 évig vártam, hogy ezt meglépjem – és a kalandtúra lassan két éve tart. Bár néha számomra is hihetetlen és felfoghatatlan, de még mindig itt vagyok. ■

Teve az úttesten

... Barukh Hyman Hidvegi ...

Ez az elmosódott tábla arra figyelmeztet, hogy teve léphet az úttestre. Amikor tevével karambolozik az autó, az nem olyan, mint amikor özet vagy szarvast üt el. Egy szarvas 200-300 kiló, egy teve viszont 600-700. Amikor egy karambol során a teve bejön a szélvédőn, nemcsak a teve pusztul el, de az autó utasai is. Beer Sheva és Dimona között annyi ilyen halálos tevebaleset történt az évek során, hogy a kormány a 40 kilométeres autópályaszakaszt végig kivilágította. Ahogy a képen is látszik, 30 méterenként lámpa világít a 25-ös útra és a közvetlen környékére.

Amikor erre járok, mindig eszembe jut, mennyivel jobb lett volna eleve ide születni. Akkor a tevebalesetek és más hasonló dolgok (mint például a pálmafák,

meg a héber nyelv) most nem lennének ilyen egzotikusak a számomra. Akkor ezek mind az életem természetes részei lennének. Akkor ez mind én lennék. Akkor ma jóval nagyobb kanállal lapátolhatnám magamba azt az izraeli életet, ami olyan hívogató, mégis sokszor olyan elérhetetlen.

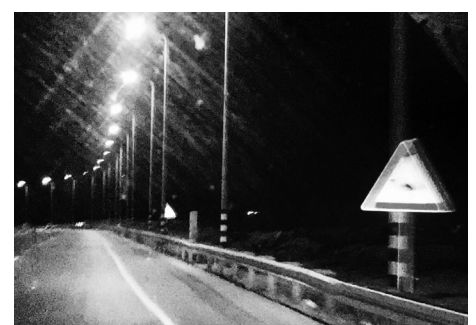
Amikor néhány órával a várost ért rakétatámadás után, tegnap este Beer Sheva mellett, a tevék úton robogtunk, egy új gondolat fészkelte belém magát: jó, tegyük fel, hogy ide születtem! Mi van akkor? Ki vagyok én ma? Valaki, akinek természetes a héber nyelv, az izraeli kultúra, a tevebalesetek, a pálmafák, minden. Valaki, aki viszont semmit nem tud a zöldbe borult májusi Dunántúlról, Kosztolányiról és Esterházyról.

Nem tudom, ki ő. Nem tudom, ki az az ember, aki belőlem marad, ha kivesszük

belőlem a májusi Dunántúlt, Kosztolányit és Esterházyt.

Kosztolányi és Esterházy volt a legnagyobb hatással az 1998 előtti prózámra. Kosztolányi befolyása azóta csökkent, Esterházytól pedig teljesen elfordultam, de a korai éveket ők határozták meg. Kosztolányit 13, Esterházyt 14 éves koromban kezdtem olvasni. Utóbbi azután, hogy láttam a Tiszta Amerikát. Mindent elolvastam, amit a 80-as években írt. Részben a 90-es években írott dolgait is. Sokáig az ő stílusában írtam. Aztán egy fogyaszthatóbb stílus felé fordultam. Úgy éreztem, hogy ő az olvasók egy olyan szegmensét szolgálja ki, amihez már nem tartozom. Azt a kijelentését pedig, amit az utóbbi években annyian idéztek, hogy ti. „Bizonyos szint felett nem megyünk bizonyos szint alá”, kimondottan károsnak tartom.

De mindezzel együtt is: fogalmam

sincs, ki lenne az az ember, aki belőlem maradna, ha kivennék belőlem Esterházyt. Nem azért, mert szeretem Esterházyt, mert nem szeretem (mint embertársamat persze igen), hanem azért, mert a DNS-em része. Nélküle egy másik ember vagyok, aki lehet, hogy nagyobb kanállal lapátolhatja magába az izraeli életet, de aki nem is tud arról, hogy mekkora a kanala, mert neki az a nagyobb kanál a természetes.

Nincs mit tenni. Ez a kanalam. Ez a szerényebb méretű. És persze, hogy jobb lenne egy nagyobb kanál! Kinek NEM?

Ennyit a tevebalesetekről. Én is szeretlek benneteket ■

Teremtő akarat (1.)

ADALÉKOK AZ ÚJ KELET GYERMEK- ÉS IFJÚKORÁHOZ

Az újság alapítói négyen voltak: Weissburg/Weiszburg Chaim, Kohn Hillel, Marton Ernő és Glassner/Glasner Mózes. Ezt állítja az egyik leghitelesebb forrásmunka, a Kriterion kiadásában 2010-ben megjelent Romániai Magyar Irodalmi Lexikon „Új Kelet” témájú szócikke. Legelső számának (1918. december 19.) fejléce szerint „zsidó politikai heti szemleként” indult, eredeti kiadója az Erdélyi Zsidó Kiadó Rt. volt. Politikai irányvonala a nemzeti zsidó alap gondolatához, a cionista mozgalomhoz állt közel.

•••• Markovits Mária ••••

A 2017 augusztusában megjelent, Vissza a gyökerekhez – kétszere-sen is! című írásomban – az említett lexikonra támaszkodva – közöltem adatokat az újság első éveiről, tematikájáról, szerzőiről, példányszámáról. Azok természetesen csupán száraz részletek maradtak, mert a háttér hiányzott belőle, a hús-vér emberek jelenléte, hétköznapijai, története, gondolatai, az időszak társadalmi és politikai eseményei. Az azóta eltelt pontosan egy évben a téma nem hagyott nyugodni: egyre kíváncsibb lettem az emberi tényezőre. Vagyis: kik voltak az alapítók és a munkatársak?

Ahhoz, hogy elképzelhessük életüket, munkájukat, jövő-menésüket, hogy élő embereknek lássuk őket, meg kellett találnom a helyet, ahol éltek és dolgoztak. Hosszas keresés után ráleltem a kolozsvári szerkesztőség és kiadóhivatal címére: Wesselényi utca 17. Ám a 20. század történelmének megannyi vihara az utcaneveket sem kímélte, több táblacsere után a valamikori Fogoly utca előbb Wesselényi lett, ma a római kori település, Potaissa nevét viseli. A város valamikori lakosaként máris „láttam” a helyet, a híres Fő térhez közeli, a 15-16. században emelt várfalak árnyékában kialakított csendes mellékutcát. És miután megvolt a helyszín, már az embereket is lesz hová elhelyeznem! Ezek után arról is beszámolhatok, hogy miről is publikált a fiatal Új Kelet, milyen események befolyásolták megjelenését, létét.

Mindeközben olvasmányaimból is elő-előbukkantak az Új Kelettel kapcsolatos különböző adatok, talán jelentéktelenek, mégis sokatmondóak. Például Thury Zsuzsa Barátok és ellenfelek című könyvében (Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1979) ezeket említi meg: „Megismertem az Új Kelet munkatársait, különösen Jámbor Ferencsel barátkoztam össze. Az Új Kelet szerkesztőjének nevére sehogy sem tudok visszaemlékezni, pedig később jó néhányszor együtt preferanszoltunk az Újságíró Klubban.” (Thury Zsuzsa 1930 és 1936 között az ugyancsak Kolozsváron megjelenő Ellen-zék című napilap állandó munkatársa volt.)

Gidó Attila, fiatal kolozsvári történész Úton: erdélyi zsidó társadalom- és nemzetépítési kísérletek – 1918–1940 című könyve (Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2009) is megemlíti az Új Kelettel kapcsolatos eseményeket, míg a szerző ugyanarra az időszakra vonatkozó tanulmánya (Az erdélyi zsidóság történeti kronológiája) konkrét dátumokhoz köti

őket. A továbbiakban ez utóbbiból kivonatolok:

1918. december 19. Kolozsváron Weiszburg Chaim kezdeményezésére beindul az Új Kelet zsidó politikai heti szemle. 1920-tól 1940-es betiltásáig mint napilap jelenik meg. Az EZSNSZ – Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség –, majd a Zsidó Párt sajtóorgánuma.

1919. március 28. Kolozsváron megalakul az Erdélyi Zsidó Kiadó Társaság 10 000 korona tőkével. Élén Blau Pál, Kohn Hillel és Hamburg József állnak.

1920. november 2. Az Új Kelet Marosvásárhelyen rendezi meg első irodalmi estjét. A műsoron kortárs erdélyi zsidó írók, költők írásai, zsidó zeneszámok szerepelnek.

1920. november 24. A kolozsvári Uránia moziban megkezdik a Herzl Tivadar életéről szóló film vetítését.

Ugyanebben az évben: A román hatóságok által elvégzett részleges népszámlálás nemzetiségi mutatói alapján 1920-ban 181 340 zsidó élt Erdélyben.

1922. július 1. A Kadima Kiadóvállalat átveszi az Új Kelet kiadásának jogát.

1922. július 24. Az Új Kelet rendkívüli kiadásban tudatja a Balfour-deklaráció ratifikálását.

1922. november 28. Antiszemita atrocitások Kolozsváron. A román egyetemi diákság szétrombolja a zsidó menzát, az Új Kelet nyomdáját és az EZSNSZ irodahelyiségeit. A rombolások következtében az Új Kelet hetekig nem tud megjelenni.

1923. május 6. Glassner Mózes, volt kolozsvári ortodox főrabbi kivándorol Palesztinába.

1925. április: Erdély-szerte ünnepek zajlanak le a jeruzsálemi Héber Egyetem megnyitása alkalmából.

1929-ben Budapesten megjelenik Újvári Péter zsidó újságíró szerkesztésében a Zsidó Lexikon. Újvári az 1920-as évek elején aktív közéleti munkát folytatott Erdélyben, részt vett az Új Kelet szerkesztésében, majd Szlovénzkóba [Szlovákia] költözött, ahol több zsidó lapot is indított.

1930. június 20. A kolozsvári városi tanács alakuló közgyűlésén megválasztják az alpolgármestereket: János Gáspár, Marton Ernő, Bartalis Sándor, Tuffli R. Richárd.

Az 1930-as román népszámlálások alapján Erdélyben 192 833 izraelita élt.

1931. július 21–23. Szabó Imre cikksorozatát közöl az Új Keletben a bözdújfalusi székely szombatosokról.

1932. július 1. Az Országos Zsidó Párt a képviselőválasztásokon a szavazatok 2,26 százalékát szerzi meg, ami öt képviselői mandátumot jelent. Az Országos Zsidó Párt listáján Erdélyből Fischer József és Marton Ernő jut be a parlamentbe. Mindketten az Új Kelet publicistái.

1933. február 8. Az Új Kelet zsidó napilap „A Zsidó Asszony” címmel heti mellékletet indít.

1937. június 17. Vida Ferenc hozzászólásával kezdetét veszi az Új Kelet ankétja egy zsidó értelmiségi találkozó megszervezéséről és annak kereteiről.

1938. július 20. Az Új Kelet előzetes adatokat közöl az állampolgársági revízió kolozsvári eredményeiről. Júliusig Kolozsváron 3165 személy és családtag állampolgárságát vizsgálták felül, amelyből mintegy 1445 esetben ítélték negatívan.

1938. október–november: Erdély-szerte megemlékezések zajlanak le a Balfour-deklaráció 21. évfordulója alkalmából.

1939. január 15. Beindul „A Zsidó Iparos”, az Új Kelet heti melléklete.

1939. január 28. Megjelenik az Új Kelet „Mizrachi” című kétheti melléklete.

1939. február 5. Mintegy 150, Palesztinába tartó ausztriai zsidó menekült utazik át Kolozsváron.

1940. augusztus 30. A második bécsi döntés értelmében a mintegy 165 ezer zsidó lakost számláló Észak-Erdély a Székelyfölddel, Nagyváradal és Kolozsvárral Magyarországhoz kerül.

1940. szeptember 5–13. A magyar hadsereg bevonul Észak-Erdélybe és a Székelyföldre. Érvénybe lépnek a Magyarországon már hatályban lévő zsidóellenes intézkedések.

1940. szeptember 13. Kolozsvár katonai parancsnoksága rendeletben szabályozza a kolozsvári sajtótermékek megjelenését. Eszerint további megjelenésre a következő napilapok kaptak engedélyt: Keleti Újság, Magyar Újság, Ellen-zék, Esti Lap, Tribuna. Az Új Kelet zsidó napilapot betiltották.

1940. szeptember: Marton Ernő erdélyi cionista vezető memorandumot intéz a magyar országgyűlés képviselőihez, amelyben az erdélyi zsidóság magyarsághoz való lojalitását hangsúlyozza.

A folytatást ismerjük...

Gidó Attilának fentebb említett könyve magában foglalja az Új Kelet programját is (korszerűsített helyesírással):

Az egész világon végigrohanó nagy átalakulás vulkanikus erővel markol bele a népek életébe, s a zsidóságot is új feladatok elé állította.

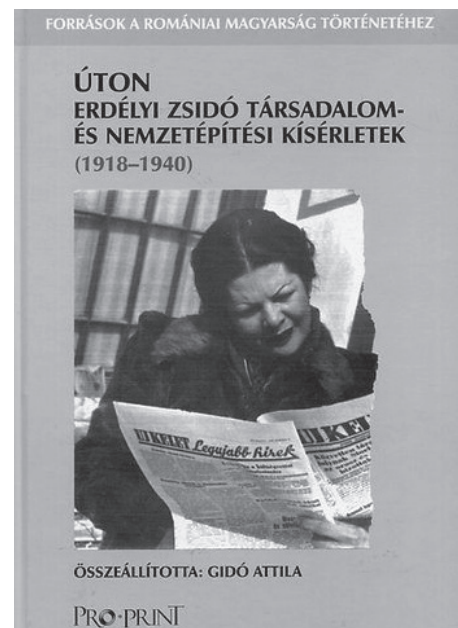
Az évszázadokon át elnyomott nemzetek felszabadultak, és most fiatalos akarással törtetnek új célok, új valószínűségekre.

A nagy átalakulás közepette csak a zsidóság áll tétován, s míg körülötte a gyűlölet hullámai csapdosnak, szorongva keresi a szabadulás útját.

A zsidó gényes biztos kézzel mutat Kelet felé, hol új nap kél most.

A nemzeti ideál az évezredek száműzetés alatt is fátylaként lobogott a zsidóság előtt, és meleg sugárral világította meg a gólsz sötét, göröngyös útjait.

Gidó Attila könyvének címlapján az Új Kelet olvassa a zilahi Später család egyik tagja. A kép 1940. március 11-én készült

Ernek az eszmének szolgálatában áll az „Új Kelet”, ez a cél vezetett bennünket akkor, midőn a nagyfokú papírhány miatt elhatároztuk, hogy körlevelek és propagandafüzetek helyett ebben a formában fogjuk a vidéki zsidósággal való kapcsolatunkat megteremteni.

Az „Új Kelet” a magyar vidékek zsidóságának progresszív, nemzeti irányú orgánuma. Zsidó érdeket, zsidó célokat fogunk szolgálni.

Tájékozatlan fogjuk a vidéki zsidóságot a saját és a világ zsidóságának helyzetéről. Eleven, megbízható hírszolgálatunk révén olvasóközönségünk állandó kapcsolatban lesz az egyetemes zsidó közösséggel. Fel fogjuk tárnunk népünk szenvedéseit a világ előtt.

Az „Új Kelet” nemcsak az elnyomott zsidóság, de minden elnyomott osztály harcosa lesz.

Az „Új Kelet” hasábjain zsidó kultúrát fogunk hirdetni, és igyekezni fogunk, hogy nemzetünk legjobbjai szóljanak e lapokon keresztül a zsidósághoz.

Zsidók! Testvérek! Sorakozzatok az „Új Kelet” zászlója alá!

Új Kelet, 1918. december 19.

Az Új Kelet első 22 évének szerzőit, szerkesztőit a világhálón fellelhető adatok és különböző kézikönyvek alapján a következő lapszámban igyekszem bemutatni.

Markovits Mária

Gyerekkor, 1986

Egy cirkusz nézőtere alatt kuporogtam lélegzetvisszafojtva, mikor a velem egyidős büntársam az orromat is befogta, jelezvén, hogy túl hangosan szuszogok.

Steiner Kristóf

A porondon éppen az esti előadás próbája zajlott, mi pedig a kisfiúval, aki a porondmester gyermeke volt, igazi gaztetre készültünk: limonádét loptunk a cirkuszbüféből. „Most!” súgta a fülembe a kisserác, akinek a nevét sajnos mára már elfelejtettem, és nesztelenül kúszunk a büfépult alá, majd egy óvatlan pillanatban lecsaptunk két nejlonzacskóba töltött limcsire – a kisfiú így nevezte. Mindez Svédországba menet történt, ahová azért utaztunk a Mamámmal, hogy találkozzunk Lama Ngawanggal, és részt vegyünk egy buddhista beavatáson. Igen, tudom: mások rendszerint repülővel, kocsival, esetleg busszal utaznak külföldre, és őszintén szólva elképzelesem sincs, hogyan keveredtünk egy utazó cirkusz lakókocsi-karavánjához. Mindenesetre velük utaztunk egészen Stockholmig, útközben pedig minden este végignéztük, ahogy a bohócok, kötél-táncosok és állatidomárok gyertyafénynél üldögélve borozgatnak, éjszakánként pedig a vadállatok hörrenéseit és az elefántok trombitálását hallgatva aludtunk el.

Persze nem ez volt az egyetlen alkalom, amikor cirkuszi látványosságként szemléltem a családom környezetét: a szüleim barátaira gondolva bátran állíthatom, hogy egyfajta emberi állatkertben nőttem fel. A 16. és 17. században oly népszerű freak show-k szereplői – törpék, óriások, borneói vademberek, élő emberi torzók – a világ legtermészetesebb jelenségei voltak azokhoz az emberekhez képest, akik időnként

megfordultak nálunk. Mama túlfélt szociális érzékének köszönhetően időnként bajba jutott ismerősöket fogadott be, Papa pedig minden állatot, féllábú galambtól törött házú csigán át HIV pozitív macskáig. Ez utóbbit rendkívül diszkriminatív és nem túl humánus módon Homernak neveztük el.

A ház talán legfurább vendége Békés Ági volt, Mama kamaszkori barátjánője, akiről kiderült: azért nem jelent meg egy osztálytalálkozón sem, mert az elmúlt esztendőknél kurvának állt Görögországban. Ági megtörve, tönkretéve, egy fillér nélkül csöppent az életünkbe, és mindannyian szeretettel gondoskodtunk róla. Időnként sirógörccsök törtek rá, ilyenkor pedig – ha Mama nem volt ott – nekem zokogta el legkülönfélébb bánatait. Ezek közül a legemlékezetesebb az volt, hogy egyik kuncaftja elkezdett egy másik örmányhoz járni. Egyetlen szó nélkül megpattant, és Ági éveken át nem hallott róla. Őszintén együtt éreztem vele, és

vesztemre megkérdeztem, mi történt, mikor ismét találkoztak. Anyám barátjánője a következőt felelte: „Azt mondta, azért nem jött hozzám többet, mert rosszul szopok.” Ezzel újra rázendített a sírásra, én pedig megértettem, hogy ez az ő világában nagyjából azt jelentheti: „Azt mondta, hogy nincs szívem, és nem tudok szeretni.” Átöleltem, és hagytam, hogy a vállamhoz zokogjon egy ideig, majd megnyugtattam: biztos vagyok benne, hogy remekül szopik. Ötéves voltam. Őt.

Feltűnt a porondon Kabatek Anti is, Mama gimnáziumi szerelme – akit anyira imádoztam, hogy kilométerekről megérezte a jelenlétét. Az egykori szőke hercegből ekkorra kopaszodó alkoholista lett, akinek se állása, se otthona nem volt. Egészen addig, míg össze nem futott az ő Katájával, aki természetesen gondolkodás nélkül befogadta őt. Elköltözése után egy buddhista szerzetes, Karma Dordzse költözött be a házukba, aki elmesélte, hogy 227 fogalmat

kell betartania, ám néhány évvel később megnősült és elköltözött tőlünk. A szüleim által kiépített buddhista közösség pedig egyenesen vonzotta a freakeket: egy mongol férfi, Purev Suren például váratlanul meglepett zuhanyzás közben, játékosan nevetgélve megfogta a kukimat, majd mintha mi sem történt volna, visszahúzta a zuhanyfüggönyt, és kiment a fürdőszobából. Másnap reggel a közös étkezésen már nem jelent meg – az éjszaka fogta magát, és eliszkolt... nem is értem, miért.

Aztán ott volt Papa egyik barátja, ő kizárólag matyóhímzéses népviseletben járt. Ehhez képest James-nek hívta mindenki, ám hogy a dologban legyen még egy csavar, fonetikusán ejtettük a nevét. Rendszeresen nálunk éjszakázott egy erdélyi barátunk, a tűzvörös hajjú, szeplős Nemes Zoli, aki egy rémséges éj után soha többé nem tért vissza hozzánk. A lépcsőfordulóban elhelyezett, életnagyságú macskaszobrunkat valódi állatnak nézte a félhomályban, és megragadta a grabancát, hogy kidobja az udvarra. Ám a jéghideg, kőkemény porcelán tapintása olyan drasztikus különbség volt a meleg, puha bundához képest, hogy Zoli üvöltve menekült ki a házból.

Most, így végiggondolva, egy terapeuta valószínűleg egész sor lelki és pszichológiai defektusomat vezetné vissza a Steiner Cirkusz Emberi Állatkert attrakciójára, de én őszintén mondom, csodálattal szemléltem ezeket az embereket. Nem úgy, mint a századokkal ezelőtti freak show-k vendégei a szakállas nőt, az egyszemű malacot vagy a négylábú lányt. Én ezekkel a lelkekkel tértem nyugovóra, velük ébredtem, az életem részei voltak, tanultam tőlük, és boldog voltam, ha a szüleim mellett néha én is segíthettem nekik valamilyen formában. Persze nem zárom ki a lehetőséget, hogy az évek során én magam is ennek a furcsa cirkusznak a része lettem, és anélkül, hogy valaha észrevettem volna, máig porondra állok minden előadáson, mint a szörnycirkusz egyik legfurcsább élőlénye. ■

KÉPEK: STEINER KRISTÓF CSALÁDI ARCHÍVUM

Könnyed nyári nekrológ, Tisa b'áv napjára

..... Weber Edina

Pár napja kaptuk ezt a képet Benedek dédapámról. Egy Vas megyében folytatott helytörténeti kutatás kapcsán került elő – az első világháborús hősök történetét készülő feldolgozni az a kedves hölgy, aki felhívta Anyát, hogy lenne itt egy kép a nagyapjáról, akit egyébként sajnos nem ismert. Olyan nagyon sok nem látszik rajta, és mivel 1920 körül készült, nagyon már nem is javítható. 30 körüli férfi, lenyalt hajjal, nagy szemekkel, bajusszal, elálló nagy fülekkel. Alatta a felirat: Benedek S. háborús veterán. 50 százalékos rokkant. Az egyik szemét kilőtték, egész hátralévő életében sánta volt, bottal járt. Az orosz fronton harcolt, azért az országért, amely alig több mint húsz évvel később a sárvári téglagyári gettóba zárta, majd a halálba küldte, egész családjával együtt. Amikor ebbe belegondolok, olyan elemi dühöt érzek még mindig, minden alkalommal, hogy üvöltöni tudnék.

Benedek dédapámnak vegyesboltja volt Káldon. Volt még egy bolt a faluban, de mindenki hozzá járt. Mert szerették. Mert mindene volt. Hitele is. Cukorkát adott a gyerekeknek tölcserre csavart újságpapírban. Kölnivizet az anyukáknak. Mindent a vevőért. Aztán egy éjjel eltűnt a család. Elvitték őket, mondják a helyi idősek. És én tudom, hogy nehéz helyzet volt az, és hogy mindenki féltette a saját életét, és tehetetlenek voltak a gépezettel szemben, és tényleg nagyon-nagyon erősen próbálok senkit sem hibáztatni – mégis ott feszül bennem az üvöltés: tényleg olyan rohadt nehéz lett volna egy egész faluban négy embert elrejtetni? Megvédeni? Hogy továbbra is legyen vegyesbolt, hitel, cukorka meg kölnivíz?

Benedek Sándor, a háborús hős és felesége, Scheiber Irén soha nem tért vissza Káldra. Két lányuk, azaz a nagymamám és a nővére, csodával határos módon élte túl Ravensbrücköt, a tífuszt, az éhezést és minden mást. Amikor először találkoztak, persze nem ismerték meg egymást kopaszon, harminckét kilósan. Napokig, hónapokig csak sirtak. Belül talán örökre. De ezt nem tudjuk, mert aztán felépitették újra az életüket, tolni kellett a szekeket. Szültek gyerekeket, hogy enyhüljön a fájdalom, hogy újrakezdődjön az élet, újraépüljön valami. Szó szerint is, hiszen a nagymamám nővéreék '56-ban megléptek Izraelbe, és jött a mocsárlecsapolás, házépítés saját kezűleg, gyümölcsös telepítése meg a többi. Fel kellett építeni az országot. A nagyszüleim pedig maradtak, és egy dunántúli kisvárosban szakadtak bele abba, hogy a gyerekeiknek valamennyire normális életet próbáljanak teremteni. Azt hiszem, ez többnyire sikerült is. Bő ötven éven át viszonylag kevés kényes kérdés merült fel. Most meg már

nemigen van kivel megvitatni őket.

Pár napja olvastam egy cikkben, hogy a gyakori háborús helyzetek okozta fokozott stressz miatt az izraeli lakosságnak nagy százaléka szorul(na) pszichiátriai gondozásra. De nyilván nem csak emiatt. És már ez is egy nagy lépés, hogy ennek tudatában vannak. Mihelyt kimondjuk, hogy itt bizony segítségre lenne szükség a feldolgozáshoz, máris a gyógyulás útjára léptünk. Magyarországon ez sajnos koránt sincs így. Itt még mindig divik a „nem vagyok én hülye” megközelítés. A félrenézés, az elterelés, a fejeknek homokba dugása, a lépjünk túl, a beszéljünk másról. Ez nagyon káros. Holott azért mindannyian pontosan tudjuk, hogy vannak dolgok, amiken nem lehet csak úgy, hipp-hopp túllépni. Sem tíz, sem ötven, sem száz év múlva, főleg ha az a dolog nincs feldolgozva. Söpörgethetjük persze a szőnyeg alá nagy erővel és következetesen az idegesítő kis szöszöket, de ne lepődjünk meg, ha egy idő után lávaként fog onnan feltörni a felhalmozódott mocskok. Nyilván nem véletlen, hogy épp egy német pszichiáter, Bert Hellinger indította útjára a manapság olyan sokat emlegetett terápiás módszert, a családállítás. Bőven volt feldolgoznivaló ott is.

Amióta szülő vagyok, sok mindent másképp látok, másképp értelmezek. Bizonyos mozzanatok felerősödtek, fontosabbak lettek, mások részben vagy teljesen értelmüket veszítették. Többet sírok, de többet is nevetek. Általánosságban: többet érzek, pontosabban: többet merek érezni.

Amikor megláttam Benedek dédnagyapám fotóját, nagyon sok minden kezdett kavarni bennem. Egyszerre öntött el a szeretet és a végtelen szomorúság. Hirtelen átéreztem, hogy milyen lehetett mindez szülőként. És rögtön utána abba is belegondoltam, hogy milyen lehetett mindez gyerekként. És azóta nincs megállás. Egyre csak ez pörög előttem. Hogy milyen az, amikor engem erre küldenek, a szerelmemet meg a gyerekemet arra. Amikor egy szülő nem tudja, hol a gyereke. Egy gyerek nem tudja, hol az anyja.

Emlékszünk, ugye, a képre, amin az a fejkendős asszony megy kézen fogva a gyerekekkel? Hát hogy lehet ezt ép észszel kibírni?! Egész biztosan nem lehet. Ez maga a borzalom. És itt nem ért véget. Hiszen miután az örületnek vége lett, egy egész generáció próbált meg „napirendre térni”. Egy egész generáció élt tovább szülők nélkül, és egy egész következő generáció nőtt fel nagyszülők nélkül. Az én nagymamámnak senki sem vitt töltött paprikát meg süteményt a szüleszetre. Nem álltak ott türelmetlenül a nagyszülők, hogy mikor láthatják végre a kisunokájukat. Az én nagymamám soha, egyetlen egyszer sem kérdezhetette meg az anyukáját, hogy hogyan kell pelenkát

mosni, mit kell csinálni, ha az újszülöttnak fáj a hasa, meg hogyan is van ez meg az a recept. Soha nem vette le a válláról a feladatot fél órára senki, amíg ő, természetesen, hajtat mosott. Az én anyukámért soha nem ment a nagy az oviba. Nem tanított neki nótákat a nagyapja. Soha, egyetlen nyarat sem töltött a nagyszüleinél. Nem voltak neki.

Izraelben ez csak annyiban más, hogy ott valószínűleg a szomszédnak sem voltak szülei, a szomszéd gyerekek sem

voltak nagyszülei, és a szomszédasszony is egy kicsit gyakrabban gyújtott járzeit gyertyát. Együtt valahogy továbbléptek. Várta őket a rengeteg munka a földeken. Pszichoterápiára senkinek nem volt ideje. Az új generáció büszke volt, bevonult, nevet változtatott, héberül beszélt.

És talán csak mostanában, hetven felé közeledve ugrik be nekik egy-egy magyar szó, amikor előkerül egy-egy életlen fotó a múltból, a közös dédapánkról. Talán majd az unokák a helyére teszik egyszer. ■

Szegáli Simon z"l slosimjára

..... Egervári Vera

Megrendített Simon halálának a híre. A mindig jókedvet sugárzó, szeretett színész, operaénekes, humorista, idegenvezető életének 86. évében távozott el közülünk. Fáj.

Gyakori előadó volt a Bnai Brith netanjai Löw Immanuel páholyában. A közönség tudta, hogy a remek szórakozáson kívül mindig kap többletet, valami egyéni, tanulmányos megállapítást, életbölcsest, a rá nem igazán jellemző komolyabb témakörben is. Egy ilyen alkalommal nagy szeretettel beszélt a nagyapjáról. Mesélte, hogy gyakran sétáltak együtt városukban a háború előtt, ahol sok koldus kéregetett. Nagyapja mindig adott egy keveset mind-egyiküknek.

– Nagyapa, miért adsz minden koldusnak? – kérdezte tőle Simon.

Kérdés formájában kapott választ: – Tudod, mennyivel jobb így csinálni – mutatta kezével az adakozás gesztusát –, mint így? – és az alamizsnakérő gesztusra váltott. A nagyapa válaszát természetesen illusztrálva kapta meg a hallgatóság.

Netanjára soha nem érkezett egyedül Mindig Schlesinger Hannával, azaz Anikóval érkezett. Ha Anikó volt az előadó, akkor is együtt jöttek. Elválaszthatatlanok voltak, szép, mély kapcsolat fűzte össze őket.

Szerette, élvezte az idegenvezetői munkát. Számos történetet hallottunk újtáiról, tájakról, eseményekről, emberekről. Mindezt meg is írta *Simon mesél* című könyvében. Önmagát ott így mutatta be: „Székely Laciként kezdtem, aztán átmentem a Simon Segaliba. Nőorvos akartam lenni, de Hitler megváltoztatta terveimet, és VI. kerületi strici lett belőlem.

49-ben alijáztam, és egy negevi kibucban lettem földműves, de amit ültettem, megették a sivatagi rigók. Így lettem mádríjesztővé. Aztán drámaiskola és Zeneakadémia. Íme, kész az operaénekes – erre tönkrement az Opera.

Fordul a forgószínpad, zenés vígjátékok jönnek, héber, majd jiddis nyelveken, de – kihál a közönség.

Kultúrtsizt egy utasszállító hajón, még vagy egy ideig, de – eladták a hajókat.

Most jön az idegenvezetés, de jönnek a háborúk is: a 67-es, a 73-as, a 82-es, egy pár autóbusszobbanás – és meghal a turizmus.

Írtam a Hét Tükre című világhírű hetilapban – erre tönkrement az újság.

Sikeres karrierem a magyar nyelvű klubokba irányított előadásokat tartani. Az Isitenért, csak éljenek a klubtagok 120 évig!

Drága Simon! Te sajnos nem érted meg ezt a bűvös kort.

Nyugodj békében. Emléked legyen áldott. ■

Orbán Viktor a Jad Vasemben

..... Vadász Éva

A magyar miniszterelnököt főleg az izraeli sajtó várta a július 18-ai látogatására, pozitív és kevésbé pozitív kritikákkal, megannyi kiragadott idézettel a beszédeiből, cselekedeteinek felsorolásával a politikája, a magyarországi zsidósággal való kapcsolata, Horthy Miklós emlékének pozitív beállítása miatt. Az Amnesty International tüntetést is hirdetett a Jad Vasem Holokauszt Emlékközpont bejáratához a látogatás időtartamára. Talán ezért, talán nem, a látogatáson jelentős létszámmal képviseltette magát az izraeli sajtó.

A Netanjahu–Orbán találkozó a jövőben is folytatódik

A csütörtöki program sajtótájékoztatóval kezdődött a Miniszterelnöki Hivatalban. Ezt követte a kétoldalú Netanjahu–Orbán megbeszélés, találkozó Reuven Rivlin köztársasági elnökkel, David Lau főrabbi, izraeli magyarokkal és magyarországi befektetőkkel. A protokoll részeként, de tárgyalások nélkül folyt a Jad Vasem tárlatának megtekintése, kószorúzás és faültetés az Emlékközpont érdekében. A spiritualitás péntekre maradt a Falnál. A magyar miniszterelnök palesztin vezetőkkel nem találkozott. Több helyen leírták, hogy Orbán Viktor sejteni engedte a magyar nagykövetség áthelyezését Jeruzsálembe. Nem hivatalos forrásaink szerint a személyes szimpátia és a közös politikai célok a jövőben eredményezhetik a rendszeres miniszterelnöki találkozókat.

A Jad Vasem tárlatán a miniszterelnöki házaspárt dr. Robert Rozett, az intézmény könyvtárának igazgatója, a magyar holokauszt kutatója kísérte végig, a kommentárját kihegyezve Horthy Miklós felelősségére és Magyarországnak a második világháborúban vállalt szerepére. A magyar delegációt dr. Chava Baruch, a Jad Vasem Nemzetközi Holokausztoktató Iskola közép-euró-

pai és balkáni országok részlegének vezetője vezette, ő konferált az Emlékek Csarnokában is, mielőtt Orbán Viktor és Lévai Anikó asszony koszorút helyezt el, és egy gyerekkórus elénekelt Szenes Hanna Eli eli-jét. Chava Baruch kiemelte, hogy gondolatainkban, emlékeinkben és könnyeinkben élnek az áldozatok, azok, akik fellázkodtak, illetve a náci is, meg akik őket segítették.

A magyar–izraeli kapcsolatok soha nem voltak ilyen jók

Ezután következett a faültetés a KKL–JNF, a Zsidó Nemzeti Alap szervezésében. Itt bukkantak fel a tüntetők, akik sokan nem voltak, de annál hangosabban kántáltak héberül és angolul a következőket: Szégyen! Szégyellje magát! Náci! Fasiszta! Ilyen politikus ne látogasson a Jad Vasembe!

A KKL–JNF igaz kóvedet (tiszteletet) adott a magyar miniszterelnöknek.

Karin Bolton, a KKL–JNF nemzetközi kapcsolatokért felelős igazgatója

beszédében hangsúlyozta, hogy a bevándorlók Izraelben, a kevés víz és a kevés zöld terület országában virágzóvá változtatták a sivatagot, megoldották a vízellátást, és fejlesztették többek között a mezőgazdaságot és az ökoturizmust is. Bolton felszólította a jelenlévőket, hogy a tüntetők hangoskodása ellenére folytassák a rendezvényt, a megzavarásnál fontosabb a nemes cél. Shlomo Deri KKL–JNF alelnök hosszan méltatta Heisler András Mazsihisz elnök támogató munkáját a közös természetvédelmi célok megvalósításában. Kitért a KKL–JNF és a Mazsihisz közötti jó

kapcsolatra, és megemlékezett a közelmúltbeli közös akcióról, amikor is a két szervezet együtt ültetett el Izraelben és Magyarországon hetven facsemétét.

A politika eléri, hogy Izrael ne nehezteljen többé Magyarországra?

A magyar miniszterelnök megköszönte a vendéglátást, és elmondta: a magyar politikai vezetők feladata, hogy ne hagyják elfelejteni a holokausztot, amelyben a magyar politikai vezetés a második világháború alatt jelentős szerepet játszott. Elmondta, hogy az emlékezés azért fontos, hogy soha többé ne történhessenek meg a borzalmak, és a mai vezetők tegyenek meg mindent ennek érdekében. Okulniuk kell a régi vezetők hibáiból. Rámutatott, hogy fontos a mai magyar zsidóság békéje és biztonsága, és a magyar kormány semmilyen körülmények között nem fogadja el a zsidó állampolgárok megkülönböztetését.

A beszédét a miniszterelnök szimbolikus képpel zárta, miszerint ma nem egy fát ültet el, hanem az Élet fáját, héberül az Ec hájimot, mely a béke jelképeként növekedni és terebélyesedni fog az elkövetkező években. A miniszterelnöki házaspár faültetésével a rendezvény véget ért.

Éljen a magyar szabadság!

A tüntetők a saját kiabálásuktól aligha hallották a miniszterelnöki beszéd lényegét. Hallották viszont a magyar zsidó iskolák éppen Izraelben (a KKL–JNF kurzusán) tartózkodó tanárai, a miniszterelnöki delegáció tagjai és az Új Kelet újság képviselői.

A miniszterelnöki konvojt később a tüntetők megállították Soha többé! és Minden zsamoknak a Jad Vasem kell! feliratú táblákkal. ■

FOTÓK: SALAMON SÁRA

Véleménycsaták

ORBÁN VIKTOR IZRAELI LÁTOGATÁSÁNAK VISSZHANGJAI A FACEBOOKON

Halmos László

Orbán Viktor magyar miniszterelnök izraeli látogatása előtt, július 17-én kérést tettem fel az Izraeli Hírlevél című internetes blogomra, miután a Facebookon tüntetést szerveztek a látogatás megzavarására:

„Mint 45 éve Izraelben élő, katonaviselt izraeli polgár, hangsúlyosan kérek minden itt élő magyarországi ellenzékít, hogy ne provokálja a hozzánk látogató, irányunkban kifejezetten barátságos Orbán Viktor miniszterelnököt, és ne próbálja rontani Izrael Állam nemzetközi kapcsolatait!

Egy, a népe által megválasztott kormányfő szuverén joga, hogy azt a politikust vagy közembert hívja látogatásra országába, akit országa érdekében jónak lát. A diplomácia államrezon, nemzeti érdekek mentén bonyolódik. Akkor is, ha az illető vendégnek a saját országában követett politikája kívánivalót hagy maga után – melyiknek nem? –, vagy egyes nyilatkozatai erősen kifogásolhatók, esetünkben például Orbán Viktoré, Horthy Miklós országlásával kapcsolatban.

A Jad Vasemről: zsidó szomszédok ezreit gyilkolták le egyszerű lengyel polgárok, még mielőtt a német náci megszállók odaértek volna. Később bujkáló zsidók tízezreit adták át a németeknek. A román hadsereg és a Vaszgárda kb. 300.000 zsidót gyilkolt le Transznisztriában, pogromokat szervezett Románia-szerte. Horvátországban az usztasák az ország teljes zsidó lakosságát kiirtották. Nagy-Britannia a mandátuma alá tartozott Palesztinát lezárta a menekülő zsidók elől.

Ezen az alapon a népek igazai kivételével mindenkit el lehetne tanácsolni ebből az intézményből, aki nem Izrael népéhez tartozik, mert talán a papa, a nagypapa... stb.

A Jad Vasembe tett protokoll-látogatásokat talán érdemes lenne egyszer s mindenkorra törölni.”

Kaptam is hideget-meleget a Facebook-oldalamon... Egy régi barátom hosszú reagálása végén meg is jegyezte: Ha hallgattál volna, bölcs maradtál volna.

Néhány hozzászólás (+ jellel a velem egyetértő, – jellel az ellenkező vélemények)

+ És mégis provokálták. Bár a Jad Vasem előtt „néhány tucat” tüntető ezzel a létszámmal inkább röhejes volt, különösebb hatást nem értek el, néhány

perc várakozásra kényszerítették Orbán miniszterelnököt. Szerintem a felhívásod igenis helyénvaló volt, Laci.

– Drága Barátaim! Töltsetek el néhány hónapot Orbán országában és utána tartsátok meg józan, hüvös, elfogulatlan álláspontotokat. A rendszer, amit megteremtett, a Rákosi nevével fémjelzett diktatúra édes testvére, azzal a nem elhanyagolható különbséggel, hogy az előbbi nem tulajdonította el a közvagyonot.

+ Halmos László azon kevesek közé tartozik, aki érti, hogy a világ nem fekete vagy fehér, mint egy amerikai kalandfilmben.

– Ez egy tudathasadásos állapot. Orbán pávatáncával radikális liberálisból szélsőjobboldali illiberális autoriterként Horthyt („antiszemita vagyok”) nagy államférfiként magasztalja, Putyint, Erdogant legszorosabb barátjaként citálja, rendszerüket példaképnek állítja... Tudom, értem, hogy Orbán Izraelt kitüntetett jelzőkkel dicséri, a nemzetközi „Izrael-ellenesség” közepette Izrael politikáját támogatja. Most az ok és okozat mellékes, definiálása itt nem alkalmas. Laci „felhívásával” egyetértek, nem alkalmas ez a pillanat Izraelben Orbán-ellenes tiltakozásokra.

– Zsák meg a foltja. Mind a kettőnek van mit targonatnia. De a képen úgy fest, nagyon jól megvannak. Mind a kettő gazember. Bort isznak és vizet prédikálnak.

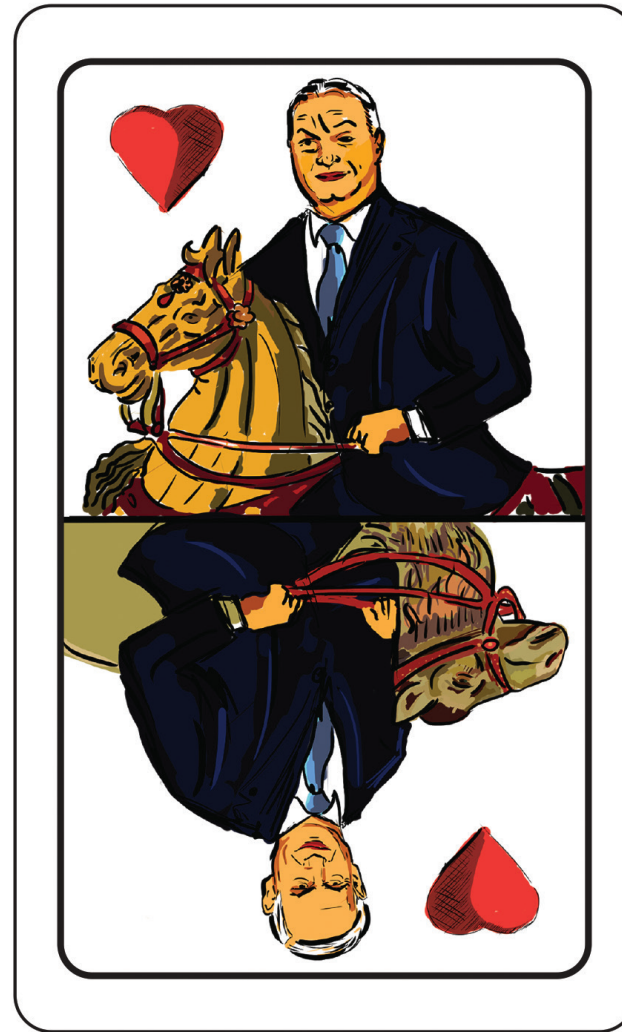
+ Én azt hiszem hogy nem rád tartozik, hogy Bibi gazember vagy sem! Töletek nem lopott semmit tehát nincs senkinek joga gazemberek minősíteni. Bibi egy nagyon okos és tehetséges államfő!

– Ezt az egész levélfolyamot újra végigolvasva, az állapítható meg, hogy a múlt történései csak arra jók, hogy semmit se tanuljunk belőle.

Miután 1996-ban a rádióelektronikáról átnyergeltem az újságírásra (Új Kelet), letettem a főesküt: csak izraeli és zsidó témával foglalkozom. Izraeli újságírói igazolványom lett, már akkor is évtizedek óta éltem Izraelben. Magyar ügyszóhoz csak akkor szólok hozzá, ha az Izraelt vagy a zsidó népet érinti. Ilyen volt az említett látogatás is.

Két nap alatt több mint 100 hozzászólás érkezett – nem mind kulturált színvonalon. (Itt, Izraelben tanultam meg az újmagyar „ekézés” kifejezést.)

Szülővárosomból, Budapestről 1973-ban, a Kádárrendszer derekán „dobbantottam” Olaszországon keresztül, izraeli célállomással.

GRAFIKA: HORVÁTH NEHAB KATALIN

Azóta tucatnyi alkalommal látogattam szülőföldemre: többnyire Budapestre. Megérinti lelkemet, amikor ismét viszontlátom szülővárosomat. Az ismerős pesti utcákat, a távolból kéklő budai hegyeket, a sárga villamosokat, viszontlátom a régi barátokat és egy újat is, családjával.

Évek óta innen követem az ottani politikai élet változásait is, főképpen az internet adta lehetőségek révén. Medgyessy, Gyurcsány, Orbán, Vona. SzDSZ, MSZP, Fidesz, Jobbik.

Csak barátoktól és újságcikkekből, internetes tartalmakból tájékozodom. Ami azonban minden alkalommal megráz, felháborít és megrémiszt, az az aluljárókban és kapualjakban megágyazó hajléktalanok látványa. Sokan vannak!

Amíg el nem jön egy olyan kormányzat, amely ezt rendezni képes – nem karhatalommal és kényszerlakkal, hanem olcsó bérlakásokkal –, addig én minden kormányzatot lelkem mélyéből megvetek. Nem érdekel, hogy szocialista, liberális, népnemzeti vagy akármilyen. ■

Magyar tanárdelegáció az izraeli KKL–JNF szemináriumon

Vadász Éva

A KKL–JNF (Keren Kajemet Leiszrael) nemzetközi konferenciát rendezett július 18. és 25. között. A tanácskozási tiztagú magyar delegáció látogatott el, részvételüket a Mazsihisz szervezte. A KKL–JNF kiemelt célja, hogy a diaszpóra zsidó oktatási intézményeit megismertesse munkájával, és ebbe őket is bevonja. A csoportot a Lauder Javne és a Scheiber Sándor iskolák vezetői és szaktanárai, illetve a Mazsihisz képviselője alkották.

A konferencia ünnepélyes megnyitójára az Ilanot botanikus kertben került sor. A programban szerepelt az Erdőtelepítési Múzeum megtekintése, a KKL oktatási tevékenységének megismerése Názáret Ittben.

A csoport ellátogatott a Lavi kibucba, az ott látott műhelyfoglalkozások a kreativitásról, a start-up közösségekről, a vezetés dilemmáiról, a személyes jövőkép kialakításáról és annak eszközeiről szölkáltak. A delegáció részt vett a magyar miniszterelnök faültetésén, az eseményről a KKL–JNF kisfilmet is készített. A Kfar Kedemben és a tel-avivi Birthright Centerben előadásokat hallhattak a vállalkozás, innováció és technológia izraeli eredményeiről.

A tanárok a Jatir erdősítésben fát ültettek, majd az ősi Szuszia megtekintése után sivatagi túrán is részt vettek. A programnak természetesen része volt a Jad Vasem megtekintése és a Maszada megmászása is.

A sűrű, bár olykor pihenőkkel lazított program tapasztalatait a következő tanévekben ültetik át a gyakorlatba a konferencia magyar résztvevői. ■

Az ajtót elvitte a szél

• Rabbanit Müller Olga (Friedmann) •

Müller Olga Sötétségből a fénybe című kötetéből válogattuk az alábbi részletet. A jelenet az ötvenes évek elején játszódik, amikor Olga első férjével és két kislányával megérkezik Izraelbe.

Végre megérkeztünk Romániából Izraelbe, hála a Mindenhatónak, egy pár napi hajózás után partot értünk. Nagyon meghatottak voltunk, sírtunk és nevtünk egyszerre, hogy a jó Isten segítségével megértük ezt a napot is a Soá után. Csak az fájt, hogy elpusztult drága zsidó testvéreink nem érthették meg ezt a pillanatot. Haifára érkeve a Szochnut emberei vártak ránk, és csoportokra osztottak aszerint, kit hová akarnak vinni. Mi azt kértük, hogy hűgomékkal együtt Kirját Ono közelében szeretnénk lakást kapni, mert a nemrég megözvegyült nővérem, Etuka (Mirjám) ott lakik két gyermekével. Az ő alijázása annak idején nehezebb volt, mint a miénk: az Izraelbe érkezés előtt a ciprusi táborba kerültek.

A Szochnut emberei megígérték, hogy teljesítik a kérésünket, és betessékeltek egy teherautóba. Megnyugodtunk, gondolván, hogy minden rendben van, mert fogalmunk sem volt arról, mennyi ideig tart az út Kirját Onóig. Vártuk a pillanatot, amikor megölelhetem rég nem látott nővéremet és két kis árva gyermekét. Végre érezni fogják, hogy nekik is van családjuk, szeretik őket, és nincsenek egyedül.

Aztán megérkeztünk, mint utóbb kiderült Ásdodra, a kikötővárosba, ahol nem

láttunk sem kikötőt, sem várost. Igaz, már azért sem láthattunk, mert igyekeztek addig kanyarogni velünk, amíg sötét nem lett. Fáradtak voltunk az egész napos utazástól, a kocsirázástól, már csak a kiszállásra tudtunk gondolni.

Megállt a teherautó, a sofőr közölte, hogy megérkeztünk. A nagy sötétségben petróleumlámpa világította be a criffet, ahová betessékeltek bennünket, és a batyunkat is lepakolták. Kísérőink ezzel el is tűntek az éjszakában.

Nem vártak virágcsokorral, mint ahogy senkit sem vártak, mégis úgy éreztem, hogy végre hazaérkeztem.

Január volt, nagyon fáztunk, sokáig nem is tudtam elaludni a hidegtől és a nagy sötétségtől. Reggel vettük észre, hogy az egyik ablakot és az ajtót elvitte a szél. Amint kiléptem a criffből, nem láttam mást, csak a kék eget meg a magas homokdombokat.

Nem voltunk egyedül. Velünk egyidejűleg érkezett több család is. Beszélgetni nem tudtunk velük, mert egy kukkot sem

értettünk egymás nyelvén, de mindannyian vártuk-reméltük a szebb jövőt. Végre megtudtuk, hogy van az olék között egy Rásele nevű, románul beszélő lány, akivel tudtunk értekezni. Később látogatóba érkezett hozzájuk egy izraeli katonatiszt. Szaladtunk, hogy megnézzük, mert ő volt az első zsidó katona, akit életnagyságban láthattunk...

A körülöttünk lévő barakkokat a világ minden tájáról érkező új olé családok lakták, akiknek a nyelvét nem értettük. Apró gyermekek szaladgáltak, hancúroztak a homokdombokon, gyengén öltözve, de vígan, mit sem törődve azzal, hol vannak.

Másnap reggel elindultunk megkeresni a Szochnut-kirendeltséget, és megnézni a várost. Ahogy elhagytuk a barakk környékét, erős szél fújta az arcunkba, szemünkbe a homokot. Már-már visszafordultunk volna, de úgy gondoltuk, érdemes kitarítani, mert a város bizonyára nincs messze. Tévedtünk. Dél lett, mire

megláttunk néhány házat, benne egy pár kis üzlettel, ahol élelmiszert és zöldséget árúsítottak. De milyen nyelven fogunk beszélni? Hogyan értenek meg minket?

A véletlen úgy hozta, hogy egy asszony is belépett a boltba, aki tudott románul és ivritül. Nagy volt az öröm, de beszélgetésünk nyomán a csalódás is, ugyanis megkérdeztem:

– Mennyit kell még mennünk, hogy a városba érjünk?

– Melyik városba akarnak eljutni? Most Ásdodban vannak...

– Kirját Onóba és a Szochnutba.

Nagy szemeket meresztett rám, és elmagyarázta, hogy Kirját Ono innen nagyon messze van, de az ásdodi Szochnutot ebben a pár házban találjuk.

Bementünk, meleg takarókat kértünk, s elpanaszoltuk, hogy sem ajtónk, sem ablakunk... Mire nagyon kifáradva, átfázva hazaértünk, az ablak, ajtó ott hevert, ahol hagytuk. A férjem az ablakot valahogyan a helyére tette...

Az egyik kislányom reggelre megfázott, lázas lett. Még aznap megkaptuk a meleg paplanokat.

Felnéztem az égre könnybe borult szemmel, és megköszöntem a Mindenhatónak, hogy nem hagyott el bennünket.

Később meglátogatott a nővérem, persze felpakolva, mert bizony mi nem tudtunk eljutni hozzá. Végre találkoztunk, ha nem is Kirját Onóban, de a homokdomb lejtőjén, egy barakkban.

És én örvendtem, mert már itt voltunk drága, nehezen szerzett hazánkban, Erec Jisráélben. Elérkezett végre ez a várva várt pillanat.

Számomra így kezdődött... ■

Egy szürke ház

Mint valami sárga hernyó, úgy jön, araszolva – de még mindig a királynője a városnak. Muszáj a sineken maradnia, mert különben kisiklik. Kerekei csikorgognak, áramszedői olykor fényes szikrákat húznak a fölötté húzódo vaskos drótokon, csörömpöléssel vívja ki magának a tiszteletet.

..... Arje Singer

Embereket szállít, villamosnak hívják. Néha keresztülmetszi a Dunát, itt-ott elhalad a Gellért-hegy mellett, a Bartók Béla út egyik legfontosabb járműve.

Hiszen hazaértem, le kéne szállni, gondoltam.

A feleségem csak azt tudja, hogy a végállomásig kell mennünk, és az Kelenföldön van. Ott lakunk már több mint egy hete. Minden nap elgördülünk az Orlay utca torkolata mellett, és nekem minden alkalommal sűrűbben ver a szívem, csak ez neki nem mond semmit.

Le kéne szállni. Átmenni a Gellért szálloda oldalára, felbandukolni a Kelenhegyi úton, benézni a fürdőbe is, talán működik a hullámmedence – a fel- és alámerülő emberek élvezik a nyár melegét, a víz si-

mogatását.

De az asszonykámát nem indítja meg a környék, meg sem mozdul. Nem is ismerős itt, hiszen utoljára a Margitsziget mellett laktunk.

Nem, még sincs értelme leszállni. Nem vár ott engem senki. Ha fel is mennék a lépcsőn, ha be is csengetnék, valami idegen nyitna ajtót.

Mit mondhatnék neki? Hogy innen indultam el 14 éves koromban? Hogy itt búcsúztam anyámtól, apámtól?

Talán érezném a levegőben a kaszált fű zöld illatát, talán bókolnának a vadvirágok a hegyoldalon, az is lehet, hogy a paprikás csirke illata úgy beszívódott az utcába, hogy még mindig ott maradt.

De hát mindez még nem ok leszállni, gyalogolni az esőben, keresni egy régi bicikli nyomait az aszfalton.

A villamos elindult, a következő meg-

állótól pár lépés az Orlay utca.

– Leszállunk, gyere.

– De hát...

– Megnézzük kívülről – mondtam, és száraz volt a torkom.

Az asszony rászánta magát. Hátranézett, nem hagytunk-e valamit az ülésen, leszállt, ernyőt nyitott.

Boldogan tartottam oda az arcomat az esőnek. A verejték és a könnyeim összekeveredtek a langyos vízcseppekkel.

Majdnem hetven éve már, hogy édesanyám lekísérte a fiát, a hátizsák az ő hátán volt. Nem akartuk felhívni a figyelmet, hogy hosszú útra megyek. Apámat ott-hon hagytuk, nehogy az utolsó pillanatban meggondolja magát, és ne engedjen elsökní Izraelbe.

Azért egy pusztit még kaptam, amikor felszálltam a villamosra. (Még a száma sem változott ennyi idő alatt.) A lépcsőről még visszaneéztem – aztán hét évig nem is láttam anyámat.

– Látod, ott – mutattam a feleségemnek –, az én szobámból látni lehetett a Gellért-hegyet.

A hármas számú házból egy mama jött ki a kapun a kisfiával.

– Kik lehetnek ezek? – kérdezte a gyerek.

– Turisták. Látod, milyen szép a ruhájuk?

Mondhatta volna: látogatók. Vagy talán hazalátogatók.

A ház kapuján csöngetni kellett, akiknek nem volt kulcsa. Nekünk most nem volt. És ha csöngetünk? Mit mondunk a házmesternek? Talán ugyanaz, talán valaki más, engem biztos nem fog felismerni. Van egyáltalán házmester?

Vissza a villamosmegállóba, az eső irgalmatlanul szakad, bőrig ázunk.

Nem jön a nyomorult, csak mi várjuk. Aztán hirtelen és észrevétlenül ott áll már előttünk.

Felkapaszzkodunk, fél szemem még a szürke házat keresi.

Egy jól nevelt kislány átadja a helyét a feleségemnek. Én meg ott állok mellette, kavargó gondolatokkal a fejemben.

Igen: megtettük, amit megtehettünk. Otthon majd elmeséljük az unokáknak. Talán. Ki tudja.

Hiszen az egyik unoka már fel is vette a magyar állampolgárságot, a másik a feleségével készül látogatóba menni – vagyis... jönni – Budapestre.

Jöjjenek, persze. Látnivaló van itt több is, szebb is, mint az az Orlay utcai szürke ház. ■

Félelmetes tizenhárom

Idén júliusban 13-a éppen pénteki napra esett. A 13-as számtól sok helyen nagyon idegenkednek az emberek. A jelenséget görög eredetű szóval triszkaidekafóbiának nevezi a pszichológia: a tizenháromat jelentő triszkaideka és a félelem jelentésű fobosz összevonásából született. Egyfajta babona ez, de nagyon sok adat maradt fenn a múltból, amivel igazolni vélték a szám balszerencsét hozó erejét.

..... Avi Ben Giora

Rossz lehet azért, mert eggyel több, mint a praktikus és egyszerűen osztható tucat, a 12 (vagyis 3x4). A prímszámok egyébként sem tartoznak a kedveltek közé. A magyarok a hetesnek adtak negatív színezetet: a sárkánynak hét feje van; azt is szokták mondani, heten vannak, mint a gonoszok. Az olaszoknál a 17 a szerencsétlen szám. A keresztény hagyomány szerint a 13-as azért hoz balszerencsét, mert az utolsó vacsora alkalmával 13-an ülték körbe az asztalt: a 12 tanítvány meg Jézus.

Ez a sajátos „fóbia” hatással lehetett a vikingekre is. Úgy vélték, hogy az ármányos Loki a mitológiájuk 13. istene volt.

A 13 és a pénteki nap találkozása pedig aztán különösen balszerencsés. (A keresztény nagypéntek és az utolsó vacsora együtt – jobb nem is gondolni rá...) Még a templomos lovagrend elleni per és letartóztatássorozat

13/2018 09/13/2019 12/13/2019 03/13/2021 05/13/2022 01/13/2023 10/13/2024 06/13/2025 02/13/2026 03/13/2027 10/13/2028 04/13/2029 07/13/2030 06/13/2031 02/13/2032 08/13/2034 10/13/2034 04/13/2035 07/13/2037 03/13/2037 11/13/2037 08/13/2040 04/13/2040 07/13/2040 09/13/2042 02/13/2043 03/13/2043 11/13/2045 10/13/2045 04/13/2046 07/13/2047 03/13/2048 11/13/2048 08/13/2051 10/13/2051 09/13/2052 12/13/2054 03/13/2054 11/13/2054 08/13/2057 07/13/2057 09/13/2058 12/13/2060 08/13/2060 05/13/2061 01/13/2063 07/13/2063 06/13/2064 02/13/2065 08/13/2064 05/13/2067 01/13/2067

is 1307. október 13-án kezdődött. Ezt az eseményt is szokták tartani a balszerencsés péntek tizenharmadika eredetének.

Tegyük hozzá, a kulturáltság nem zárja ki a babonás félelmet. Arnold Schönberg, a híres osztrák zeneszerző is betegesen félt a 13-tól, talán mert 13-án született, 1871 szeptemberében. Kiszámolta, hogy 76 éves korában fog meghalni, meg is indokolta magának: ha életkorának két számjegyét, a hetest és a hatost összeadjuk, akkor már is ugyanott vagyunk. A meglepő, hogy valóban 76 éves korában halt meg, 1951-ben. De ez még mind semmi: péntek éjjel, július 13-án éjfél előtt 13 perccel aludt ki élete gyertyája. Ezen napon, miután hitt a saját számításai hitelességében, nem is kelt fel. Ágyban, párnák közt jött érte a halál.

Még egy érdekesség: Hasfelmetsző Jack (Jack the Ripper), Charles Manson, Jeffrey Dahmer sorozatgyilkosok neveiben 13 betű található. De ezt már csak a nagyon babonások, illetve triszkaidekafókok kedvéért mondjuk. ■

„Uram, kicsoda tartózkodhatik sátorodban?”

SZUKKOT – A SÁTRAK ÜNNEPE

..... Halmos Sándor

Évenkénti ünnepeink közül a hetedik a legörömtelibb, a leglátványosabb, amikor hálát adunk azért, hogy volt mit aratni, és a Jeruzsálemben igyekvők magukkal vihették a tizedet. A célhoz érkezett zarándokok megépítették sátraikat közel a zsinagógához. Az ismert szombati járó föld (900 méter) célja, hogy minél kevesebb időt töltsön az ember utazással, de jusson még több idő Isten színe előtt állni.

A sátorépítés ma is fontos része az ünnepnek. A törvényadás és szövetség kötése után kezdődött el a szent hajlék építése. Törvény és szövetségkötés nélkül csak vallásosok vagyunk, csak kívülről figyeljük Jeruzsálemet. Kívül maradnak nemcsak emberek, de gyülekezetek is, mivel elvetik a Törvényt, és más köré csoportosulnak. Amikor valaki sátor helyet tornyot és várost épít, hasonló a Babel tornyának építőihez. Aki csak saját magát építi és helyezi középre, nem különb Amáleknel.

Izrael a pusztában telepedett le, nemzetségek szerint. A már felépített sátrak elhelyezkedését Bálám ismerteti. A sátraknak csak három oldala volt, ajtó nélkül. De lakói nem láttak, nem néztek be egymáséiba, mert úgy rendezték el őket, hogy két nyitott felület sohasem került szembe. Ma is fel kell ezt ismeri: egy közösséghez tartozunk, de egymástól független, önálló életet élünk.

Gyakran elfelejtjük, hogy a Földön csak átmenetileg tartózkodunk. Sokan

nem ismerik hovatarozásukat – pedig Isten rendezni akarja a zsidó identitást. De sokakra lepelként kerül a teológia, dogmatika, filozófia és más tudományok hatása, a bűnöket eltakarják az emberek, meg az emberek által szült módszerek. Bálám szájából dicséret hangzik a sátrakat látván: „Mily szépek a te sátraid, óh, Izrael!”

A Szukkot ünnepe emlékezés a kivonulásra, a pusztai vándorlásra és a betakarításra. A zsidóság ettől kezdve imádkozik esőért. A templom kivilágítása is erre az időre esik – ezen az ünnepen hangzik el: „én vagyok a világ világossága”. Nem mindegy, hogyan ünnepe-lünk. Sokszor elvesz az ünnep lényege, s csak a látványosság marad meg.

Fontos lenne megélni, hogy mit jelent a betakarítás ünnepe, hogyan állunk gyümölcsünkkel az Úr színe elé, hogy mit jelent számunkra az imádság esőért. Nem az ünnep fog bennünket Isten előtt jobbnak mutatni, hanem az örömművelés rendezése.

Ha sátrat építesz, saját magadat építet. Te magad nem vagy más, mint a szukka, amit a zsidóság Szukkot idején megépít. A tested átmeneti hely, amelyben tartózkodsz. Ha betegség tör rád, az a testi sátor rongálása. A lényeg, hogy akkor fejeződik be a vándorút, ha majd bemegyünk Jeruzsálembé, a mennyei országba. Kérdezd meg magadtól, a sátorépítéskor imádkoztál-e egészségedért? A sátraadra köteles vagy vigyázni.

A sáturnak először is megfelelőnek

kell lennie. A hagyományt követve a zsidóság ma is úgy építi, hogy három oldala van. A bejárata szabad, mint a pusztai sátoré. Felső része laza szövésű nád, hogy látható legyen a csillagos ég. De Isten nem az ég látványát parancsolta. Emlékeztet az útra a pusztában, ahol velünk volt, hiszen a nép látta a tűzszlopot és látta a ködöszlopot. Amikor a sátrad kicsit meg van tépázva, és kilátsz felfelé, ne nézd tétlenül a csillagos eget. Tudsz-e emlékezni, hogy az Úr veled volt, veled van és Kánaánig fog vezetni?

Ha megépítünk egy szukkát, egy közösséget vagy egy családot is, bármikor érhet bennünket támadás. A házasságok szétverése a Sátán műve. Megpróbálja szétverni a sátrat, ahol egyé váltál valakivel. Nem véletlenül kezd ebben az időben a zsidóság a Hosana Raba, a nagy Hozsannák mondását. Ros Hasanakor jó beírást kívánunk egymásnak, Jom Kippur meg úgy végződik, hogy bezáródott, nincs tovább. De a zsidó azért még próbálkozik, elkezd a hozsannákat mondani, ami annyit jelent: segíts hát! Segíts, mert be vagyok írva a könyvbe, de elbukhatom, megkísért a bűn, lázadni is fogok. Segíts, hogy ne haljak meg, segíts a kegyelemhez, segíts, hogy szabad legyek, segíts mindenben! A hozsanna nem hálaadás, hanem segítség kérése.

A Szukkot sajátossága: mire megépült a sátor, elérkezünk az őszhöz. A korban, amelyben élünk, mindig a tavasz az élet felvirágzása, születése. Pedig ha meggondoljuk, a kezdet az

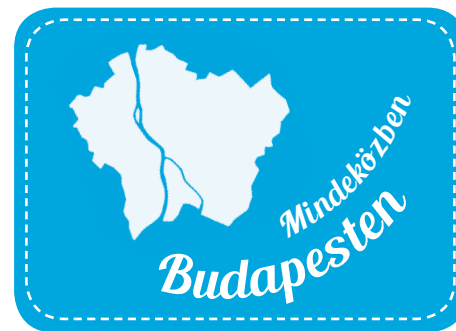
őszi esővel jön, mikor túl vagyunk a szántáson, a magvetésen, s kezdődik a türelem ideje. A tavaszi ünnepek után látod meg, hogy mennyi terményed lesz, hogy be tudod-e adni a tizedet Istennek. Ha Isten újat kezd, azt ősszel kezd. Betakarítás után imádkozol, hogy az Úr adjon esőt, mert szeretnél továbbmenni. Életünk dinamikája, hogy ősszel nem lezárunk, hanem kezdünk valamit. Tudsz-e a betakarítás, a szüret után imádkozni a következő szezonért? A természet májusban ébred, mikor nyílnak a virágok, de a felkészülés ősszel kezdődik.

A Szukkot lezárás, hiszen Mózes öt könyvének végéhez érünk, s egyben a Tóra örömeinek ünnepe is, hiszen elkezdjük az újat. Ezt a folyamatosságot életünkben is megélni. Átfedésekben, átmenetekben élünk: befejeződött az ifjúságod, s már benne vagy a felnőttkorban. Tudod-e ezeket az átmeneti időket úgy megélni, hogy amiben benne vagyok, az már a múlt, de már benne vagyok a jövőben is?

Mózes 5. könyvének végén messiási prófécia a 12 törzs és Izrael megáldása: „és király jön Jesurunban!” Úgy gondolom, Mózes áldása nemcsak a törzsekre száll, hanem az egész világra.

Szeretnék olyan sátorban élni, ahonnan kilátás csak felfelé nyílik. Neked is épüljön sátrad, hogy kilátsz magadból. S ha kilátsz magadból, jusson eszedbe, hogy Isten téged is meg akar védeni. Ő a te betakarásod. Adja Isten, hogy naponta lássuk őt! ■

Újraavatták Balázs Mór síremlékét a Kozma utcai zsidó temetőben

..... Fónagy János

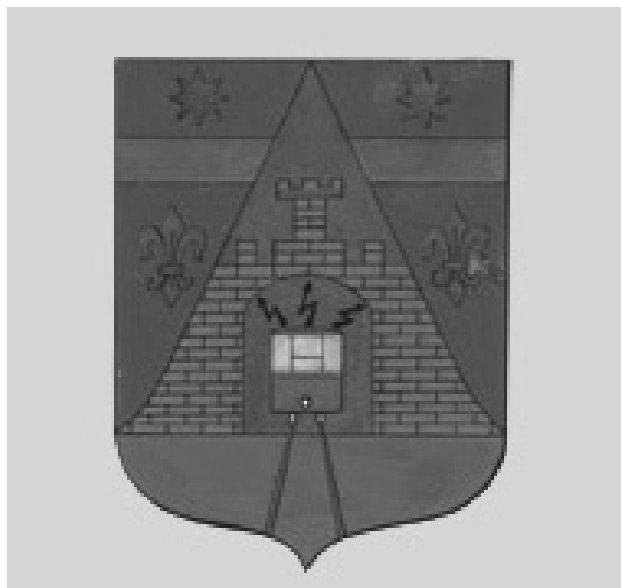
Balázs Mór – Kohn Mózes néven – 1849-ben, a forradalom leverésének évében született. A boldog békeidők idején vált felnőtté. Páratlanul termékeny, intenzív és rövid élete végig ebben az időszakban telt, mindössze 48 éven át.

Életének aktív alkotó korszaka az 1867-es kiegyezést követő gazdasági fellendülés időszakára esett. Személye szorosan összekapcsolódott a modern világváros, Budapest születésével, ahol Kelet-Közép Európa legnagyobb zsidó közössége élt, és él ma is. Ennek a világvárosnak a felemelkedéséhez járult hozzá a magyar zsidóság, s ezt tette az a fiatalember is, aki Kohn Mózesből Balázs Mórrá lett, ám a levéltári adatok szerint mindig fenntartott magának egy helyet a Dohány utcai neológ zsinagógában.

Balázs Mór iskoláit Angliában és a Budapesti Műszaki Egyetem elődjében, a Királyi József Műegyetemen végezte. Tanulmányainak befejezése után a Siemens és Halske-féle villamos vasúti vállalathoz került. A korabeli sajtó olyan embernek írta le, aki a villamos vasutak eszméjét szem előtt tartva, kitartó munkával, szilárd elhatározással és töretlen hittel állította a közúti vasút megalkotásának szolgálatába mindazon tényezőket, amelyek nagyszabású terveinek megvalósítását szolgálták.

A Budapesti Városi Villamos Vasút Rt. vezérigazgatójaként megalkotta a nagyvárosi villamos vasút hálózatát. Terveiben és munkájában messze túlhaladta a főváros akkori méreteit, utat nyitva ezzel a következő évszázadban bekövetkezett fejlődésnek. Ferenc József 1896-ban nemességet adományozott neki „a budapesti földalatti vasút létrehozásában szerzett kiváló és elévülhetetlen érdemeiért”. Verőczei Balázs Mór címerpajzsában ezért láthatjuk a földalatti szerelvény képét.

A MAZSIHISZ elnöke, Heisler András a síremlék újraavatásakor így summázta Balázs Mór pályáját: „Rövid életéért cserébe hosszú utóéletet adott neki az Örökkévaló. A kisföldalatti, a kontinens első metróvonal, amelyet neki köszönhetünk, ma is jár, ma is tizezreket szállít. Az ő példája mutatja, hogy bár mind halandók vagyunk, de tudunk másokért olyat tenni, ami túlél bennünket. Arra tanít mindnyájunkat, hogy a mások érdekében tett cselekedetek fontosabbak lehetnek mindennél. Mózes maga soha nem léphetett

Izrael földjére, Izrael népe mégis mind a mai napig él. Így örzi és idézi Balázs Mór emlékét a főváros minden munkás hajnalon, amikor az Andrássy út alatt reggelként elindul a földalatti.

Rabbi Hirsch szavaival élve: Toraj im Derech Eretz – mondja a Misna. – A Tóra együtt halad a világ útjaival.

Kohn Mózes, Budapest tömegközlekedésének megalapítója, a modern világ tudományainak ismerője, élete végéig kötődött a zsidó tradíciókhoz. Közben Balázs Mór mindig együtt haladt a világgal. Így és ettől lett sikeres, ettől a kettősségtől.”

A közelmúltban a magyar kormány felújította az I. világháború zsidó katonái hőseinek parcelláját, a Nemzeti Örökség Intézete tavaly adta át a felújított Brüll-kriptát. Ezt a sort folytatta Balázs Mór síremléke, mely a fővárosi közgyűlés csaknem 27 millió forintos támogatásával újult meg. Személyének, munkájának elismeréseként ünnepélyes keretek között avatták újra síremlékét 2018. július 4-én Heisler András, a MAZSIHISZ elnöke, dr. Bagdy Gábor, Budapest főpolgármester-helyettese és Zsigmond Gábor, a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum főigazgató-helyettese jelenlétében.

Balázs Mór örök példa lehet az utókor számára. Ahogy Heisler András fogalmazott: „Fontos, szimbolikus lépések ezek, s ha mi büszkék vagyunk saját következetességünkre az emlékezetpolitikai kérdésekben és az antiszemitizmus elleni fellépésben, akkor nekünk ugyanolyan következetességgel kell visszaigazolnunk a hatalom együttműködési készségét. Köszönet érte a magyar kormánynak, a fővárosnak, köszönet a főpolgármester úrnak nagyvonalú támogatásukért.” ■

KEP: WIKIPÉDIA, BZSH.HU

Fónagy János államtitkár július 24-i parlamenti felszólalásában hosszan idézett Heisler Andrásnak a felújított emlékhely átadásán mondott beszédéből, amelyben fejtett a magyar zsidóság országépítő teljesítménye előtt.

Vonzások és taszítások

A házmester durván parancsolt a szüleimre: „Csomagolni a gyerekeket a bőröndbe...” Rémületemben bepislentem. A belvárosi ház tetején vijjogott a sziréna, mi meg fejvesztve menekültünk a patkányokkal teli sötét, nyirkos mélységbe...

..... Krasznai Éva

Ott lent hallottam először üvöltözni egymással a légert megjárt szüleimet. Anya abban az örületben esdekelt Apának, hogy csomagoljanak, meneküljenek el ebből az országból. Menjenek az Ígéret földjére. Képtelen lenne még egyszer átélni a poklot. Már csak két kicsi lánya maradt, a harmadikat megölték, a szülei, testvére, rokonsága sincs többé. Zokogott, a könyörgése máig megrázó. Emlékké kövült a jelenet, hiszen akkor magyarázat nélkül maradtak a szavak, az egészből nem értettem semmit. A döbbenetet, Anya eltorzult arcának látványát ma is őrzöm.

A dachau koncentrációs tábor megjárt Apám visszautasító arcát most sem értem. Erebe? Hogyan? Elvégre a 80 éves anyját nem hagyhatja itt! Anya ránk mutogatott: „Hát a két gyereked? Azokért nem vagy felelős?” Apáról minden érv lepergett – pontosabban el sem jutott hozzá.

Erec? Izrael? Különös hangzása volt ezeknek a szavaknak, értelmükről fogalmam sem volt. Amikor megismertem a betűket, nagyon korán kiolvastam a szótárból a jelentésüket. A lényegüket persze továbbra sem fogtam fel, mindössze

GRAFIKA SALAMON SÁRA

annyt, hogy zsidó vagyok, s ez megannyi hátrányával együtt nekem nagyon kóser. Nem lettem vallásos, de identitást nyertem, miközben titkon, magamban mind erősebben vonzódtam az ismeretlen Izraelhez.

Maradtunk Budapesten, mert egy jididise mamát nem lehetett egyedül hagyni. Végül is gyorsan vége lett a pincebeli bujkálásnak, de a határok lezárultak. A nagymama 58-ban meghalt, Apa nagyon megsiratta, mi meg a tesómmal szépen, csúnyán növekedtünk. Lelkemből máig él, hogy nem akarok „gyerekeket a bőröndbe csomagolni!” léghörben élni, majd a lányomat, most meg az unokáimat felnevelni.

Anyukám és a nővérem huszonsok éve járt Ereben. Azt mondta a mama, hogy az maga a földi csoda! Soha nem bocsátja meg Apának, hogy Pesten maradtunk. De mikor hazajött, vigasztalhatatlanul zokogott. Izraelt sokkal intenzívebben élte meg, mint ahogy azt szabad lett volna. Hiába mondtam, próbáljon meg ott élni, kinevetett. „Lányom, szá-

molj! Kinek kell már egy ilyen vénaszony?” Maradt, és nem sokkal később mély depresszióba zuhant. Zavartan élte le a hátralévő napjait.

A sors firtora: a lányomat kellő időben küldtem, hiszen Anya mentális állapota miatt én magam nem mehettem. Felső tagozaton, majd gimnáziumban már a Lauderban tanult, és többször járt Izraelben, a csoda országában. A fiait, akiből három is van, zsidónak nevele. De hazát váltani képtelen.

Lehet, hogy ez átok rajtunk? Maradunk, miközben mennünk kellene? Tudom, hol lenne a helyem: a fák, a virágok, a tengerek, a szerelem... gyönyörűek. És mégis, noha óriási a vonzás a tengeren túlra – ott él a párom, sokszor vagyok nála –, egyelőre képtelen vagyok elmenni. Tudom, mert átéltem, hogy Izraelben sem minden fenéig tejfel, de a zsidó lelkeimmel félek Magyarországon élni, attól tartok, és egyre inkább, hogy megint jön a házmester.... ■

Az élet tévé nélkül

NILS HOLGERSONTÓL A BIG BROTHERIG

E sorok írója igazi tévémaniás volt – ám ahogy a meserajongó kisgyerekből életszerető felnőtt lett, az Erec Nehederet valahogy már nem kötötte le a figyelmét. Egy ex-televíhlista (vagyis tévéfüggő) vallomásai...

..... Nimrod Dagan

A től a naptól fogva, hogy elhagytam a szülői házat és belevágtam a saját, felnőtt életembe, úgy határoztam: magam mögött hagyom a televíziót. Nem mintha nem szeretnék a kanapén heverve távirányítót nyomogatni, miközben a „mazgan” csendes duruzsol, előttem pedig egy tál popcorn várja, hogy megtölthesse a pocakomat.

Az igazság az, hogy túlságosan is szeretem. Olyan világba születtem és nőttem fel, amely tele van találmányokkal, amelyek nélkül az élet mára elképzelhetetlen volna. Emlékszem, amikor édesapám megvásárolta az első mobiltelefont, amely Izraelben landolt. Olyan izgatott volt, mint egy gyerek – akárcsak én meg a tesóim. Mára egyértelművé vált, hogy van egy kis eszközünk, aminek nincs szüksége kábelekre, mégis beszélgethetünk rajta olyanokkal, akik akár több száz mérföldre vannak tőlünk.

De számomra a legnagyobb találmány a tévé volt. Nem az a fajta gyerek voltam, aki elhiszi, hogy kis emberek élnek a dobozban. Egyszerűen csak odavoltam érte, nem akartam lemondani róla, szerettem a színeit, a hangjait, a villogását és mindazt, amit a családba hozott. Csukott szemmel felismertem a videókazettáimat, és jární még nem tudtam, de már be tudtam tolni az Oroszlánkirályt a videómagnóba. Rajongtam a Múminokért, imádtam Kishkashtát,

az izraeli kaktuszt, odavoltam Parpar Nechmadért és az összes kis barátjáért, a legnagyobb kedvenc pedig Chani szobája volt, a legmenőbb gyerekeknek szóló talkshow.

Reggelente gyakran füllenttem anyukámnak, hogy beteg vagyok, nem tudok suliba menni, csak hogy az ágyból tévézhessek, hogy minél több időt tölthessek elképzelt barátaimmal. Még az ebéd is egyszerű kifogás volt számomra, hogy odaülhessek a tévé elé. Nem az érdekelt, ami a tényéron van, hanem az érzés – egy tál finomsággal a szófán, a televízió bűvöletében. Aztán teltek-múltak az évek, és változni kezdtünk – én is, és a tévé is. Egy ponton megértettem: elvesztettem a televízió varázsát. Átláttam, hogy ez a színes-hangos doboz sokkal komplikáltabb, mint hittem. Egyszeriben nem tűnt biztonságos helynek, hanem menekülőútvonalnak, én pedig a valódi világot választottam.

Viszlát tévé, viszlát gyerekkori emlékek – az egykori mesehősök ma már a lelkeimben élnek, nem kell hozzá készülék, hogy találkozhassek velük. Néha még ma is rákattanok persze – főleg a szülői házból. Amikor hazaérek, átölelem apát és anyát, közben pedig fél szemmel a tévére sandítok. De nem veszem magamhoz a távirányítót, nem kapcsolom be. Mert most

FOTO: CZABÁN MÁTE

már tisztában vagyok vele: épp olyan, mint az alkohol vagy a cigaretta – a televízió is veszélyes függőséget okozhat. Aztán meg nem is olyan nehéz már nemet mondani. Ha bekapcsolom, ma már az új Big Brother rövid lejáratú főhősei „brillíroznak” a képernyőn, és nincs sehol Nils Holgersson meg a vadludai, akik csodálatos útra repítettek gyerekkoromban.

Valamikor azért volt tévének, hogy olyan helyekre jussunk el vele, ahol másként sosem járhatnánk. Manapság meg azért van, hogy a manipulált valóságban találjuk magunkat – pedig a helyszín ugyanaz, amit az ablakon kitekintve is láthatunk.

Én akkor már inkább kinézek az ablakon. ■

Mindenki jött valahonnan

EGY RÉGI OLÁ GONDOLATAI IZRAEL ÉS A ZSIDÓSÁG LÉNYEGÉRŐL

..... Schnapp Lea

Kezdetben teremtette Isten az eget és a földet. Kezdetben minden oléknak nehéz, még akkor is, ha nem sátrakban kezdi, hanem bérlekásban.

Kezdetben az olé még érzékenyebb, mint később, mert később is érzékenyek vagyunk.

Kezdetben nem hajlandó semmiféle „bezzeg” dologról hallani, mert ez unalmas és sablonos, és mert neki is van éppen elég gondja.

Mert... a 70-80, sőt még több évvel ezelőtt érkezettek utat építettek, mocsarat csapoltak. Volt hús, de nem volt piaszter. A 60 évvel ezelőtt érkezettek Bét-olimban laktak. Nem volt hús és nem volt piaszter. A 30-40 évvel ezelőtti olék hosszú lejárátú kölcsönt kaptak – amit sokan még ma is nyögnek.

A frissen érkezett olék kapnak, amit kapnak, de legalább panaszkodhatnak.

A kedves olvasó már tudja, hogy idősödöm... Mintegy hatvan éve, a Bét-olim korszakban jöttem, amikor nem volt se pénz, se posztó...

Én bevallom, hogy engem is bántottak a korábban érkezettek (a vátikok). Második éve voltam az országban, a harmadik bébimet vártam. Egy nagyon rendes asszony – nem nekem címezve, de fülem hallatára – megjegyezte: Jön a tömérdek olé, és nekünk sincs kenyérünk és munkánk...

Pedig úgy emlékszem, hogy kenyér volt, csak vaj nem, meg fedél sem. Bevallom, a túske bennem maradt. Az akkori vátik asszonynak valamelyest igaza volt, mert ez az alija házardjátékszámába ment. Amikor megszületett a kislányom, ugyanez az asszony bekopogtatott egyszobás lakásomba. Egy kis ingecskét hozott, aminek szívből örültem. Azóta sok-sok ruhadarabot láttam, de ezt a kis inget nem felejttem el. Én nem tudtam volna akkor megvenni.

A mi új olé időnkben még fontosabb szerepe volt a P(protekció)-vitaminnak, mint most. De ha az ember protekció révén kapott is munkát, meg kellett mutatnia ám, hogy érti a dolgát.

Abban az időben sem mondott mindenki igazat. Voltak azok a bizonyos „hajómérnökök”, akik a hajón váltak mérnökké, alija közben. Ezért van az, hogy a mostani vátiknak is gyanús minden új olé. A végén úgyis minden kiderül... Vagy igen, vagy nem. Illetve: az új olé megtanulja, hogyan kell bejelentenie magát, mikor a Szentföldre lép. Azonban ez sem segít mindig. Az én olé-időmben még a legtöbb papa és mama zsidó volt. A mostani új oléknál legtöbbször vagy csak a papa, vagy csak a mama, vagy egyik sem.

Egy elégedett, idősebb új olé partnert keres, de kijelenti, hogy csak olyan jöhet számításba, aki le tud szokni a régi máábára-mesékről. (Aki nem tudná: a „máábára” a régi barakkot jelenti, amely csak egy fokkal volt jobb a sátonál.) Nyeltem egyet. Mintha túske szűrt volna meg. Vigyázok, hogy ne hogy elszóljam magam az én máábáraimról az új olék társaságában. Nem szeretik hallani.

Persze mi, úgynevezett vátikok is érzékenyek vagyunk, de erre ők nem gondolnak. A pszichológusok azt mondják, beszélni kell, a közmondás szerint viszont hallgatni arany. Az arany középut jó?

Szerintem nem az számít, hogy új vagy régi az olé. Az évtizedek során a más környezetben, más szoká-

sok között élő emberek eltávolodtak egymástól. De azt is tudjuk, hogy a szórványok egybegyűjtése mindig sikerrel járt. Idő kérdése csupán. Ehhez kell bőséges szávlánut, vagyis türelem, ami, ha szerencsénk van, rózsát terem. De rózsza nincsen tövis nélkül, csak a Sáron rózsája! Kell még egy nagyon hasonló nevű képességből nem is kevés: szovlánut, azaz tolerancia. Erre talán még nagyobb szükség lenne...

A piacok roskadozó gyümölcs- és zöldségstandjainak árusai keleti származásuktól függetlenül mind megtanulták a vásárlásra csábító jiddis szólásokat.

– Záj gezind, a gite, a sájne szhájre – kiabálják. Megszoktam már, oda se figyelek. Néhány éve azonban hallható lett a fülemnek idegen becsalogató szöveg is:

– Bárisnyá, hárásó, krászivájá, dávjá, dávjá...

Na tessék, az orosz oléokra tekintettel lecserélik a slájnét, a gitét – és minden kezdődik előlről. De mindig másképp.

Higgyük, hogy a következő felvonás is happy enddel végződik!

Valamikor régen divatban volt a „szép izraeli” kifejezés. Vajon ma vannak-e még sokan, akik büszkék is lennének erre? Vagy divatjamúlt lett a „szép izraeli”?

„Szép izraelinek” nevezték azt, aki vigyázott a köz-tisztaságra, udvarias volt, nem toladott, segített embertársain, öregeken, új olékon, kritizálás helyett tett is valamit a hazáért. Nincs a világon annyi önkéntesre váró munka, mint nálunk.

KÉP: IZRAELINFO.COM

Pedig ha csak egy kicsit is utánanéznünk, megalapíthatjuk, hogy nagyon sok „szép izraeli” van, aki naponta végez áldozatos munkát a közért és az országért. Talán manapság még nagyobb szükség van minél több jó tulajdonságokkal felruházott „szép izraelire”. Hiszen a hazánk állandó készültségben van a bennünket körülvevő ellenség miatt. Milyen akkor a „nem szép izraeli”? Szerintem haszonhajhászó és belső lázító. Ám hogy milyen még a „nem szép izraeli”, annak megfogalmazásától most eltekintek. Ha a régebbi, újabb és még újabb olék között körülnézek, úgy látom, ugyanez a helyzet. Van „szép új olé” és van „csúnya”. Így van ez, amióta a világ világ. A szépség

itt sem a haj, vagy a szem színéből, hanem az ember tulajdonságaiból és viselkedéséből ered.

Emlékeimből előkerült egy kép a tengeren sikló hajóról, melyen zászló lobog, az országé, melynek maga a hajó is felségterülete. Mi egyenként visszük a zászlót, hitünk, zsidóságunk zászlaját. Hajónkat már sokfelé sodorta a sors a tengeren. Voltak, akik elhagyták a zászlót, elfelejtették, honnan jöttek. Elfelejtették zsidóságukat, hitehagyottak lettek, aminek szomorú következménye, hogy gyermekeik már nem tudták, hogy hová is tartoznak.

Izrael Állama ezeket a felnőtt gyermekeket várja vissza Erec Jiszráélbe. De jó lenne, ha sok „szép izraeli” válna belőlük...

Az olékról számtalan történet jut most eszembe. Sok éve, amikor még Haifán laktunk, gyakran időztem a Gán Benjámin parkban, ahol szombatonként főleg orosz szót lehetett hallani, de alkalmanként jiddist is. Ezek a szombati séták mindig újabb és újabb meglepetésekkel szolgáltak. Egyik alkalommal egy idősebb házaspár ült mellettem a padon. Megkezdődött az ismerkedés:

– Ivrit, jiddis?

– Jiddis, jiddis – örvendezett a házaspár.

– Fin vie? – kérdeztem.

– Fin Kiev – válaszolták.

Az asszonyt Eszternek, a férfit Mordechájnak hívták. Ugye milyen érdekes összeillése a legendás neveknek? Elmesélték, hogy egy hónapja érkeztek az országba, Haifán telepedtek le, a Hádáron és boldogok, nagyon boldogok, mert már egész családjuk itt van. A férfi fején kis horgolt kipa.

– Vallásos? – kíváncsiskodtam.

A férfi mélyen elgondolkodott, majd mesélni kezdett.

– Oroszországban egész életünkben titkolni kellett mindent, ami elárulta volna zsidóságunkat. A házasságkötésünket, vagyis a chupánkat – mert volt nekünk az is a vészes időkben – zárt ajtók és ablakok mögött tartottuk, hogy senki ne hallja, senki ne lássa. A rabbi megáldott minket, hogy minden gyermekünk és azok gyermekei zsidók maradjanak. Szerencsére sikerült megőriznünk a gyermekeink zsidóságtudatát is.

– A testvéreink családjában is hasonló volt a helyzet – folytatta Mordecháj. – Egész ottani életünkben csukott, eldugott szobák mélyén tartottuk az esküvőket, a brit milákat, a bár micvékat. Mindent titokban. Itt, Erec Jiszráél földjén pedig diadalmasan akarunk kimutatni mindent, ami a zsidó embert jellemzi. Ezért hordom a kipát is. Szívünk minden dobbanásával, lelkünk minden eddig elfojtott óhajával végre zsidók akarunk lenni. Türelmesek vagyunk, egyelőre tanulunk az ulpánon, a gyermekeink szintén. A lakás kissé szűkös ugyan, de élvezzük, hogy itt vagyunk, itthon, Izraelben, testvérek között.

Mordecháj büszkén igazított egyet a kipán:

– Ik bin a jid, ik vill vider a jid zájn! – mondta.

A körülöttünk játszó gyerekek egy pillanatra felfigyeltek a lelkes beszédre. Nem hinném, hogy ők értették a bácsi szavait, de én igen. Most, miután megünnepeztük a hetvenedik Függetlenségi Napot is, ezek a régi történetek, emlékmozaikok tették igazán ünnepe drága hazánk születésnapját.

Az országát, ahová mindenki jött valahonnan... ■

Bullagária hercege

Tökéletes történet

4. RÉSZ

– Na, még jó – kottyantott közbe Beni –, elvégre az apja a király. Az ilyeneknek nincs túl sok okuk szomorkodni.

– Ez igaz – értettem egyet.

De a kirándulás után valami megváltozott Krisztiánóban. Bár maradt ugyanaz a csibész kölyök, aki nem egyszer ért haza szakadt nadrágban, felsebzett kézzel és kék-zöld foltokkal a térdén. De most volt valami más is. Valami, amit még soha nem érzett azelőtt. Ahányszor csak meglátta Brigittát, hirtelen mintha nem érezné jól magát. Szédült. És mintha a térdei nem akarnák megtartani a teste többi részét...

– Jó már, apa, értem – vágott közbe Beni. – Mintha mandolinszót hallana, bla, bla, bla...

– Beni! – szóltam rá a fiamra. – Hagyjam abba? Ha igen, csak szóljál!

– Na, apa, folytasd! – nyugodott bele Beni. – Csak mondom, megértettem, hogy a királyfi szerelmes Brigittába. Most már folytathatod.

Néhány nap múlva Krisztiánó már éjszakánként is Brigittával álmodott. Egészen újszerű érzés öntötte el. Egyik nap, az óra közepén azon kapta magát, hogy a füzetébe újból és újból azt írja: Krisztiánó és Brigitta örökkön örökké. Még szerencse, hogy a tanár nem vette észre. Gondold csak el, mit szolt volna a király egy ilyen intőhöz. Milyen bajokhoz vezettek volna a bullagáriai törvényekben...

– Milyen törvényekben? – vágott közbe Beni.

– Ömmm... Hogy milyen törvényekben? – kérdeztem, és közben gondolkoztam. – Törvényeket mondtam volna?

– Igen, törvényeket – felelte Beni. – Törvények, én pedig azt kérdezem, milyen törvények?

– Törvények... törvények... Tudod mit? Megmondom neked, milyen törvények! Például az „Ejtsd rabul a szívemet”-törvény.

– Micsoda?! Mi az, hogy „Ejtsd rabul a szívemet”-törvény? – Beni nem alkudott.

– Türelem – feleltem, és folytattam.

HOGY VÁLASZTANAK MENYASSZONYT BULLAGÁRIÁBAN?

Teltek-múltak az évek. Krisztiánó királyfi bájos fiatalemberré serdült a legszebb és leggöndörebb mézbarna hajjal egész Európában. Brigittából igazi arisztokrata hölgy lett: Brigitta Sztójcskova öfelsőbbégi grófkisasszony, a legsimább és leghosszabb mahagóni színű hajjal a világon. Brigitta kisasszony, mint akkoriban Bullagáriamindenarisztokratacsaládjának a sarja, egy várban élt egy hegy tetején. Méghozzá a Hetes Számú Hegy tetején.

– Hetes Számú Hegy? – csodálkozott el Beni. – Milyen név már egy hegynek, hogy Hetes Számú?

– Bullagáriában – magyaráztam –, nagy tisztelettel övezik a királyi családot. Ezért csak annak a hegynek van neve, ahol a császár lakik.

– Igen, Alborginió hegye – emlékezett Beni. Remek a memóriája, ha hegyekről van szó.

– Így van – feleltem. – De a többiek is kaptak hegyet, amit aszerint számoztak be, hogy milyen rangot töltenek be Bullagáriában. Vagyis Brigitta apja, a törpepónik legfőbb istállómestere a hetedik legfontosabb állást töltötte be a királyságban.

– Törpepónik istállómestere? – morgogta maga elé Beni. – Pónilovak? Hmm... Érdekes. De mi lehet fontosabb egy istállómesternél?

– Megelőzi az elvarázsolt csokoládékunyhó igazgatója, a királyi nyulak idomára, az udvari költő, a palotadekorációs tanács elnöke, a főkertész és természetesen a királyi állatorvos.

– Természetesen – értett egyet Beni is.

– A hetedik hely lehetővé tette Brigittának, hogy elnyerhesse a királyfi szívét. Bullagária hét legtisztelerméltóbb családjának lánya vehet részt az „Ejtsd rabul a szívemet”-versenyen, aminek győztesét feleségül veszi a királyfi, és Bullagária királynőjévé koronázzák.

– Állj, állj, állj! – állított le Beni. – Ebből egy szót sem értek.

– Pontosan mit nem értesz?

– Az előbb azt mesélted, hogy Bulligrov herceg Brigitta grófkisasszonyba szerelmes – tiltakozott Beni. – És a grófkisasszony is szerelmes a hercegbe. Ott, a Gomba-sziklánál. A gödörben. Emlékszel? Aztán az osztályban, az intó, meg minden.

– Így van.

– Még negyedikben.

– Aha.

– De akkor minek ez az egész „Ejtsd rabul a szívemet”-verseny? Miért nem veszi egyszerűen feleségül? Most akkor királyfi vagy nem királyfi?

– Királyfi.

– Na? Akkor mi a probléma? Ő a legfontosabb ember az országban, vagy nem?

– A második legfontosabb – javítottam ki. – A legfontosabb a király. De hadd folytassam, akkor megérted. Amikor Krisztiánó Bulligrov herceg betöltötte tizenhét évesét, az apja, a király, az óriások magasztos császára, mindenek nagyura, Negyedik Konsztantin magához hívatta a dolgozószobájába, és így szolt:

– Pipike!

– Igen, papusmamus – felelt Krisztiánó, mert amikor kettesben voltak, és senki más nem hallhatta őket, így becézgették egymást. Krisztiánó nagyon vidám hangulatban volt. Biztos volt benne, hogy az apja valami különleges ajándékkal lepi meg a születésnapjára.

– Kihirdetem az „Ejtsd rabul a szívemet”-versenyt – jelentette be az apa, Krisztiánónak pedig leesett az álla. Nem ilyen születésnap ajándéka számított.

– De apa, én pontosan tudom, hogy kit akarok feleségül venni – tiltakozott a királyfi.

– Én is – felelte az apja.

– Honnan? – csodálkozott Krisztiánó.

– Találd ki! – felelte a király.

– Na, apa, de tényleg, honnan? – türelmetlenkedett Krisztiánó.

– A király feladata, hogy mindent tudjon, ami a királyságban történik – felelte a császár.

– Szuper. Akkor feleségül vehetem? – örvendezett Krisztiánó.

– Nem – döntött Konsztantin.

– De apuci! – kérlette Krisztiánó.

– Ne merd elkezdni! – dörrent Negyedik Konsztantin császár.

– Papuska – könyörgött Krisztiánó.

– Szó sem lehet róla!

– Apuska-papuska!

KICSIKELET

PAGONYgyerekkönyvek

A nagy király, az óriások magasztos császára, mindenek nagyura, Negyedik Konsztantin hallgatott két percig, közben újra és újra könyörgő fiára pillantott, majd döntött:

– Öméltóságom eldöntötte, hogy verseny márpedig lesz! A döntésem végleges.

– De apa, miért?

– Ez országunk legfontosabb törvénye – magyarázta a király. – Nagypaink nagypái hozták a rendeletet, hogy királyi gyermek nem választhatja meg saját maga a párját. Kizárólag az „Ejtsd rabul a szívemet”-verseny döntheti el, ki lesz a királyfi felesége. Nincs más választásom – zárta le a beszélgetést a király.

Szegény Krisztiánó kétségbeesve vette tudomásul, hogy ebben a kérdésben nincs esélye megváltoztatni a királyi döntést.

– Aj, ezek a bullagárok – mondta Beni. – Ha én lettem volna a királyfi, nem mentem volna bele. Nálam nem lett volna semmilyen verseny. Az én nevemben én döntök. És kész.

– Így van – nem vitakoztam. Mert Beni még így is, anélkül, hogy királyfi lenne, a maga nevében maga dönt. És kész.

Írta: Eldad Ilani Fordító: Demény Eszter Megjelent a Pagony Kiadó gondozásában

Ájulás

••• Turcsányi Gabriella •••

Rám írt a barátnőm, mit is kellene tennie, amikor valaki elájul az orra előtt, mert jelenleg csak megjedni tud, de abban semmi hasznos nincs. Elgondolkodtam, hogy ezzel egyáltalán nincs egyedül. Ráadásul itt a nyár, a hőség és a napsütés, karöltve a tanítási szünettel, bárki könnyen belefuthat.

Szóval beszéljünk az ájulásról – és szögezzük le, hogy maga az ájulás csak tünet. Valami egyéb betegséget, kóros állapotot jelez. Ettől még persze ezt a tünetet kell azonnal kezelni, és utána foglalkozni azzal, hogy mi is okozta.

De mit is látunk ilyenkor? Az ájulásnak legtöbbször vannak előjelei, de

sokszor csak később jövünk rá, hogy a gyengeség, sápadtság, verejtékezés, ászítás: figyelmeztetés volt. A betegek utólag sokszor számolnak be arról, hogy érezték, mindjárt elveszítik eszméletüket, illetve furcsán érezték maguk körül a világot. Ha ilyenkor a páciens lefekszik, a tünetek legtöbbször maguktól rendeződnek. Ha nem, akkor a sápadtság, gyengeség mellett a beteg összecsuclik, izmai nem tartják meg, sőt néha görcsroham is kísérheti az eszméletvesztést.

Vízszintesbe kerülve a tünetek legtöbbször gyorsan megszűnnek. Tehát ezt kell tenni: lefektetni a beteget, és felemelni (felpolcolni egy megfordított székkel) a lábát. Felültetni, felállítani szigorúan tilos! Igen, tudom, piszkos a föld, de szerencsére már feltalálták a vizet, szappant és mosógépet... És persze, mindenképpen kérjünk segítséget, értesítsük a mentőket, hogy szakember lássa és döntse el, banális oka volt-e

az ájulásnak, és minden rendben, vagy valami komolyabb, ami miatt hosszabb megfigyelésre van szükség. Mindenképpen ki kell zárni az összeesés következtében létrejövő esetleges sérüléseket is.

Az ájulások jelentős részének hátterében semmilyen komoly betegség nincs, és nagyon egyszerű az oka: lelki megrázkódtatás, ijedtség, undor, tartós egy helyben állás, hőség, extrém megterhelés. Hirtelen felálláskor a vérnyomás hirtelen leesik, ennek is lehet következménye ájulás. Vannak ráadásul könnyen ájuló emberek, akik legtöbbször már tudják ezt magukról, és az első jelle lefekszenek. Ha meg is tudják gyorsan tenni, el sem jutnak az eszméletvesztésig.

Az esetek legnagyobb részében néhány perc hanyatt fekvés után a panaszok meg is szűnnek. Ennek ellenére csak óvatosan engedjük felkelni a beteget, előbb csak ültessük fel, és ne hagyjuk gyorsan felállni. Legjobb, ha addig

marad fekvve, amíg a szaksegítség meg nem érkezik.

Remélem, ezzel az összefoglalóval sikerült minden érintettbe némi önbizalmat tölteni, és a következő ájuldozónál már tudni fogja, mit kell tennie. Ne reménykedj, kedves olvasó, nagyon gyakori dologról van szó. Főleg a fiatal korosztály érintett, a statisztikák szerint 12 és 30 éves kor között a leggyakoribb. Vagyis senki nem ússza meg élete folyamán a találkozást az ájulással, akár elszenvetődőként, akár tanúként, így tehát a legegyszerűbb felkészülni. ■

A mi hősrünk

Az FTC–Maccabi Tel-Aviv Európa-liga selejtező előtt országos kiállítás nyílt meg a Fradi Múzeumban. Ezen részt vett Tóth István, a Ferencváros egykori edzőjének unokája, továbbá Heisler András, a Mazsihisz elnöke, Nen Mansford, a Maccabi Tel-Aviv vezérigazgatója és Igor Ujhazi, a Zsidó Világkongresszus antiszemitizmus elleni munkacsoportjának koordinátora, hogy közösen emlékezzenek meg Tóth „Potya” Istvánról, az FTC kiemelkedő labdarúgójáról, a csapat első hivatalos edzőjéről, aki a második világháború alatt, 1944-ben társaival több száz zsidót mentett meg a haláltól.

••••• Halmos Sándor •••••

De ki is volt ő? A BTC-ben kezdte pályafutását; amikor 1906-ban többen kiléptek a klubból, és megalakították a Nemzeti Sport Clubot, Tóth a távozókkal tartott. Új egyesületével 1909-ben megnyerte a másodosztályú bajnokságot, majd rá egy évre az első osztályban harmadikok lettek. Ebben az idényben már bemutatkozott a válogatottban is. 1912-ben került a Ferencvároshoz, ahol pályá-

futása végéig, 1926-ig szerepelt. Kétszeres bajnok és kupagyőztes volt, 372 mérkőzésen 128 gólt szerzett. Később hivatalos edző lett, a Fradival 1930-ig három bajnoki és két kupaaranyat szerzett, de ő volt az edző akkor is, amikor a Fradi megnyerte a Közép-Európa Kupát. Később edzősködött az olasz Triestina és a milánói Internazionale, itthon pedig az Újpest, majd az Elektromos mellett.

A második világháború idején tartalékos tiszti szolgálatot teljesített, és

ekként volt a nemzeti ellenállás tagja. Budapesten, Telepes utcai házában üldözöttek százait menekítette a haláltól. 1944 decemberében áruság miatt letartóztatták. Először a Gestapo Fő utcai börtönében, majd a Belügyminisztérium várbeli pincéjében raboskodott. 1945 februárjában a nyilasok kivégezték.

A rendezvényen unokája köszönetet mondott mindenkinek, hogy a legendás edző sporttörténeti relikviái a múzeumba kerülhettek. Ezek között

számos kiemelkedő jelentőségű tárgy van, hiszen Tóth Potyát a két világháború között tartjuk számon. Ő kezdeményezte az 1920-as években az első trénerkollégium létrehozását, a téli alapozást, a meccsek előtti bemelegítést, s minderről edzőnaplót vezetett.

„Szívünkön viseljük a múlt ápolását, az a célunk, hogy a fiatalok ne csak Böde Danit, hanem Tóth Potya Istvánt is ismerjék meg, emberként is” – mondta Tobak Csaba múzeumi igazgató, majd arról is beszélt, hogy másfél éve vették fel a kapcsolatot Tóth Potya unokájával, Tóth Istvánnal, akitől megkapták az egykori sportember naplóját.

A megemlékezést „A mi hősrünk, Tóth Potya István” feliratú és a sportember arcképével ellátott póló tette teljessé, amelyet viseltek a gyermekek is, akik a mérkőzésre kifutó labdarúgókat a pályára kísérték.

Emléke legyen áldott! ■

Kettős kötésben

KÖBÁNYAI JÁNOS: IZRAEL AZ ÚJ NÉPVÁNDORLÁS KORÁBAN

Kőbányai Jánost legalább annyian ismerik Izraelben, mint Magyarországon – talán pontosabb úgy: Budapesten. Újságíró, tanár, kiadóalapító; és már akkor vállaltan kétlelkű volt, amikor szülőhazájában még kevesen álltak ki a zsidóságu-kért és mellett. Újságíróként több mint három évtizede jelen van itt és ott – a két helyhatározó országra váltását rábizom az olvasóra.

..... BJI

No, és újraélesztője volt a Múlt és Jövő folyóiratnak, amely 1911-től a szégyenletes 1944-es évig létezett, majd a feléledt kultúrahordozó mellé könyvkiadót teremtett. Ez adta ki az 1984 és 2018 közötti, legkülönbözőbb orgánumban megjelent interjúit, riportjait, esszéit és – régen úgy mondták – egyes műveit.

Kőbányai vérbeli újságíró – ez nem véletlen, édesapjától vette át a tollat, sőt az egyik legbölcsebb eligazítást a pályán: „A jó újságírónak semmit sem kell tudnia, csak azt, hogy kitől kérdezze meg.” De több is ennél. Éles szemű megfigyelő, helyzetelemző, ugyanakkor riportjai sokszor szinte észrevétlenül alakulnak át közéleti vagy nagyon is személyes publicisztikává.

Tavasszal megjelent kötete, az Izrael az új népvándorlás korában az örökség és az újkeresés keveréke, bár szívesebben mondom úgy: ötvözet. Kőbányai igyekezett minden fontos (Magyarországnak fontos, magyar zsidóknak fontos) eseményről beszámolni.

Szemezgetve a tartalomjegyzékben félelmek és remények tűnnek elő: Öböl-háborús képeslapok / Szomorú világhír a Szentföldön / A rakéták éjszaka érkeznek.

Más írásai címeiből akár vers is összeállítható lenne:

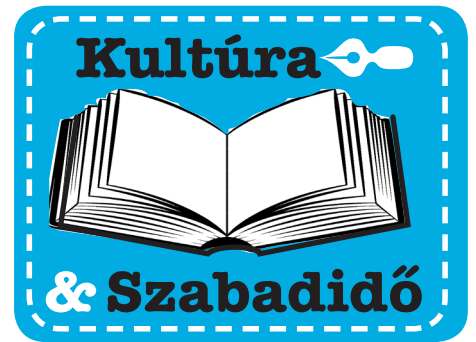
Lesz-e milhamá? / Nem írásra való napok / Elmaradó házfeladat / A Csoda lángjai / És a szakállasokkal mi lesz? / Az eltűnt bizalom nyomában / Virág és vér / Ünnepek és vér.

Politikusok és írók, költők neve is felbukkan: írt Rabinról, Simon Peresről,

és a budapesti Orbán–Netanjahu-találkozóról; Ámosz Oz és Itamár Jaoc Keszt könyvéről. (Másokéről is, ha figyelemre méltónak gondolta.)

Bevallom, hozzám legközelebb riporter karaktere áll, aki valahol jelen van, tudósít a megismételhetetlennek mondott pillanatról (óráról, napról), akár golyózáporban is, mert az eseményhez közel kell menni (amint Robert Capa/Friedmann Endre mondta).

Kőbányai János maga egy kicsit eltávolodni igyekszik ettől a képszögtől, ahogy könyve előszavában mondja: „Az általam átélt valóságot későbbi korok illesztik össze: azt a történelmi pillanatot, amelynek lényegéről és eredetéről – mert átéltem – még magam sem tudhatok bizonyosat. A tény, hogy médiumként (a médiumokban) visszatükröződött bennem, nem fel-

tételezi, hogy át- és belátással rendelkezem a korról, amelyet a szemem és más érzékelőszerveim megtapasztaltak. Hiszen benne éltem, s nem lehet egyszerre kint is bent is lenni (látni).

A riport, a pillanatfelvételeket rögzítő műfaj a jövő igazi látásához ad látéleket. A mai pillanat tükre: csak eleme a mai valóságnak (és igazságnak), amelyből a jövő történésze vagy regényírója meríti látását és áttekintését. Ez a történelem szomorú aspektusa: nem látjuk (tudjuk), de tesszük. Személyes jelenlétünk nemcsak tényekkel, de a hangulattal, a rögzítés stílusában rakoncátlanodó érzelmekkel és hőfokkal mégis olyan tanúság – ez a riport: a jelentést író közvetlen jelenlétének hitele –, amelyből egyszer egész látás, tudás állhat össze. Ez ad hangsúlyos értelmet (jelentést) a rögzítő (riporter) létének.” ■

Magyar futsal győzelem a Maccabi Ifjúsági Játékokon

..... Vadász Éva

Afutsal magyarul teremfoci. Ebben a sportágban képviselte Magyarországot és nyert bronzérmeket a Maccabi VAC csapata. A Haifán július 23. és augusztus 1. között rendezett Maccabi Ifjúsági Játékokon a szép helyezést a 2002 és 2004 között születettek korosztályában szerezték meg. Landor Csillával, a csapat madrichájával, Steer Ferenc edzővel és Szolga Balázs delegációvezetővel beszélgettünk.

A szép eredmény öszeszokott csapatot sejtet. Mióta készültetek a mérkőzésekre?

S. F.: A gyerekek valójában először a budapesti reptéren találkoztak. Az utazás előtt összesen öt edzésük volt, amin a legnagyobb létszám hét volt a tízből. Nem volt ez öszeszokott csapat. A legtöbben először utaztak külföldre, vagy voltak így távol a szüleiktől. Előtte talán csak Szarvason voltak szülők nélkül.

Sz. B.: Feri szépen öszszerántotta a gyerekeket, okos játékra tanította őket.

S. F.: Adott volt az okos játék, mert a gyerekek egytől egyig kiváló sportemberek, pedig közülük csak néhány igazolt játékos. Elég volt elmondani, hogyan tudnak a profik és az amatőrök együtt játszani. Molnár Gábor nagyon jó kapus, Földes Marci gólerős támadó, és a klasszikus kontrajátékban, amit folytattak, a többiek kiváló támogatók voltak.

FOTÓK: KODRUCZ SÁNDOR

Fárasztó volt a gyerekeknek a minden nap több meccs, tekintve, hogy nem hivattásszerűen sportolnak?

S. F.: Minden meccs nagyon éles volt. De én megmondtam nekik az elején, hogy nem nyaralni jöttünk, hanem nyerni.

Keretes: A szervező Maccabi Világszövetség új tradíció teremtésére készül. A Maccabi Játékokhoz hasonlóan ezentúl négyévente megrendezik az ifjúsági játékokat, amelyek során a fiatal sportolók a versenyeken kívül majd kulturális és közösségi programokon is részt vesznek.

Mennyi cionizmust csempészett bele a programba a Maccabi Világszövetség?

L. Cs.: A Maccabi ad arra, hogy a gyerekek szép élményekkel térjenek haza, de

ez semmiképpen sem taglit túra. A jeruzsálemi városnézést Mordeháj, a magyar nyelvű idegenvezetőnk tette felelhetővé, és sikerült megszerettetnie Izraelt a gyerekekkel.

A Maccabi VAC Magyarország hogyan építi a csapatszellemet?

Sz. B.: Például velünk. Csilla főállásban Magyarországon a klub menedzsere, Feri a BVSC nagypályás edzőjeként dolgozik a felnőtt utánpótlással. Mi mind kőkemény zsidó alapokkal rendelkezünk. Könnyű az öszzetartást a sportszellem jegyében megtapasztalni és fogékonyra tenni iránta a gyerekeket. De az elnök, Jusztin Ádám is meglátogatta egy napra a csapatot a játékok közben.

L. Cs.: Már az indulásnál kérdezték tőlünk a gyerekek, hogy a mez melyik részeit cserélhetik majd el a külföldi sporttársaikkal a mérkőzések után. Az eredményhirdetés után, a bronzmedállal a nyakukban többé már nem akartak semmit sem elcserélni.

Keretes: Idén 12 ország küldte sportolóit az ifjúsági játékokra: Argentína, Brazília, Dél-Afrika, Egyesült Államok, Franciaország, Hollandia, Izrael, Kanada, Magyarország, Nagy-Britannia, Olaszország, Spanyolország. A magyar csapat idén kizárólag a futsal-tornán vett részt. A bronzmeccsen Izraelt győzte le 4:2-re – két győzelemmel és két vereséggel zárt. ■

Földes Marci a mérkőzések során összesen 19 gólt szerzett, ezzel a legeredményesebb versenyző lett. Az aranyérmeket a brazil, az ezüstöt az olasz csapat nyerte. Gratulálunk, fiatalok!

Laza lakomák

VAN, AKI KÖNNYEDÉN SZERETI

Az Új Kelet séfjei páratlan íz kombinációkat alkottak, hogy a nyári kánikulában is felejthetetlen élménnyé varázsoljuk az étkezést. Vegán konyhafőnökünk Steiner Kristóf, „mindenevő” gasztromesterünk Balázs Ibi. Jó étvágyat, jó hűsölést!

Balázs Ibi receptjei

Zabpelyhes joghurtleves hidegen

Hozzávalók:

6 dl joghurt, 2 dl víz, 2 evőkanál zabpehely, 1 gerezd fokhagyma, 1 csokor kapor, 1 mokkáskanál törött fehér bors, cukor, só

A víz kivételével minden hozzávalót összeturmixolunk, mikor teljesen egynemű és habos, hozzáadjuk a vizet, és még egyszer összekeverjük. Lefedjük, hűtőben alaposan lehűtjük.

Rozsos cukkini

Hozzávalók:

1 kg cukkini, 100 g rozspehely, 2 tojás, 2 dl tejföl, 4 evőkanál olaj, 1 teáskanál ecet, 1 csokor kapor, 1 teáskanál piros fűszerpaprika, 1 teáskanál porcukor, 1 teáskanál só.

A cukkiniket megmossuk és hasábokra vágjuk (ha nagyok, akkor meghámozzuk és a magházát kikaparjuk). Megsózzuk, félretesszük. A cukkiniket egyenként belemártjuk a rozspehelybe, és az olajjal kikent tepsibe szorosan egymás mellé fektetjük őket. A megmaradt rozspelyhet belekeverjük a tejfölbe, beletöltjük a felvert tojást, az olajat, a paprikát, a finomra vágott kaptot, és a porcukorral, ecettel együtt jól összekeverjük. Az öntetet ráöntjük a cukkinire, és az előmelegített, forró sütőben addig sütjük, míg a teteje szép piros nem lesz.

Gyümölcsös zselé

Hozzávalók:

1 kg friss, vegyes idénygyümölcs, 1,2 liter narancslé, 80 g zselatinpor, cukor

A gyümölcsöket kisebb darabokra vágjuk (ha szükséges, előtte meghámozzuk és kimagyaljuk). Hűtőszekrényben alaposan lehűtjük.

Közben a zselatint lábosba szórjuk, ráöntjük a narancslevet meg annyi cukrot, hogy csak kellemesen pikáns maradjon. Jól elkeverjük, majd kis lángon, folytonos keverés közben gyöngyözésig hevítjük, de nem forraljuk fel. Kis tálkákba vagy poharakba tesszük a gyümölcsdarabokat, majd ráöntjük a narancslevet, és megdermesztjük.

Gyümölcsragus csirkemell

Hozzávalók:

500 g csirkemell, 200 g savanykás szilva vagy ringló, 1-2 evőkanál olaj, 1 csokor zöldhagyma, 2 szem összetört szegfűszeg, késhegynyi őrölt fahéj és őrölt ánizs, 2 dl édes fehérbor, őrölt fehér bors, só

A húst kis kockákra vágjuk. A gyümölcsöt megmossuk, kimagozzuk, majd negyedekbe aprítjuk. A felhevített olajon megfuttatjuk a megtisztított és felkarikázott zöldhagymát, ezután hozzáadjuk a húst, és együtt piritjuk tovább 5 percig. Megsózzuk, meghintjük a fűszerekkel, hozzáadjuk a gyümölcsöt is, végül felöntjük a borral, és fedő alatt puhára pároljuk. Időnként megkeverjük, hogy le ne piruljon. Párolt rizst kínálunk mellé.

Steiner Kristóf receptjei

Fermentált fokhagymaszár és zöldbab – fehérborral, juharsziruppal, pirított szezámmaggal

Hozzávalók:

4 szál fokhagyma szárazon, vagy ecetben eltett üveges fokhagymaszár, 1 marék friss ceruzabab, 1,5 dl száraz fehérbor, 1 teáskanál kókuszszír, 3 kanál juharszirup, 1 evőkanál szezámmag, durvára tört fekete bors, só, fél citrom leve

A fokhagyma szárait lenyesem, megtisztítom a szárazkás rétegektől, a zöldbab végeit lenyesem, majd nagyjából egyforma méretűre vágom őket.

Száraz serpenyőben másodpercek alatt megpirítom a szezámmagot, majd félreteszem.

A serpenyőt kikenem kókuszszírral, sózom, borsozom, majd ha már sötét, megpirítom a fokhagymaszárakat meg a zöldbabot, rálocsolok egy kis juharszirupot, majd, amint éppen karamellizálódni kezd, felöntöm a fehérborral, és fedő alatt, közepes lángon 2-3 percig párolom.

Ha a bor elforr, belekeverem a pirított szezámmagvakat, alaposan átforgatom, és friss citrommal csepegtetve tálalom.

Sárgadinnye „lazar steak” – hollandi articsókamártásban

Hozzávalók:

1 kis sárgadinnye, 1 marék szárított tengeri alga, pár csepp szójaszósz, 1 evőkanál olívaolaj, 1 csipet sörélesztőpehely vagy -por, 2 darab olajban eltett articsókaszív (konzerv), 1 gerezd fokhagyma, fél fej vöröshagyma, 1 szem citrom, 2 dl fehérbor, 1/2 csésze kókuszkrém, 1 kávéskanál francia mustár (shák hogy ákszentusha is legyen a vezsán laszasznak), 1-2 ág friss kapor, fehérbors, só

A sárgadinnyét másfél centis, kör alakú szeletekre vágom, a magházmentes részből kiszűrővel két korongot vágok ki.

Az olívaolajat gyöngye tűzön kezdem serpenyőben hevíteni, belemorzsolom a tengeri alga felét, majd a finomra aprított hagymát, meglocsolom néhány csepp szójaszósszal. Amikor aranybarnára pirult, félreteszem.

Ugyanabban a serpenyőben ismét olajat hevíték, megint algát morzsolok bele, majd só és bors következik, belemorzsolok egy fél gerezd fokhagymát, utána jönnek a dinnyekorongok, s mindkét oldalon aranybarnára sütöm őket.

Amíg pirulnak, a sült hagymát összeöntöm a mártás többi hozzávalójával, majd blenderben tartár állagúvá mixellem. A dinnyekorongokat alaposan nyakon öntöm a mártással, és hártányi ropogós algával koronázom meg.

Muhamarra a mennyekből - Karamellizált koktélpáradicsom és rozmaringolajon pirított dió

Hozzávalók:

1 evőkanál juhar-, datolya-, agave- vagy rizsszirup, 1 marék koktélpáradicsom, 3 evőkanál olajban eltett szárított páradicsom (konzerv), 200 gramm dió, rozmaringos olívaolaj (1 ág rozmaringgal érlelve), vagy 3 evőkanál olívaolaj elkeverve 1 csepp tiszta rozmaringolajjal, édes őrölt pirospaprika, római kömény, őrölt koriander

A felsorolt fűszereket elkeverem a felhasznált szirupban. A koktélpáradicsomot alaposan meghempergetem ebben és pár csepp olívaolajban, majd tepsiben a 180 Celsius-fokra előmelegített sütőbe dugom, amíg kissé fel nem hólyagosodnak (kb. 10 perc).

Az utolsó pár percre a diót is mellédobom a tepsibe, hogy átvegye az illatát. A rozmaringagat kivéve az összetevőket a blenderbe töltöm, és hummusz sűrűségű krémet keverek belőle, amit a rozmaringagacskaival és néhány szem

szépségesre pirult koktélpáradicsommal díszítve tálalok.

FOTÓK: SALAMON SÁRA

Kesu és karfiol roquefort – sütőben sütvé, kék algapigmenttel

Hozzávalók:

4 nagy karfiolrózsa, 1 csésze kesudió, 4-6 evőkanál kókuszkrém, 4 evőkanál sörélesztőpehely vagy -por, 1 babérlevél, 2 evőkanál kék spirulinapor*, 1 dl fehérbor (kiváltható vagy felezhető almalével), só, bors

* Bioboltokban, kínai kulináris vagy keleti delikát üzletekben, illetve az interneten szerezhető be

A karfiolrózsákat sós-borsos vízben, egy lötytintésnyi fehérborral és/vagy almalével, valamint egy gerezd fokhagymával és a babérlevéllel puhára főzöm. Ugyanebben a vízben 10 percig áztatom a kesudiót, majd alaposan lecsepegtetem. A sütőt 180 fokra előmelegítem. Egy tálkába szórom a spirulint, megkínálom néhány csipet sörélesztővel, majd kikeverem egy kanálka kókuszkrémmel és egy kis sóval.

Botmixerrel vagy blenderben sűrű krémmé keverem a főtt kesut és a karfiolt, szűrőn át vagy tiszta konyharuhába csomagolva kicsit kinyomkodom belőle a vizet, majd nedves kézzel apró golyókat formázok belőle. A sütőtálkát vagy muffinformát – ha nem szilikon – kibélelem sütőpapírral, majd egymásra halmozom a golyócskákat, és közéjük öntöm a kékes színű, sűrű krémet. Ezután kissé összepréselem, hogy ne maradjon levegő a minilasztik közt.

A forró sütőben addig piritom, amíg kissé sötétebb tónusú bevonat képződik rajta, de még nem kezd barnulni – ez nagyjából 10–13 perc. Eztán kiszedem a tálkából, és hűlni hagyom. Ha már megfogható, kikapom a formából, és megvárom, míg papírral együtt szobahőmérsékletűre hűl.

Szőlővel, körtével, aszalt áfonyával tálalom (remélhetőleg magamnak) egy pohár száraz borral együtt – a szín nem számít, csak remek minőségű legyen.

Steiner Kristóf itt szereplő receptjei korábban a Meglepetés Mentés Konyha magazinban jelentek meg. ■

A soklábú könyvkötő

..... Szabó Zita Katalin

Könyvkötő vagyok, ez a világon mindenütt szinte ugyanolyan munka – nem is igazán tudom, mi lehetne benne a különleges. Talán az, hogy Izraelben vagyok vállalkozó.

Magyarországon is könyvkötőként dolgoztam, megvolt a teljes felszerelése, tehát amikor 2015-ben ideköltöztünk, és szóba került, hogy ezt kellene folytatni, már csak azt kellett végiggondolni, mi fér bele egy konténerbe. Sok minden, így jöhetett ide utánunk a műhely összes cucca. Még az első héten, amint egy kicsit szusszantunk, kaptam egy jó tanácsot: „Izraelben sok türelemre lesz szükséged.” Az idő ezt igazolta...

Igéretet kaptunk egy Beer Seva óvórosában lévő műhelyre, 2017. január 1-re. Türelmetlen voltam, mert hetekig nem történt semmi. Január 22-én találtam egy másikat, elég jó helyen. A férjem azt mondta, ne kapkodjak (én és a kapkodás!), majd a haver megmutatja azt, amiről korábban szó volt. Január végén sikerült is megállapodni. Csak éppen még tele volt a régi tulajdonos dolgaival. De gyorsan elrepült öt hónap, és júniusban már ki is pakolhattunk. Akkor még ugye némi átalakítás, amit a mindenhez értő mesterember villámtempóban – október közepére – be is fejezett. (Ha sokat mondok, egy heti munka volt, de nem mindig ért rá.) A hó végén megint ünnep jött közbe, a törökök kiűzésének 100 éves évfordulója. Ebből az alkalomból lovas felvonulás volt Beer Seván. Részt vettek

rajta az Egyesült Királyság ausztrál és új-zélandi csapatai – de miért akkor, amikor én műhelyt szeretnék nyitni? Többen megnézték a műhelyemet, és áldást is mondtak rá. Mit mondjak, nagyon ráfért. De mikor lesz itt megnyitó? Majdnem egy éve vacakolunk.

Na, november 25-én végre megrendezhettük a műhelynyitó bulit. Büszkék voltunk: lám, a sok jó kívánság meghozta az eredményét.

Úgy döntöttem, ha már a nap nagy részét a műhelyben töltöm, akkor az üres időben miért ne működhetne ott egy magyar könyvtár, hely van elég. Szép, nagybetűs táblával csalogattam be az embereket, be is jöttek jó néhányan – és hozták a sokszor kiolvasott könyveket! Egyre gyarapodott a könyvtár állománya, mert úgy gondolkodtak, mint én (ez szakmai ártalom): könyvet nem szabad szemétkébe dobni. Igen ám, de úgy látszik, mostanában nem nagyon szokás könyvtárba járni, sajnos csak 3-4 visszatérő olvasóm van.

A kötetek viszont tényleg nagy örömet szereztek, mert olyan könyvek javítását kérték, amilyenekkel Magyarországon még csak nem is találkozhattam.

Volt például közöttük elefántcsont táblás könyv, amit addig legfeljebb múzeumban láthattam. Átkötésre hoztak százéves különlegességeket, sőt javításra egy háromszáz éves darabot. Volt itt szerencsém meg pechem is. A helyi angol csoportban egy csoporttárs hatékonyan reklámozta a munkámat, részben ennek köszönhettem a szép munkákat. A pech meg egyáltalán nem volt vicces: a többi munkával rosszból jártam, mert a megrendelők keményen alkudoztak, amiben én, európai lévén, nem voltam jártos. De ha egy vállalkozó munkáját akarják olcsóbban megkapni, az nem valamiféle piaci alkudozás, hanem a munkájának lenézése. Rendesen beleőszültem.

Szóval egy pár hónapig szépen emelkedett a forgalom meg a jövedelem, amin még a könyvelő is meglepődött, mert nem bízott abban, hogy lesz kereslet a munkámra. Aztán eljött a március-áprilisi ünnepek sora, és a forgalom rettenetesen visszaesett. Mindenféle papírral kapcsolatos gyerek- és felnőtt foglalkozást hirdettem meg (mozaikkészítés, papírmásé gyártása, notesz készítése), de még csak be sem néztek az ajtón.

Az üzlet nem hogy nem ment, még

csak nem is vánszorgott. Még két hónapig néztem a falakat, aztán június végére eldöntöttem, hogy bezárom a műhelyt. De hát túlságosan szeretem a szakmámat, meg szeretnék is valami értelmeset csinálni. Szóval egy kicsit még péntekenként is nyitva tartok délig. Meg ha igény van rá, akkor meg lehet beszélni más időpontot is. Vagyis a műhely most működik, csak éppen egy ismerősöm tanítja japán hajtogatásra azokat, akik még nem tudnak origamizni, madarakat, embereket, mindenfélét hajtogatni.

De nem hagyom magam legyőzni: kitaláltam, hogy házhoz megyek a magyaros konyha gyakorlatát tanítani. A magyar konyha innen nézve egzotikus, és csupán jó reklám kell hozzá. Lehet, hogy ez bejön, mostanában éppen egy marokkói családdal próbálom megszerettetni a töltött káposztát, a pörköltet. És van egy ráadás: talpmassziori végzettségem is van, biztos akad, aki ezzel a módszerrel akar gyógyulni. A szerencse, ha nem is üldöz, de néha utolér: a sors összehozott egy nagyon kedves, segítőkész emberrel, az ő közreműködésével egyre jobban sikerül megvalósítani az ötleteimet.

Néha már annyi lábon állok, hogy azt hiszem, én vagyok a soklábú könyvkötő – de nem bánom. Ha az ember vállalkozni kezd, mindig kell hagyni tartalékban néhány megvalósítatlan ötletet. Ha megfordul a szél, csak elő kell rántani a következőt. ■

FOTÓ: SZABÓ ZITA KATALIN

Maccabi Fun Run először Tel-Avivban

..... Burián Barbara

A Budapesten már jól ismert zsidó jótékonyági futóverseny idén meghódította Tel-Avivot is. A Hayarkon Parkban 250 résztvevő – gyerek és felnőtt – együtt sétált vagy futott azért, hogy támogassa kedvenc zsidó szervezetét. A regisztrációkor minden futó maga választhatta ki, hogy nevezési díját melyik részt vevő szervezetnek ajánlja fel, ettől a közösségi sportélmény egyből adomány/cdeka is lett.

Eszervezetek között volt oktatási intézmény; zsinagógai közösség; a gyerekek egészségéért, a nők jogaiért, az LGBT közösség elfogadtatásáért küzdő, a fogyatékkal élőket támogató intézmény, illetve lelki segítségnyújtást nyújtó alapítvány is. A főszervezők ügyeltek arra, hogy a részt vevő 12 jótékonyági szervezet különböző társadalmi célokat reprezentáljon, és ezzel minden futó a számára fontos közösségi ügy hirdetője lehessen.

A Maccabi Fun Runon egyszerűen mindenki nyer. A futók teljesítenek egy számukra fontos sportcél, és egyidejűleg jótékonykodnak. A szervezetek a nevezési díjak megtartásával pénzt gyűjtenek működésükhöz, és saját

hivatalos programjukként jól megszervezett, szórakoztató rendezvényt nyújtanak közösségüknek. Összességében pedig minél többen jelennek meg egy bizonyos szervezet képviseletében, annál nagyobb a közösségi élmény, és annál nagyobb a jótékony célra fordítható összeg.

A tel-avivi Maccabi Fun Run egyfajta híd a két város testvérprogramjai között. Az izraeli eseménynek számos magyar vonatkozása volt. A szervezőcsapat egyik tagja a magyar születésű Burián Barbara, aki már ötödik éve szervezi Magyarországon egyetlen zsidó futóversenyét; a több száz fős sportesemény előkészítése és lebonyolítása során szerzett tapasztalatokat hasznosítja itt. Részt vett a 2019-es Maccabi Európa Játékok pályázatának előkészítésében, ezt a magyar fővárosnak sikerült megnyernie.

A csapat másik tagja Asaf Golan Golinsky, aki korábban izraeli tanácsadóként (saliachként) járult hozzá a magyar Maccabi működéséhez. Számos magyar önkéntes is segítette a rendezvény lebonyolítását. Burián fontosnak tartotta az Izraelben élő magyar közösség megszólítását, ezért támogatható szervezetként bekerült a programba a Tel-avivi Magyar Iskola és Óvoda. Az intézmény a nevezési díjakból beszéd-, írás- és olvasásfejlesztő játékokat vásárolt.

FOTÓ: SIVAN WEBBER

A nemzetközi támogató csapat (support team) segítségével, melynek Burián mellett a másik főszervező, Danielle Bensity is a tagja, a Maccabi Fun Run 2018-ban a világ 25 városában rendezik meg. Budapesten idén nyáron nyolcadszor futottak a jó ügyekért, míg számos városban – ahogy Tel-Avivban is – még csak bemutatkozott a verseny. A Maccabi Israel, amely a tel-avivi esemény mögött áll, szükségesnek tartja a program folytatását, vagyis a következő években is számíthatunk itt a Maccabi Fun Runra.

A jövő évi kínálat: 1 km-es séta/futás a családok és gyerekek számára, míg a hobbi és aktív sportolók választhatják az 5 és a 10 km-es távot. 2019-ben még több résztvevőt, még több szervezetet várunk, hogy a közösség és a jótékonyág még nagyobb szerepet kaphasson. Találkozunk a második tel-avivi Maccabi Fun Runon!

www.maccabifunrun.org

TANÁR ÚR KÉREM

Halmos László összeállítása

KÉRDÉSEK

1. Az első gyerek megöli a másodikat, a harmadiktól származik az emberiség. Mi a neve?
2. Hol találjuk a legszebb áldást, amelylyel egy apa megáldja a fiát, és ki a fiú?
3. Mindenhol ő a legkisebb gyerek. De kicsoda?
4. Mózes tanítónk (Mose rábénu) 120 éves élete tele van csodákkal és drámákkal. Melyik volt az első dráma/csoda?
5. Gyerek és szülő viszonya... Hol van megírva a hosszú élet titka?
6. Mi a legnagyobb ajándék?
7. Hogyan neveljük eredményesen a gyermeket? A bölcs tanács a legkorszerűbb pedagógia egyik sarkköve. Ki adta meg rá a választ és hol található?
8. Egy gyerek is lehet bölcs, és egy király is ostoba. Ki mondta, és hol van följegyezve?
9. Apa + anya = gyerek. Hol található ez az egyenlet?

VÁLASZOK

1. Az első két fiú, Káin és Ábel nevét sokan ismerik. A harmadik fiú pedig Sét. (1Móz 4,25 és 5,3-8)
2. Jákob ősatyánk (Jákov ávinu) így áldotta meg Józsefet: Ben porát Jozséf – Termő fa ága József, termő fa ága forrás mellett... (1Móz 49:22)
3. Benjámin. Jákob ősatyánk legkisebb fia volt. Innen ered a szólás: „a család Benjáminja”.
4. A legenda szerint a Fáraó próba elé állította a gyermek Mózeszt: vajon törekszik-e a királyi hatalomra. Két tányért tettek elé. Az egyikben arany ragyogott, a másikban parázs; ha az aranyhoz nyúl, a sorsa meg van pecsételve. A kisgyerek a parazsat választotta, amit a szájába is vett, ezért lett „nehéz beszédű ember”.
5. Tiszteld apádat és anyádat, hogy hosszú ideig élhess ezen a földön... (2Móz 20:12)
6. Az Örökkévaló ajándéka a gyerek, az anyaméh gyümölcse a jutalom... (Zsolt 127:3)
7. Neveld a gyermeket a neki megfelelő módon: még ha megöregszik, sem tér el attól! (Péld 22:6)
8. Többet ér a szegény, de okos gyerek az öreg és buta királynál... (Péld 4:13)
9. A héber nyelv betűi között. Az alef számértéke 1, a bét-é 2, a gimel-é 3 és így tovább. Az apát jelentő áv (אב) számértéke 3. Az anya, ém (אם) számértéke 41. A gyerek, jeled (ילד) számértéke 44. Tessék utánaszámolni

7007

70 magyar képeslap a 70 éves Izraelnek album, magyar felmenőkkel, izraeli szívvel

Látogasson el az izrael70.hu weboldalra, ahol 2018. február 8. és április 18. között - Izrael állam alapításának 70. évfordulójáig, 70 napon keresztül, egy-egy magyar-izraeli történettel ismerkedhet meg!

Ajándék tőlünk, magyar-gyökerű izraeliektől, a hetvenedik születésnapjára készülő ünnepeltnek.

70 גלויות ברכה בהונגרית
לכבוד 70 שנה למדינת ישראל
אלבום עם שורשים הונגריים - ועם לב ישראלי

בקרוב באתר izrael70.hu שם יופיעו מדי יום הסיפורים ההונגרים החל מיום 8 לפברואר 2018 עד ליום העצמאות ה-70 למדינת ישראל (18 לאפריל).

מתנה מאתנו, ישראלים ממוצא הונגרי למדינה שחוגגת 70 שנות עצמאות.

izrael70.hu

izraelinfo.com | ujkelet.com | shalom-olim.com

ÚJ KELET

..... Izraeli magyar nyelvű független lap

100

100

100

100

100

Lapunk fennállásának 100. évéhez közeledve arra kérjük Olvasóinkat, hogy emailben küldjék el címünkre a számukra kedves, fontos Új Kelet-cikkek lefotózott vagy szkennelt változatát. Az a szándékunk, hogy az Új Kelet 100 című különszámban válogatást teszünk közzé.

Ha van az egyes cikkekhez, lapszámokhoz kapcsolódó történetük, írják meg azt is nekünk!

editor@ujkelet.com

De ha személyesen megkeresik szerkesztőségünket, mesélhetnek is nekünk az Új Keletről.

www.ujkelet.com